

jaarverslag 2012

**museum van
boijmans van
beuningen**

jaarverslag 2012

**museum van
boijmans beuningen**

Inhoud

Voorwoord

- 1 Stafafdeling Educatie en publieksbegeleiding **7**
- 2 Sector Collectie en onderzoek **19**
Aanwinsten 29
- 3 Sector Presentaties **41**
- 4 Stafafdeling Relatiebeheer en filantropie **57**
- 5 Stafafdeling Marketing en communicatie **71**
- 6 Stafafdeling Conservatoren en uitgeverij **77**
- 7 Sector Bedrijfsvoering **81**
- 8 Financieel verslag **87**
- 9 Raad van Toezicht **97**
- 10 English Foreword and Facts & Figures **101**

Bijlagen

- A Publicaties
- B Aanwinsten en uitgaande bruiklenen
- C Bibliotheek
- D Presentaties
- E Educatieve activiteiten en evenementen
- F Personeel en organisatie
- G Bestuurlijke activiteiten en nevenfuncties directie

Voorwoord

Als u in 2012 op een doordeweekse dag in het museum was dan merkte u het meteen, het museum gonst van de kinderen en van de jeugd. Met de speciale Turingmuseumbus komen jaarlijks duizenden kinderen van basisscholen veilig en plezierig naar het museum. Projecten als Art Rocks! en Kunst4Kids brengen scholieren van het voortgezet onderwijs en hun vrienden en vriendinnen op alle dagen en op speciale avonden naar Museum Boijmans Van Beuningen. Ze vinden er een wereld die open staat, een parallelle wereld die je zelf doet ontdekken, zien en denken en die je meevoert in andere dingen dan getest en onderwezen worden op school. De twaalfde generatie museumbezoekers neemt op dit moment ook via de websites bezit van het museum, dat inmiddels dankzij de Museumprijs van de BankGiro Loterij en het Prins Bernhard Cultuurfonds volledig is voorzien van WiFi. Voor deze generatie geldt net als voor al die voorgaande vanaf 1849 dat ze het museum leert kennen als een bijzondere plaats die je raakt en je een leven lang bijblijft.

In 2012 werd bekend hoeveel de gemeente Rotterdam, als enige en grote subsidiegever, opnieuw op het museum bezuinigt. Binnen een paar jaar is Museum Boijmans Van Beuningen bijna 20% van zijn subsidie kwijtgeraakt. De functie van beheerder van de kunstschat van de gemeente, en van kunstwerken die aan het beheer van de gemeente zijn toevertrouwd, een schat die decennialang met inzet van velen is opgebouwd, komt daarmee nog verder onder druk te staan. De lasten van het gebouw, gehuurd van de gemeente, trekken een relatief alsmaar grotere wissel op de activiteiten en onze bewegingsvrijheid. Er

is helaas een uitmergelingsproces gaande dat schade aanricht en ons zorgen baart. Museum Boijmans Van Beuningen moest als gevolg van de bezuinigingen die in november bekend werden vele activiteiten stopzetten en structureel 12 arbeidsplaatsen schrappen. Waarvan bovendien de kosten als schuld in de boeken terecht kwamen, hetgeen de komende jaren onze continuïteit en solvabiliteit ernstig belemmert. Over parallelle werelden gesproken. Terwijl deze rigoreuze bezuinigingen bekend werden gemaakt bewees Museum Boijmans Van Beuningen opnieuw zijn grote waarde als motor van de stedelijke economie. De economische impuls in verband met de Van Eyck-tentoonstelling, die geheel door inkomsten en giften van derden werd betaald, is vastgesteld op ruim 7 miljoen euro aan directe bestedingen in Rotterdam.

Een niet zo bekend, maar buitengewoon aspect van Museum Boijmans Van Beuningen in 2012 was de activiteit die werd ontplooid in het buitenland. Collega-instellingen leenden vanwege de goede relaties en de reciprociteit, dat wil zeggen onze mooie eigen collectie, zeer belangrijke stukken uit aan exposities zoals *De weg naar Van Eyck*. Omgekeerd waren honderden bruiklenen uit de museumcollectie elders in de wereld te zien. Tot plezier van honderdduizenden bezoekers gingen zeven eminente stukken van Dalí naar diens overzicht in het Centre Pompidou in Parijs. Prachtige kunstwerken uit de periode Bosch tot Breughel uit Rotterdam vormden de kern van een expositie in het Palais des Beaux Arts in Lille. In Istanbul, in het Istanbul Modern Museum, werd voor een zeer enthousiast publiek van ruim 126.000 mensen een expositie georganiseerd met stukken uit onze internationale collectie hedendaagse kunst onder de titel *La La La*

Human Steps, in Parijs vond in het Institut Néerlandais een verfijnde expositie plaats van de collectie hedendaagse surrealistische tekeningen die in de afgelopen vijf jaar tot stand kwam en last but not least trok de expositie van Marijke van Warmerdam, die integraal naar Museum Serralves in Porto reisde, daar in de zomermaanden meer dan 100.000 bezoekers. Uit het grote aantal buitenlandse bezoekers aan de website van het museum en de toenemende recensies en bezoekcijfers uit buurlanden en van verder weg, maken wij op dat Museum Boijmans Van Beuningen een steeds sterker merk wordt dat ook steeds hoger wordt gewaardeerd. Wij zijn er trots op om Rotterdam in de hele wereld aldus te kunnen vertegenwoordigen.

Ook in 2012 konden dankzij particulieren die kunstwerken schonken of in langdurig bruikleen afstonden de collectie en het programma substantieel worden verrijkt. Verzamelaar Bert Kreuk stelde werken ter beschikking van John Bock, Jeff Koons, Matias Faldbakken, Christopher Wool en Urs Fischer. Galeriehoudster Hans Sonnenberg van Galerie Delta besloot naar aanleiding van zijn vijftigjarig jubileum zijn promised gift, die bestond uit werken van Cobra, popart-kunstenaars als Constant en Oldenburg en wilde schilders uit de jaren tachtig als Basquiat en Immendorf, per direct aan het museum over te dragen. De familie de Heus-Zomer verraste het museum met de in langdurig bruikleen gegeven 'aankoop op verzoek' van *Haltestelle* van Thomas Demand en het langdurig bruikleen van een monumentaal en indrukwekkend schilderij van Anselm Kiefer, aangeboden als een geschenk aan de Nederlandse samenleving. Verzamelaar Ger Eenens gaf het museum een zeldzaam schilderij van Hans Makart in bruikleen, dat het middelpunt werd van de

tentoonstelling *Abundantia*. De gebroeders Van den Noort verrasten het museum met een gift van 8 drukken van Hervier naar aanleiding van een prachtige, door gastconservator Hans Locher samengestelde expositie uit hun bijzondere verzameling. Initiator en kunstactivist Han Nefkens maakte in het kader van 'Fashion on the Edge' de expositie van Rejina Pyo mogelijk en kondigde een groot bruikleen aan, tevens promised gift, dat in de eerste weken van 2013 werd geëffectueerd. Naast talrijke anderen, waaronder mensen die anoniem wensen te blijven, zijn wij eenieder zeer veel dank verschuldigd.

Ik wens u genoeg met het lezen van ons verslag van 2012, een dampend en stampend museumjaar met weer een goede oogst aan exposities, publicaties en aanwinsten, dat vele honderdduizenden bezoekers, tv-kijkers en internetgebruikers veel energie en plezier bracht maar ons, in een parallelle wereld, ook in rouw dompelde omdat dr. Jonieke van Es, die de leidinggevende was van de 22 mensen van de sector Collectie en onderzoek en in vele opzichten het hoofd en het hart van onze collectie, op 25 november volkomen onverwacht op 46-jarige leeftijd overleed. Wij zijn haar zeer dankbaar voor haar grote bijdrage aan het museum in de afgelopen jaren. Onze gedachten zijn bij haar en bij haar man Tom en kinderen Esmee en Freke.

Sjarel Ex

Directeur Museum Boijmans Van Beuningen

Wolf Brinkman beeldend kunstenaar

Als beeldend kunstenaar werk ik graag met scholieren van de basisschool. Ik ben ervan overtuigd dat je ieder onderwerp, dus ook beeldende kunst, als een vorm van taal en rekenen kunt zien. Geen onderwerp is te gek. Begrippen als tijd en ruimte kun je er ook in onderbrengen. Ik houd me echter niet bezig met de juiste grammatica en dat soort dingen. Of je nou 'die' of 'dat' meisje zegt, doet er niet zoveel toe. Het gaat mij om een vorm van filosofische logica. Bij meester Wolf kun je geen fouten maken, zeggen de kinderen. Ik begon te glimmen toen ze dat zeiden. Het draait erom een veilige leeromgeving te scheppen. Kijk, de hele maatschappij verlangt dat wij 'out of the box' gaan denken, maar juist kinderen stoppen we op school in een doosje.

Ik ben begonnen met de Energie Werkplaats in de Kunst Studio van Museum Boijmans Van Beuningen. Er kwamen eerst acht of negen kinderen, maar dat groeide al snel uit tot vijftig. Jonieke van Es, hoofd Collectie en onderzoek van het museum, een vriendin van mij die 25 november 2012 plotseling overleed, wees me op het doek *De drie Maria's aan het graf* van Jan van Eyck, waardoor ik gefascineerd raakte. In samenwerking met de educatieve dienst heb ik er toen een scholierenproject mee opgezet voor groep 3 en 4 van de Imeldaschool. Twaalf weken lang, een uur per week, hielden we ons bezig met de vraag: waar kijk je naar? Die kinderen ontdekken dingen die mij verbazen. Hun geest is zo lenig.

Stafafdeling Educatie en publieks- begeleiding

Hoofd: Catrien Schreuder

- Het museum produceert ruim 30 educatieve video's voor ARTtube die door 77.773 mensen worden bekeken.
- De nieuwe Boijmans Tour wordt online en offline zo'n 17.000 keer gebruikt.
- 22.000 leerlingen uit het primair en voortgezet onderwijs nemen deel aan een van onze onderwijsprogramma's, er zijn daarnaast 27.000 deelnemers aan rondleidingen en activiteiten.
- De afdeling Educatie en publieksbegeleiding werkt samen met meer dan dertig partnerorganisaties.

De afdeling Educatie en publieksbegeleiding verzorgt alle informatie voor het publiek, ter verdieping en inspiratie tijdens het museumbezoek of online. Dat doet de afdeling voor uiteenlopende groepen, leeftijden en niveaus en in tal van verschillende vormen: rondleidingen, tekstborden, publieksbrochures, symposia, video, websites, concerten, competities, workshops, multimediatours of familiedagen. Hiermee draagt de afdeling bij aan een publieksvriendelijk museum, de dialoog met het museumpubliek en toegankelijke tentoonstellingen en collectieopstellingen. De afdeling initieert ook eigen projecten om het publiek te betrekken bij het museum.

De kosten van het educatieve aanbod bedragen in 2012 ruim een miljoen euro, waarvan ruim 80% met hulp van subsidies en sponsors is gefinancierd.

De afdeling Educatie en publieksbegeleiding bestaat in 2012 uit acht personen, 5,6 fte. Voor bijzondere projecten is de afdeling tijdelijk versterkt met extra krachten. Daarnaast is er het team van 25 freelance rondleiders en museumdocenten en 26 vrijwilligers. Tijdens *De weg naar Van Eyck* wordt het team vrijwilligers tijdelijk uitgebreid. Per 1 augustus 2012 wordt Catrien Schreuder benoemd als hoofd Educatie en publieksbegeleiding. Zij volgt daarmee Deirdre Carasso op.

Enkele mijlpalen uitgelicht

Art Rocks!

Het voorjaar van 2012 staat in het teken van het interdisciplinaire project Art Rocks!, mede mogelijk gemaakt door de BankGiro Loterij. Art Rocks! bestaat uit drie onderdelen. Ten eerste zijn er de acht afleveringen van het televisieprogramma Art Tracks, gemaakt met producent Voordebuis en de AVRO. Hierin schrijven de muzikanten Carel Kraayenhof, De Staat, Erik Vloeimans, Frederique Spigt & Ellen ten Damme, Brainpower & Zanilya, Esther Apituley, Mike Boddé en Tim Akkermans een nummer bij een werk uit de collectie. De uitzendingen van de AVRO worden door 1.749.000 mensen bekeken. De herhalingen op RTV Rijnmond trekken nog eens 961.000 kijkers.

Het tweede onderdeel is de Art Rocks! Boijmans Muziekcompetitie. Samen met de Grote Prijs van Nederland roept Museum Boijmans Van Beuningen muzikanten en bands op om een nummer te schrijven bij een werk uit de collectie. Via artrocks.nl komen 193 inzendingen binnen. Tien nummers

worden genomineerd, krijgen een professionele videoclip en worden tijdens de finale op 23 juni live uitgevoerd naast het kunstwerk dat inspiratiebron is. De band Try Acrobatics wint de competitie met het nummer *Replica*, geïnspireerd op het schilderij *La reproduction interdite* van René Magritte.

Het derde onderdeel van Art Rocks!, georganiseerd samen met Music Matters, is het randprogramma met onder meer songwriting workshops door Giovanca, Ntjam Rosie en Typhoon, een muzikale kindervoorstelling, museumconcerten met Git Hyper, Harm Goslink Kuiper en Rass Motivated, kinderworkshops en een muzikale dag in samenwerking met het HipHopHuis. Ruim 1.600 mensen nemen hieraan deel.

Kunst4Kids

Zesentwintig kunstenaars uit binnen- en buitenland maken speciaal voor de verkooptentoonstelling *Kunst4Kids* een kunstwerk in oplage. Hiervan wordt, met dank aan onder andere de Rabobank Rotterdam, in de meivakantie een expositie ingericht in de Kunst Studio, die alleen toegankelijk is voor kinderen. Kinderen kunnen zo zelf een werk uitkiezen om te kopen. Een kleine 1.300 kunstwerken worden verkocht. Dankzij een bijdrage van de Georgetina Foundation kregen 14 leerlingen van de IMC Weekendschool en 22 leerlingen van de Mariaschool, leerlingen uit een krachtwijk, de kans gratis een kunstwerk uit te kiezen.

ARTtube

Op 4 juli 2012 gaat de vernieuwde website ARTtube online. Het videokanaal van Museum Boijmans Van Beuningen heeft nu vier museumpartners: het Stedelijk Museum Amsterdam, het Gemeentemuseum Den Haag, De Pont Tilburg en M HKA Antwerpen. In het eerste half jaar sinds de lancering is de nieuwe site al door ruim 77.773 mensen

De winnaars van Art Rocks!: Try Acrobatics, foto Fred Ernst

Optredens tijdens 'Yeah Boij!' in samenwerking met het HipHopHuis in het kader van Art Rocks!, foto Fred Ernst

bezoekt. Dit nieuwe gedeelde online video-kanaal is mogelijk gemaakt door driejarige steun van het SNS Realfonds. In augustus 2012 krijgt ARTtube een subsidie toegekend van het Mondriaan Fonds voor gezamenlijke videoproducties.

Boijmans Tour

Vanaf oktober 2012 is de nieuwe web-app de Boijmans Tour online. De bestaande multi-mediatur wordt nu verrijkt met de video's op ARTtube, informatie van de online collectie en andere online bronnen. De Boijmans Tour is via het speciaal aangelegde WiFi netwerk van het museum te beluisteren op de eigen smartphone of op een gehuurde iPod. In de tour zijn verschillende thematische routes opgenomen. De Boijmans Tour krijgt veel belangstelling van collega-musea en wordt gepresenteerd op onder meer het Museumcongres 2012. De Boijmans Tour en de aanleg van WiFi zijn gefinancierd met de gelden van de Museumprijs 2010.

Onderwijs

In 2012 ontvangt het museum in schoolverband zo'n 8.000 leerlingen uit het basisonderwijs en 14.000 uit het voortgezet onderwijs. Dit is een daling van ongeveer 2.700 leerlingen ten opzichte van 2011, wat direct samenhangt met de wijzigingen in het landelijke cultuureducatiebeleid. In het primair onderwijs is het budget voor cultuur (10,90 euro per leerling) sinds september niet langer geormerkt en krijgen scholen opdracht om meer tijd en aandacht aan taal en rekenen te besteden. Dit heeft directe gevolgen voor het museumbezoek. In het voortgezet onderwijs lijkt de daling van het aantal afnemers van de cultuurkaart zich te vertalen in minder schoolbezoeken aan Museum Boijmans Van Beuningen.

Uit het MBO, HBO en WO ontvangt het museum ruim 4.000 studenten in groepsverband. Succesvol is het aanbod bij de tentoonstelling *Ballads* in de Onderzeebootloods, waaraan bijna 900 studenten deelnemen. Nog eens 50 academiestudenten komen naar de loods voor een exclusieve meet&greet met de kunstenaar Sarkis.

Nieuwe lessen

In 2012 wordt het aanbod van 25 lessen – rondleidingen en workshops voor alle lesniveau's en met verschillende thema's – aangevuld met enkele nieuwe lessen. Voor het voortgezet onderwijs zijn dat 'Kunstonderdompeling' en 'Yeah Boij!' in samenwerking met het HipHopHuis. Voor het primair onderwijs ontwikkelen we 'Kunstpraat' voor groep 3 en 4 waarin taal(ontwikkeling) een belangrijke rol speelt. Daarmee haakt het museum aan bij het Rotterdamse onderwijsbeleid Beter Presteren, dat scholen opdracht geeft de prestaties van de leerlingen op het gebied van taal en rekenen te verhogen. Bij de tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* wordt voor het primair onderwijs een rondleiding ontwikkeld en voor het voortgezet onderwijs een interactieve kijkwijzer.

Turingmuseumbus

Op 21 februari vervoert de Turingmuseumbus de 25.000ste leerling naar het museum. Sinds 2008 biedt deze bus, mogelijk gemaakt door de Turing Foundation, basisscholen uit de regio Rotterdam gratis vervoer naar Museum Boijmans Van Beuningen en het Chabot Museum.

Bezoekers doen de Boijmans Tour, foto Fred Ernst

Schoolklas van OBS De Brandaris uit Hellevoetsluis met de Turingmuseumbus bij de ontvangst van de 25.000ste leerling, foto Fred Ernst

Rondleiding aan ISK leerlingen van het Carré College uit Rotterdam, foto Fred Ernst

Leerlingen tijdens de workshop Beesten in Boijmans, foto Fred Ernst

Cultuurcoach

De cultuurcoach van het museum geeft in 2012, met dank aan de gemeente Rotterdam, voor het vierde jaar museumlessen op twee basisscholen in Rotterdamse krachtwijken. De leerlingen bezoeken het museum enkele keren per jaar en verwerken de kunstwerken die ze daar zien in de kunstlessen op school. Ze zijn inmiddels al echte bekenden van het museum. In mei mogen ze tijdens *Kunst4Kids* gratis een kunstwerk uitkiezen. In oktober start directeur Sjarel Ex in het kader van de nationale voorleesdag met regelmatig voorleesbezoek aan groep 5 en in november figureren leerlingen van de Mariaschool in een van de afleveringen van *Boijmans TV* (uitzending 2013).

Tussen Kunst en Klank

Samen met het Rotterdams Philharmonisch Orkest biedt het museum in maart, april, mei en november het programma *Tussen Kunst en Klank* aan. Vier ensembles voeren in de museumzalen stukken uit die zijn gerelateerd aan de kunst uit de collectie. Het programma wordt door 692 leerlingen gevolgd.

Wolf Brinkman op de docentendag

Op de drukbezochte docentendag op 31 oktober presenteert de kunstenaar Wolf Brinkman samen met leerkracht Petra Schoenmakers van de Imeldaschool in Rotterdam-Noord de resultaten van een bijzondere samenwerking met het museum. Aan de hand van beschouwende en beeldende opdrachten bij het schilderij *De drie Maria's aan het graf* van Jan van Eyck uit de museumcollectie, ontwikkelen leerlingen van groep 3 en 4 hun eigen verhalen bij het werk, waarbij zij vooral op het gebied van taalontwikkeling grote sprongen blijken te maken.

Activiteiten

Aan het rijke activiteitenprogramma, met onder meer lezingen, concerten, workshops, filmvertoningen, themamiddagen, theater en de Museumnacht nemen ruim 27.000 mensen deel. Naast *Art Rocks!* gaat veel aandacht uit naar de programmering rond tentoonstellingen, zoals de wekelijkse concerten in de tentoonstelling van Sarkis in de Onderzeebootloods en het symposium, verschillende themamiddagen, een concert en een familiedag bij *De weg naar Van Eyck*. Bij de vaste collectie worden wekelijks 'Pak een stoeltje' lunchlezingen door museummedewerkers georganiseerd, een traditie die al sinds de jaren zestig bestaat.

De Energie Werkplaats

Tijdens de kerstvakantie 2011-2012 verandert kunstenaar Wolf Brinkman de Kunst Studio tijdelijk in een Energie Werkplaats in het kader van de tentoonstelling *Nieuwe Energie in design en kunst*. Er zijn dagelijks inloopworkshops, waarbij het ontdekken en zelf maken centraal staan. Circa 400 kinderen nemen deel, waarvan ruim 120 via een bijzondere samenwerking met de IMC Weekendschool Rotterdam.

Staat van Verwarring en Museumnacht

De absurdistische theatermakers/cabaretiers Ronald Snijders en Pieter Jouve zijn van 18 februari t/m 10 maart te gast in de Boijmans Hut, het huisje in de Kunst Studio. Een maand lang brengen zij het museum in staat van verwarring met performances en rondleidingen, een absurdistische interventie in de collectie en als finale de Museumnachtprogrammering op 10 maart. Deze editie van de Museumnacht is de drukst bezochte tot nu toe met ruim 13.000 bezoekers. Op het programma staan verder onder meer optredens van Eric Vloeimans en Lucky Fonz III.

Activiteiten Onderzeebootloods

Het carillon met 43 klokken, dat deel uitmaakt van de tentoonstelling *Ballads* van Sarkis, wordt elke zondag bespeeld door carillonspelers Frank Steijns en Mathieu Polak. Op een aantal zondagen zijn speciale gastmuzikanten uitgenodigd om op het carillon stukken uit te voeren. Het museum organiseert verder een jazzconcert, een carillon- en pianoconcert en een carillon- en orgelconcert. Ook zijn er wekelijks gratis rondleidingen en maandelijks combinatie-rondleidingen over het omliggende RDM-terrein. Voor kinderen is er onder meer een voorstelling met een poppenspeler en een kinderworkshop.

Jeugd Vakantie Paspoort

Gedurende de zomervakantie is het speurboekje *Kieskunstig* gratis beschikbaar voor deelnemers aan het Jeugd Vakantie Paspoort. Dit biedt Rotterdamse schoolkinderen in de zomervakantie de gelegenheid gratis of met korting bijzondere uitstapjes te maken.

Jeugdvakantieland

Samen met Villa Zebra en het Nederlands Fotomuseum richt Museum Boijmans Van Beuningen van 30 juli tot en met 10 augustus een 'Museumplein' in op Jeugdvakantieland in Ahoy. Thema is 'Ik & Mijn wereld': kinderen kunnen een grappig filmpje kijken, geïnspireerd door bijzondere kunstwerken een eigen kijkkubus maken en meedoen aan het 'Grote Collectie Rotterdam Memoryspel'. Het Museumplein van Jeugdvakantieland, mogelijk gemaakt door de gemeente Rotterdam, wordt door circa 1600 kinderen bezocht.

Publieksbegeleiding

Bij alle tentoonstellingen ontwikkelt de afdeling publieksvriendelijke teksten, brochures, video en/of multimediatours. Telkens worden

de geschikte middelen gekozen om het verhaal van de tentoonstelling en de kennis die eraan ten grondslag ligt op een prikkelende wijze te delen met het museumpubliek.

Videoproductie

De afdeling Educatie en publieksbegeleiding produceert in 2012 ruim dertig nieuwe video's voor de website ARTtube. Een deel van deze video's wordt tevens getoond bij de tentoonstelling of wordt opgenomen in de Boijmans Tour. Naast vier video's bij de tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* en interviews met Matias Faldbakken, Sarkis en Frans Dijkmeijer, zijn video's gemaakt over bijzondere educatieprogramma's en maakte kunstenaar Jan Rothuizen een animatie.

Multimediatour De weg naar Van Eyck

Bij *De weg naar Van Eyck* is een multimediatour ontwikkeld. Naast video's met toelichting door de conservator heeft de tour een unieke 'vraag maar raak' functie, waarmee bezoekers vragen kunnen stellen over details in de schilderijen. Zo'n 90 mensen maken daarvan gebruik. De tour wordt in 2012 online door circa 11.000 mensen bekeken. Gemiddeld bekijken zij 5,8 pagina's en blijven totaal 13.33 minuten kijken. Daarnaast worden ook nog eens ruim 6.000 iPods verhuurd.

Middeleeuwenlab

In de zaal naast de ingang van de tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* is een Middeleeuwenlab ingericht, een kleine tentoonstelling die de bezoeker informatie geeft over de werkwijze van de middeleeuwse schilder.

Leerlingen bij Tussen Kunst en Klank, foto Karen de Moor

Nieuwe media

De nieuwe media zijn de afgelopen jaren uitgegroeid tot een volwaardige tak van de afdeling Educatie en publieksbegeleiding. Telkens opnieuw wordt een bijzondere, passende vorm ontwikkeld waarmee de nieuwe media het publiek kunnen informeren, inspireren of laten reageren op de tentoonstellingen in het museum. De educatieve online infrastructuur, met het videokanaal ARTtube en de online collectie, is uitgebreid met de Boijmans Tour en de aanleg van WiFi in het museumgebouw, met dank aan de Museumprijs 2010.

Google Art Project

Het museum participeert in 2012 in het Google Art Project, waarmee ruim honderd topstukken, met tekst en beeld waarop tot de millimeter ingezoomd kan worden, voor een internationaal publiek ontsloten zijn.

Boijmans TV: serie twee

In 2012 starten de voorbereidingen voor een tweede reeks Boijmans TV, samen met RTV Rijnmond, Ro Theater en Popovfilm. Het televisieprogramma, dat wordt gemaakt met steun van het VSBfonds en het Mediafonds, heeft deze keer een crossmediale aanpak: de hoofdrolspelers zijn buiten de uitzendingen ook actief in diverse (online-)media. Zo gaat in december de blog bregjesrondeleidingen.nl van start, waarop rondleider Bregje van der Laar een amateurkunstwedstrijd uitschrijft. De nieuwe afleveringen van Boijmans TV worden vanaf januari 2013 uitgezonden, en door 142.000 kijkers per aflevering bekeken.

Samenwerkingen

De educatieve programma's en initiatieven komen inhoudelijk tot stand in samenwerking met verschillende partners:

ARTtube

Stedelijk Museum Amsterdam
Gemeentemuseum Den Haag
De Pont Tilburg
M HKA Antwerpen
Indianapolis Museum of Art

Art Rocks!

De Grote Prijs van Nederland
Music Matters
AVRO
Voordebuis
Rotterdams Philharmonisch Orkest
HipHopHuis

Boijmans TV

RTV Rijnmond
Ro Theater
Popovfilm

Onderwijs

Mariaschool
Van Oldebarneveltschool
Imeldaschool
IMC Weekendschool
Willem de Kooning Academie
Pabo Hogeschool Rotterdam
Bibliotheek Rotterdam
HipHopHuis
Digital Playground
Rotterdams Philharmonisch Orkest
Ro Theater
Scapino Ballet
Chabot Museum
SKVR
KCR

Jeugdvakantieland

Fotomuseum Rotterdam
Villa Zebra Rotterdam

Activiteiten

Dance Works
Camera Japan Festival
Archiguides
RDM Campus
North Sea Jazz Festival
Laurensberaad
Ro Theater
IMC Weekendschool
De Doelen
Arminius
Stichting Rotterdamse Museumnacht

Tentoonstelling Kunst4Kids, foto Fred Ernst

Alfons van Gulick
managing director Nedspice

Van jongs af aan hebben de middeleeuwen mij geboeid. Later richtte die interesse zich op boeken, schilderijen en musea. Vooral de Vlaamse Primitieven hebben mijn belangstelling. Als bedrijf in het Rotterdamse verbinden we ons graag aan Museum Boijmans Van Beuningen en zijn we op zoek naar hoe we die relatie kunnen bevestigen. Ons bedrijf heeft, net als het museum, een historie die teruggaat tot in de negentiende eeuw.

Ik was al persoonlijk begunstiger van het museum. De toegevoegde waarde daarvan is dat je inzicht kunt krijgen in hoe het er achter de schermen van een museum aan toe gaat. Je komt in aanraking met de mensen die de boeken schrijven die ik met zoveel belangstelling lees. In overleg hebben we naar aanleiding van de tentoonstelling over

Jan van Eyck de restauratie van het schilderij *De drie Maria's aan het graf* mogelijk gemaakt via een gift. Ik kon meekijken hoe dat in zijn werk ging. Ik blijf natuurlijk een leek en een buitenstaander, maar dat ik aan de restauratie heb kunnen bijdragen, is toch uniek. Voor ons personeel en onze relaties is een speciale avond georganiseerd met lezingen op zaal van conservator Friso Lammertse en restaurator Annetje Boersma. Dat geeft een meerwaarde die voor ons bedrijf belangrijk is. Ik vond de tentoonstelling indrukwekkend. Er zijn meer dan 140.000 mensen op afgekomen, terwijl het geen gemakkelijk onderwerp is. Het is belangrijk dat meer mensen uit de private sector dergelijke initiatieven ondersteunen en de verantwoordelijkheid ervoor niet enkel bij de overheid neerleggen.

Sector Collectie en onderzoek

Hoofd: Jonieke van Es, overleden 25 november

- Het museum verstrekt internationaal 193 en nationaal 104 bruiklenen.
- Er zijn 109 kunstwerken geschonken, 112 aangekocht en 68 kunstwerken in langdurig bruikleen ontvangen.
- 48 kunstwerken worden intensief gerestaureerd en 723 kunstwerken (licht) geconserveerd.
- Het museum publiceert een nieuwe collectiecatalogus in 4 talen en zijn eerste bestandscatalogus online.
- Het documentatiecentrum en de bibliotheek ontvangen en behandelen 5.426 onderzoeksvragen van bezoekers en medewerkers van het museum.

De sector Collectie en onderzoek zorgt voor het behoud en beheer van de objecten in de museumverzameling. In de sector is de afdeling Conservering en restauratie verantwoordelijk voor onder andere passieve en actieve conservering, depotbeheer en restauratie. Het papierrestauratie-atelier houdt zich bezig met het presentabel en reisklaar maken van werken op papier en restauraties. De afdeling Documentatie, informatie en registratie (kortweg: Documentatiecentrum) richt zich op het verzamelen en ontsluiten van informatie over de objecten en op het documenteren van de geschiedenis van Museum Boijmans Van Beuningen. Informatie wordt verstrekt via de museumbibliotheek en via collectie-informatiesystemen (analoog en

digitaal). De registrars vormen de derde afdeling binnen de sector. Zij organiseren de bruikleenverstrekking aan derden, doen objectinventarisaties en begeleiden collectie-gerelateerde (onderzoeks)projecten. Veel van het werk dat de sector verricht is in het museum niet direct zichtbaar: het vindt ofwel achter de schermen plaats (in depots, restauratieateliers en op kantoren) of buiten de deur, vaak in het buitenland. De sector heeft 22 medewerkers op 19,72 fte. Daarnaast zijn er binnen de sector vrijwilligers werkzaam ter ondersteuning van de bibliotheek en depotbeheer. Alle middelen die nodig zijn voor onderzoek, restauratie, aankoop etcetera worden uit bezoekersinkomsten en bijdragen van derden gegenereerd. In 2012 wordt 807.000 euro door derden beschikbaar gesteld.

Bijzondere projecten

Naar een Collectiegebouw

Sinds 2012 heeft het museum zijn collecties ondergebracht op vijf verschillende locaties, waarvan vier extern. Er wordt intensief gewerkt aan het programma van eisen voor een nieuw Collectiegebouw, waarin het behoud en beheer van kunst centraal staat. Dit deels voor het publiek toegankelijke gebouw zal naast depots voor de museale collectie ook voorzieningen bevatten als restauratieateliers, onderzoeksruidten en toonzalen. Daarnaast zullen er depotruimten voor particuliere collecties zijn.

De Collectie Vormgeving

In aanvulling op *De Collectie Verrijkt*, sinds april 2011 te zien in het Van der Steur-gebouw, opent in de tweede helft van 2012 een presentatie van de eigen collectie vormgeving. In *De Collectie Vormgeving* toont het museum op de begane grond van het Van der Steur-gebouw

een dertigtal thema's uit de geschiedenis van de vormgeving, aan de hand van objecten van de middeleeuwen tot nu.

DCA

Dit jaar werkt het museum intensief aan DCA (Digitising Contemporary Art for Europeana), een digitaliseringsproject waar het met 24 partners in participeert. Het museum digitaliseert binnen dit project (dat een looptijd heeft van 30 maanden) in totaal 425 hedendaagse installaties, sculpturen en assemblages. De objecten zullen zowel via Europeana als de online collectie worden gepresenteerd.

De sector Collectie en onderzoek grijpt het DCA-project aan om processen vanuit het oogpunt van conservering en restauratie te verbeteren of op te starten, zoals adequate terugplaatsing van (grote) installaties in de depots en het uitgebreide documenteren van de staat en conditie van objecten. Waar nodig zijn objecten behandeld. Ook worden installatie-instructies, eventueel in samenspraak met de kunstenaar, geactualiseerd en gekoppeld aan TMS.

Publicaties

In augustus presenteert het museum zijn nieuwe boek over de collectie. Het verschijnen van de publicatie gaat gepaard met een kleine presentatie die door Joost Grootens, de vormgever van het boek, wordt ingericht en samengesteld. In december lanceert het museum zijn eerste online bestandscatalogus *Nederlandse tekeningen uit de vijftiende en zestiende eeuw. Kunstenaars geboren voor 1581*. Dit is het resultaat van een grondig onderzoek dat in 2009 is begonnen en waar vijf onderzoekers aan hebben gewerkt in nauw contact met diverse binnen- en buitenlandse experts. De catalogus beslaat de verzameling vijftiende- en zestiende-eeuwse

Tentoonstelling *Mateloos, schaamteloos, onbegrensd – Nieuwe tekeningen*, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling *La La La Human Steps* in Istanbul Museum of Modern Art, foto Muhsin Akgün

Atelier Boersma restaureert *De drie Maria's aan het graf* voor de tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*. Foto Tot en met ontwerpen

tekeningen van het museum, die bestaat uit 410 werken, waarvan 53 met recto. Het museum wil in de toekomst meer bestandscatalogi online publiceren (zie: <http://collectie.boijmans.nl/nl/onderzoek/nederlandse-tekeningen-15e-16e-eeuw/>). In de serie Boijmans Studies is het boek *Meneer Delta, 50 jaar galeriehouder in Rotterdam* verschenen. Noor Mertens, junior conservator moderne kunst, beschrijft in dit boek de rol en betekenis van Hans Sonnenberg als galeriehouder en verzamelaar. Ook is gewerkt aan de voorbereiding van een volgende Boijmans Studie over de keramisten Lucie Rie en Hans Coper.

Aanwinsten

Het museum verwerft in 2012 in totaal 289 objecten (waarvan 221 in eigendom).

Waarvan:

- 112 aankopen
- 109 schenkingen
- 68 langdurig bruiklenen

Het bescheiden eigen budget voor aankopen wordt in belangrijke mate aangevuld met gelden van huisstichtingen en derden, waaronder de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, Stichting Van Beuningen/Peterich-fonds, de Stichting Lucas van Leyden, het Fonds Willem van Rede, de BankGiro Loterij, Vereniging Rembrandt en het Mondriaan Fonds.

De aanwinsten zijn dit jaar weer heel bijzonder en goed gespreid over alle aandachtsgebieden. Van Melanie Smith wordt de videoproductie *Xilitla* uit 2010 verworven. Van Marijke van Warmerdam de 16 mm film *Bear*. Als aanvulling op de collectie porselein

is een zogenaamd 'Amsterdam Bont' kop en schotel uit de achttiende eeuw aangekocht. De oude kunst collectie is verrijkt met twee door de heer Berkhout gelegateerde werken uit de zeventiende eeuw.

In 2012 ontvangt het museum een schenking van 15 werken uit de privécollectie van de Rotterdamse galeriehouder Hans Sonnenberg. De schenking omvat werken van o.a. Constant, David Hockney en Jean-Michel Basquiat. Van Maurice van Valen krijgt het museum 10 tekeningen van Klaas Kloosterboer, en een set vroege meubel-sculpturen van Joep van Lieshout. Er worden ook kunstwerken aan het museum in langdurig bruikleen afgestaan. Het betreft werk van onder anderen Pyke Koch, Odilon Redon, Anselm Kiefer, Jörg Immendorff, Monica Sosnowska, Lucas Cranach en Salvo.

Bruiklenen aan derden

Ten behoeve van tentoonstellingen elders worden 297 objecten uitgeleend aan instellingen over de hele wereld. Er vinden drie reizende tentoonstellingen met eigen collectie plaats: *Marijke van Warmerdam* (Museo de Serralves, Porto), *La La La Human Steps: A Selection from the Collection of Museum Boijmans Van Beuningen* (Istanbul Museum of Modern Art, Istanbul) en *Dessins contemporains sur-réalistes de Rotterdam – Collection Musée Boijmans Van Beuningen* (Parijs, Institut Néerlandais). De laatste twee worden door de sector Collectie en onderzoek begeleid.

	Nationaal	Internationaal	Totaal
Moderne kunst	53	72	125
Prenten en tekeningen	22	88	110
Oude kunst	10	19	29
Kunstnijverheid en design	18	10	28
Bibliotheek	1	0	1
Stadscollectie	0	4	4
Totaal	104	193	297

Voor een volledig overzicht van de bruiklenen aan derden zie bijlage B.

Conservering en restauratie

In het najaar is de restauratie van het schilderij *De drie Maria's aan het graf* van Van Eyck met succes afgerond. De vernis en oude overschilderingen zijn afgenomen waardoor de uiterst verfijnde schildertechniek weer tot zijn recht komt en de hoge kwaliteit van het werk weer herkenbaar is. Vervolgens is het schilderij geheel geconserveerd waarbij de verflagen zijn geconsolideerd. Voorafgaand en tijdens de restauratie is er natuurwetenschappelijk onderzoek uitgevoerd naar het schilderij. Het restauratieproject is begeleid door een commissie van experts, en werd mogelijk gemaakt door de heer A. van Gulick, managing director van NedSpice.

Ook het schilderij *Paysage avec nuages roses* van Yves Tanguy is in 2012 gerestaureerd en bovendien voorzien van een nieuwe lijst. Uit de collectie toegepaste kunst is een modulaire kast naar ontwerp van Mart Stam

gerestaureerd voorafgaand aan plaatsing in *De Collectie Vormgeving*, evenals een kaptafel van Cees Braakman.

Het jaar staat voor het prentendepot en het restauratie-atelier, naast de reguliere werkzaamheden, in het teken van het 'uitlijtproject'. Meer dan 400 werken worden gecontroleerd, gefotografeerd en uitgelijst. Een groot deel van de werken is inmiddels geconserveerd en van een nieuwe standplaats voorzien.

Het Project Behoud Mediakunst Collectie Nederland door Stichting Behoud Moderne Kunst (SBMK) en het Nederlands Instituut voor mediakunst (NIMK) is afgerond in de vorm van drie publicaties waarin de vele facetten van conservering en ontsluiting van digitale kunst worden beschreven. Met 14 andere museale instellingen heeft Museum Boijmans Van Beuningen videowerken uit de periode 1975-2005 ingebracht als *case-study* en ter conservering.

Conserveringen en restauraties per verzamelgebied

	Conserveringen	Restauraties	Totaal behandeld
Oude kunst	25	6	31
Moderne kunst	59	7	66
Toegepaste kunst	98	6	104
Werken op papier	541	29	570
Totaal	723	48	771

Een bezoeker leest het nieuwe Collectieboek, foto Ernie Buts

Tentoonstelling De collectie. Duitse kunst van Kiefer tot Henning, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling De Collectie Vormgeving, foto Lotte Stekelenburg

Registratie en documentatie

Er worden wederom veel gegevens verwerkt in de digitale collectie-informatiesystemen The Museum System (TMS) en Adlib. Het museum registreert in TMS volgens de 'BoijmansBasis', een norm die in 2010 is vastgesteld als richtlijn voor de basisregistratie van objecten in eigen bezit. Het Documentatiecentrum investeert in de kwaliteit van het beeldmateriaal, waardoor van steeds meer objecten een professionele en actuele foto aanwezig is.

Enkele cijfers uit TMS

Aantal objectverplaatsingen:	27.653
Aantal mutaties in records:	119.679
Aantal nieuwe records:	3.181
Aantal gevalideerde objecten ('BoijmansBasis'):	2.148

Cijfers beeldmateriaal

Totaal aantal mailbewegingen i.v.m. fotobestellingen:	4.864
Aantal digitale aanvraagformulieren:	414
Aantal in TMS gekoppelde foto's:	84.826

The Rembrandt Database

Het museum is een van de ruim 20 internationale instellingen die participeert in *The Rembrandt Database*. Overige participanten zijn onder meer The Metropolitan Museum of Art in New York en de Gemäldegalerie in Berlijn. De door het RKD en het Mauritshuis geïnitieerde online onderzoeksdatabase zal, naast kunsthistorische gegevens, documentatie op het gebied van techniek en conservering van werken van Rembrandt ontsluiten. In 2012 inventariseert en structureert het museum de aanwezige documentatie. Het project wordt gefinancierd door de Andrew W. Mellon Foundation.

Bibliotheek

In 2012 wordt de bibliotheek onderdeel van het Documentatiecentrum. Naast het behandelen van vele duizenden onderzoeksvragen, ligt de nadruk op het opschonen en systematiseren van objectdocumentatie en digitaliseren van literatuurgegevens.

Als bijzondere aanwinst verwerft de bibliotheek dit jaar een complete set van het tijdschrift *Transition*. Dit tijdschrift werd tussen 1927 en 1938 in onder andere Parijs uitgegeven.

Bezoekersaantallen en andere kengetallen zijn te vinden in bijlage C.

Onderzoek

Herkomstonderzoek

In het kader van het project *Museale Verwervingen 1933-heden* is verder onderzoek verricht naar specifieke objecten en deelcollecties van het museum.

Stadscollectie 25 jaar

In 2012 wordt aan dit project gewerkt door conservator stadscollectie Saskia van Kampen-Prein (beeldende kunst) in nauwe samenwerking met conservator Annemartine van Kesteren (vormgeving), de registrars en het Documentatiecentrum. Alle objectgegevens worden in TMS vastgelegd en geactualiseerd. De werken waar nog geen goed beeldmateriaal van aanwezig is, worden professioneel gefotografeerd. In de zomer van 2013 zullen de onderzoeksresultaten verschijnen in een jubileumpublicatie, die vergezeld gaat van een collectiepresentatie in het museum.

Aanwinsten

Foto's Studio Tromp, Rotterdam

Gottfried Wals Landschap, circa 1630

olieverf op koper
diameter 24,5 cm
legaat J.G. Berkhout

In 1994 hing voor enkele maanden een klein landschap van Gottfried Wals in het museum. Het was een bruikleen van de heer Berkhout, geen echte verzamelaar maar iemand die het schilderij gekocht had omdat hij getroffen was door het bijzondere karakter ervan. In zijn testament liet hij opnemen dat het na zijn dood naar Museum Boijmans Van Beuningen zou gaan. In 2012 overleed hij en kwam het schilderij samen met een ander werk van dezelfde kunstenaar naar Rotterdam. De rond 1590 in Keulen geboren schilder bracht vrijwel zijn hele leven door in Italië, waar hij als Goffredo Wals naam maakte. In de eeuwen daarna werd hij vrijwel vergeten, maar de laatste decennia is er een heuse revival gaande. Kunsthistorici ontdekten hem als de invloedrijke leermeester van Claude Lorrain, en als eigengereid kunstenaar. Zijn bij voorkeur

Gottfried Wals Johannes de dooper in de woestenij, circa 1630

olieverf op zilver (schilderij)
zwijsleer, koper en vilt (doosje)
6,7 x 5,1 cm
legaat J.G. Berkhout

op een rond koperplaatje geschilderde landschappen met een vaak opmerkelijk kale leegte op de voorgrond doen modern aan. Het ronde landschap uit het legaat is een typerend werk voor Wals. Minder karakteristiek, maar zeker zo bijzonder is de op een ovaal zilverplaatje geschilderde Johannes de Doper in de woestenij. Uitzonderlijk is dat ook het met zwijsleer beklede doosje waarin het opgeborgen werd bewaard is gebleven. De twee schilderijtjes passen prachtig in de verzameling Franse en Italiaanse zeventiende-eeuwse schilderkunst van het museum en geven met name het vroege landschap van Claude Lorrain de zo gewenste achtergrond.

Friso Lammertse

conservator oude schilder- en beeldhouwkunst

Melanie Smith, Plaza don Eduardo, 2010
Foto, 80 x 110 cm, oplage 4
Courtesy Melanie Smith en Galerie Peter Kilchmann, Zürich

Melanie Smith *Xilitla*, 2010

film

24 min, 40 sec.

aankoop galerie Peter Kilchmann met steun van Fonds W. van Rede

De in Londen geboren kunstenaar Melanie Smith woont en werkt sinds 1989 in Mexico City. Haar film *Xilitla*, gemaakt in samenwerking met filmmaker Rafael Ortega, werd voor het eerst getoond in het Mexicaanse paviljoen op de Biënnale van Venetië in 2011. Het uitgangspunt van dit werk is het park Las Pozas. Dit werd aangelegd door de excentrieke kunstverzamelaar en pleitbezorger van het surrealisme Edward James. Hij bezat onder meer werk van Salvador Dalí en René Magritte, dat later door Museum Boijmans Van Beuningen werd aangekocht. James was lange tijd op zoek naar een plek om zijn eigen tuin van Eden te creëren, en vond deze in 1945 met de verlaten koffieplantage vlak bij het plaatsje Xilitla in het Mexicaanse regenwoud. Hier liet hij tussen 1949 en 1984 een grote hoeveelheid surrealistische betonnen

structuren bouwen. De vreemde bouwsels, trapjes en wandelpaden vormen een wonderbaarlijk contrast met de weelderige natuur. *Xilitla* is Smiths persoonlijke tocht door dit fantasielandschap. Details van trappen, zuilen en de exuberante vegetatie worden afgewisseld met doorkijkjes en overzichten van het park. De snel veranderende beelden worden onder meer begeleid door regenwoudklanken, gesproken teksten en een fragment van de Uhrsonate van Kurt Schwitters. Een terugkerend element is een grote, rechthoekige spiegel, die door lokale bewoners voorzichtig door het park wordt gedragen. De reflectie in de spiegel in combinatie met de achterliggende natuur of architectuur levert beelden op die tussen realiteit en abstractie zweven. Smith regisseert nauwkeurig wat ze wel en niet laat zien. Door het surreële levenswerk van Edward James op deze vrije manier te benaderen, ontvouwt zich langzaam een nieuwe, persoonlijke visie op het park.

Marjolein van de Ven
conservator in opleiding

Jean-Michel Basquiat *Kings of Egypt II en Kings of Egypt III*, 1982

olieverf op doek

184 x 184 cm

schenking Hans Sonnenberg

In 2012 schenkt de Rotterdamse galeriehouder Hans Sonnenberg vijftien belangrijke kunstwerken aan het museum. Deze werken werden in 2000 door de toenmalige conservatoren moderne kunst van het museum geselecteerd uit Sonnenbergs kunstverzameling en bij het museum als *promised gift* ondergebracht. Naast werk van onder meer Piero Manzoni, David Hockney, Peter Blake en Yayoi Kusama, schenkt de galeriehouder Jean-Michel Basquiat. Sonnenberg kocht ze persoonlijk van Basquiat in 1982. In datzelfde jaar organiseerde hij een tentoonstelling van deze kunstenaar in zijn galerie, een primeur voor Nederland.

De serie *Kings of Egypt* bestaat uit drie werken, *I* is nooit in het bezit geweest van Sonnenberg. Op de werken zijn cartooneske

beeldmotieven, tekens en zinnen op een zwart geschilderd vlak geplaatst dat het canvas aan de randen zichtbaar laat. Het spieraam steekt aan de vier hoeken van het doek uit. *Kings of Egypt II* is – net als *I* – een kakofonie van woord, beeld en kleur, terwijl het derde schilderij in de serie veel eenvoudiger van opzet is. Op alle werken is een maskerachtig hoofd afgebeeld, met de tanden zichtbaar in de geopende mond. De kroon op de twee doodshoofden die zijn afgebeeld op *Kings of Egypt II* komt veelvuldig voor op de schilderijen van Basquiat. Hij gebruikte in de tweede helft van de jaren zeventig, toen hij nog als graffiti kunstenaar actief was, als beeldmerk een kroon met een copyrightteken. Het motief van de *king* lijkt te verwijzen naar winnaars en verliezers, maar kan ook duiden op Basquiats positie in de graffiti scene en symbool staan voor zijn snelle succes in de kunstwereld, dat hem uiteindelijk fataal zou worden.

Noor Mertens
junior conservator moderne en hedendaagse kunst

Foto Studio Tromp, Rotterdam

Arthur Segal Der Astronom (Zyklus Arbeit), 1919

olieverf op doek

86,7 x 106,6 cm

aankoop Galerie Berinson/Ubu Gallery met steun van Dura Kunstfonds/Vereniging Rembrandt, BankGiro Loterij en Stichting Museum Boijmans Van Beuningen

Het schilderij *Der Astronom (Zyklus Arbeit)* van de Roemeense kunstenaar Arthur Segal is een belangrijke aanvulling op de collectie klassiek-moderne kunst van het museum. Samen met werk van Lyonel Feininger, Piet Mondriaan en Wassily Kandinsky wordt het schilderij getoond in *De Collectie Verrijkt*, in de zaal met de titel 'De avant-garde'. Binnen deze opstelling laat het werk van Segal een vorm van abstrahering met een figuratief uitgangspunt zien.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog ontwikkelde Segal zijn theorie van de *Gleichwertigkeit* (gelijkwaardigheid). Hierbij ligt de nadruk op het gehele oppervlak van het schilderij en wordt de traditionele hiërarchie tussen voor- en achtergrond opgeheven. De kunstenaar beschilderde eveneens de lijst, waarmee

doek en lijst één worden. De volledige abstractie was niet zijn doel; hij zag die als een ontkenning van de bestaande werkelijkheid.

Der Astronom (Zyklus Arbeit) maakt onderdeel uit van een serie werken waarin Segal verschillende beroepen verbeeldt. Op dit schilderij is de astronoom een nietig wezen vergeleken met de hemel rondom hem, waarin de maan, sterren, planeten en halo's zijn weergegeven. Aan de beeldindeling liggen verschillende geometrische figuren ten grondslag. Daarnaast valt het prismatische kleurverloop op. Segal heeft een interessante omkering aangebracht door het bovenste deel van de lijst in bruine tinten te schilderen, terwijl het onderste deel van de lijst van blauwe tinten is voorzien. Het is alsof rondom het centrale tafereel hemel en aarde van plaats verwisselen.

Der Astronom (Zyklus Arbeit) laat op exemplarische wijze Segals zoektocht naar *Gleichwertigkeit* en een nieuwe, abstraherende stijl zien.

Noor Mertens

junior conservator moderne en hedendaagse kunst

© Robin Rhode 2011, Courtesy Galerie Fons Welters

Robin Rhode Rocks, 2011

film

2 min, 45 sec

aankoop Galerie Fons Welters met steun van het Mondriaan Fonds

De ruim tweeënhalve minuut durende video *Rocks* is het eerste werk van de Zuid-Afrikaanse kunstenaar Robin Rhode in de museumcollectie. Door het speelse, vaak ironische en tegelijkertijd sobere karakter is zijn werk zeer herkenbaar. Bovendien speelt Rhode in zijn videowerken altijd zelf de hoofdrol. Met eenvoudige middelen en handelingen schotelt hij de toeschouwer een realiteit voor die balanceert tussen werkelijkheid en fictie. In *Rocks* staat de kunstenaar strak in het pak op een verlaten industrieterrein. Wanneer hij in beweging komt, wordt duidelijk dat hij op schaatsen staat. Met een fles whisky en een glas in zijn hand 'schaatst' hij, ietwat onstabiel en met schokkende bewegingen, rondjes op

het asfalt. Onder zijn voeten verschijnt ijs. In de loop van de video ontstaat een lemniscaatvormige compositie van ijsblokjes, die door de warmte al snel begint te smelten en uiteindelijk geheel verdwijnt.

Rhode is vooral bekend geworden door dergelijke performances, waarbij hij publieke ruimtes zoals basketbalvelden, lege industrieterreinen en bakstenen muren als zijn canvas gebruikt. Door middel van (stop-motion) films of video legt hij zijn performances vast. Zijn snelle en speelse manier van werken doet denken aan graffiti kunst of animatiefilmpjes; Rhode transformeert de omgeving met simpele vormen, materialen en handelingen tot een fantasiewereld, waarbij de gebeurtenis zich vaak lijn voor lijn of element voor element ontvouwt. Tegelijkertijd becommentarieert en verlicht hij op een subtiele manier de dagelijkse werkelijkheid.

Ceciel Stoutjesdijk

conservator in opleiding

© Jeroen Eisinga

Jeroen Eisinga Springtime, 2010-2011

film

19 min, 05 sec.

aankoop kunstenaar met steun van het Mondriaan Fonds en de BankGiro Loterij

‘Adembenemend’, ‘een klassieker’ en ‘gruwelijk mooi’, kopten landelijke en internationale kranten en kunsttijdschriften na het zien van de film *Springtime* van Jeroen Eisinga. Deze film, waarin het hoofd en bovenlichaam van de kunstenaar langzaam worden bedekt door een zwerm bijen, kan worden gezien als Eisinga’s comeback in de beeldende kunst. Hoewel de kunstenaar oorspronkelijk werd opgeleid tot beeldhouwer, verwierf hij in de jaren negentig bekendheid met een aantal korte films. In veel van deze werken staan thema’s als lijden en voyeurisme centraal. Zo ook in het werk *Arm schaap* (1997), waarvoor de kunstenaar een schaap op zijn rug in een weiland legde. De film toont hoe het dier tevergeefs probeert overeind te

komen en naar adem snakt. De wetenschap dat het schaap zonder hulp zal stikken, roept bij de toeschouwer een gevoel van onmacht op. Museum Boijmans Van Beuningen kocht deze en enkele andere films al in een vroeg stadium aan van de kunstenaar. Na deze wervelende start was het tot *Springtime* stil rond Eisinga. Het uitgangspunt van deze film is ‘bee bearding’, een fenomeen waarbij lichaamsdelen opzettelijk worden bedekt met honingbijen. In *Springtime* zit de kunstenaar roerloos aan een tafel. Hij heeft zijn ontblote bovenlijf en gezicht met een geurstof ingesmeerd, die ruikt naar de bijenkoningin. Terwijl hij bedolven raakt onder duizenden bijen kijkt Eisinga de toeschouwer indringend aan. Met de verwerving van *Springtime* kan Museum Boijmans Van Beuningen een volledig beeld geven van de artistieke ontwikkelingen van deze kunstenaar.

Saskia van Kampen-Prein
conservator stadscollectie

Foto Tom Haartsen

Lam de Wolf Volete vedere I miei cuccia usati Dal 010811 Al 010812, 2011-2012

wandinstallatie

jaarlijkse aanvulling op een aankoop met steun van de Mondriaan Stichting uit 2003

In 2005 was in het museum de tentoonstelling *Hoezo Lepels?* te zien, die bestond uit inzendingen van 76 internationale hedendaagse beeldende kunstenaars en ontwerpers, aangevuld met lepels uit de collectie van het museum. Zeer bijzondere interpretaties van de lepel, in alle denkbare vormen en materialen, werden getoond. Zo waren er lepels van mandarijnenschillen, rubber, papier, koeienpoep, eierschalen, textiel, glas en hagelslag. Uit deze expositie kocht Museum Boijmans Van Beuningen van acht van de deelnemende kunstenaars en ontwerpers lepels voor de collectie. Een van de aankopen was de inzending van

Lam de Wolf, getiteld *Volete vedere I miei cuccia usati, dal 010802 al 010803* Het was de eerste editie van een ‘work in progress’ dat in totaal tien jaargangen zou krijgen. Ze omschrijft het werk zelf als volgt: ‘Je ziet getekende en uitgeknipte lepels aan een kralendraad. Het zijn de lepels, die ik vanaf 010802 (1 augustus 2002) gebruikte. Het papier waarop de lepels getekend zijn verwijst naar de plaats van gebruik. Iedere lepel is gedateerd en genummerd. De lepels vertellen een geschiedenis’. Na de eerste editie schonk Lam de Wolf elk jaar de volgende editie aan het museum. Het totale werk vormt nu een wandinstallatie van 10 draden boven elkaar waaraan alle dagelijks door haar gebruikte, nagetekende en uitgeknipte lepels zijn terug te vinden, van 1 augustus 2002 tot 1 augustus 2012, als een bijzonder dagboek.

Alexandra Gaba-van Dongen
conservator pre-industriële vormgeving

Pembroke Album Album met 328 prenten, samengesteld door Thomas Herbert, 8th Earl of Pembroke, circa 1683-1733

45,5 x 37,5 x 8,5 cm

aankoop met steun van de Stichting Lucas van Leyden

De verzameling van de graven van Pembroke in Wilton House bij Salisbury, waar dit album uit stamt, is een van de oudste Engelse prentverzamelingen. Het leeuwendeel van de prenten werd bijeengebracht door Philip Herbert, 5th Earl of Pembroke (1621-1669), maar het was zijn zoon Thomas Herbert (1656-1733) die de collectie fraai liet binden tot veertien 'kunstboeken'. Veruit de meeste van de albums waren gevuld met Italiaanse prenten, maar dit deel – *Gravers by Pictures - not Italian* getiteld – bevat juist werken van Duitse, Franse, Engelse en vooral Nederlandse prentkunstenaars.

De 328 prenten zijn door de samensteller verdeeld over 145 bladzijden. Doorgaans zijn er twee of meer op één pagina geplakt,

Foto's Studio Tromp, Rotterdam

afhankelijk van de grootte. Om ze passend te maken knipte de verzamelaar, zoals gebruikelijk in die tijd, de marges van de prenten af. De indeling van het album vertoont geen duidelijke logica. Bijbelse taferelen, klassieke onderwerpen en genrevoorstellingen zijn naast elkaar te vinden, evenals kunstenaars uit verschillende scholen en tijden.

In de twintigste eeuw werd de onderverdeling op graveur de standaard in prentenkabinetten, waarbij de prenten niet meer in albums werden bewaard maar, in afzonderlijke passe-partouts, werden ondergebracht in dozen. Het prentenkabinet van Museum Boijmans Van Beuningen is een voorbeeld van zo'n jonge collectie. Pas in de laatste decennia is de belangstelling voor de oude manier van verzamelen opgekomen. Met steun van de Stichting Lucas van Leyden konden al enkele kleinere anonieme albums worden verworven. Het grote Pembroke Album is het eerste voorbeeld in de collectie van een 'kunstboek' waarvan de samensteller wel bekend is.

Peter van der Coelen

conservator prenten en tekeningen

Foto Schellens & Abbenes, 2012, in opdracht van The New York Times

Scholten & Baijings voor 1616 / Arita Coloured Porcelain, 2012

servies bestaande uit 49 delen gekleurd porselein en 5 delen wit porselein en een kleurenstudieboek over het ontwerp van het servies aankoop kunstenaars

Het servies *Coloured Porcelain* is gemaakt van Imari porselein uit Arita, Japan. In 2012 worden Carole Baijings en Stefan Scholten uitgenodigd om de keramiekfabrieken van deze stad te bezoeken en een nieuw servies te ontwerpen voor de collectie *1616 / Arita*. Dit is een label dat met de klassieke kennis en het vakmanschap uit Arita eigentijdse producten ontwikkelt. Arita-porselein is beroemd vanwege zijn hoge kwaliteit en traditie in handbeschilderde decoraties. Sinds 1616, toen een Koreaanse pottenbakker in Arita de grondstof voor porselein ontdekte en het pottenbakken introduceerde

in Japan, heeft zich hier een bloeiende keramiekindustrie ontwikkeld. In de zeventiende eeuw kwam het Japanse porselein dat naar Nederland ging hoofdzakelijk hier vandaan. Voor de collectie van 1616 / Arita hebben Scholten en Baijings een kleurstudie gedaan naar de historische topstukken. Het typisch kleurpalet viel op: aquarelblauw, lichtgroen, rood-oranje en okergeel. Ze ontwikkelden een servies waarbij deze expressie uitvergroot is. De kleuren worden individueel, niet-figuratief, gebruikt en de vormtaal is vaak dienend aan de kleurexpressie. Met gelaagdheid, wisselende transparanties en het wit van het Arita porselein heeft het een bijzondere versmelting van de Nederlandse en de Japanse designtraditie opgeleverd.

Annemartine van Kesteren

conservator stadscollectie / plv. conservator design

**Pierre Louis Dubourcq
De graveur H.W. Couwenberg
aan het werk in Windsor
Castle, 1845**

potlood, 245 x 170 mm
schenking drs. C.O.A. baron
Schimmelpenninck van der Oije

Door baron Schimmelpenninck van der Oije zijn twee tekeningen aangeboden, ter toevoeging aan de 4.500 bladen tellende Collectie Ploos van Amstel Knoef, die hij in 1998 aan het museum schonk. Beide tekeningen tonen kunstenaars aan het werk. De Amsterdamse kunstenaar Dubourcq (1815-1873), een leerling van de landschapschilder Jan van Ravenswaay, beeldt hier zijn leeftijdgenoot Henricus Wilhelmus Couwenberg (1814-1845) uit. Deze zit naast een hoog venster aan een tafel voor een groot ingelijst schilderij. Blijkens het opschrift 'H.W. Couwenberg graveur makende eene retouche op een proef naar schilderij van Ari Scheffer op het kasteel Windsor. 1 Sept. 1845' is het een schilderij van de bekende Dordts-Parijse schilder Ary Scheffer, waarvan Couwenberg een gegraveerde reproductie maakte. Hij deed dit in diens opdracht en gebruikte daarvoor een door Jean Charles Thévenin gemaakte tekening naar het schilderij. Dit schilderij, *Mignon en de*

Foto's Studio Tromp, Rotterdam

**Willem Steelink
De schilder Johannes
Bosboom in zijn atelier, 1887**

potlood, zwart krijt, pen in zwarte inkt, wit
gehoogd, 390 x 300 mm
schenking drs. C.O.A. baron
Schimmelpenninck van der Oije

oude harp speler, had Scheffer in 1844 geschilderd en verkocht aan prins Albert, echtgenoot van koningin Victoria. Twee maanden na het bezoek aan Windsor overleed Couwenberg in Amsterdam. Zijn gravure is door een collega voltooid en postuum verschenen in 1849. Het schilderij is in 1927 verloren gegaan. De andere geschonken tekening is van de hand van de Amsterdamse tekenaar, schilder en reproductiegraficus Willem Steelink (1826-1913) en toont de Haagse schilder Johannes Bosboom (1817-1897) op zeventigjarige leeftijd in zijn atelier. Met een schildersstok in de linkerhand zit hij voor een schildersezel, waarop een ingelijst schilderij staat. Hij kijkt naar een openliggend schetsboek op een bankje. De voorstelling van het schilderij is zo te zien een kerkinterieur, de specialiteit van Bosboom.

Albert Elen
senior conservator tekeningen en prenten

**Phoebe Unwin
Fluoro Portrait, 2010**

acryl op doek
108,5 x 98,5 x 2,5 cm
Aankoop Wilkinson Gallery met steun van het
Mondriaan Fonds

De Britse kunstenares Phoebe Unwin, in 2005 afgestudeerd aan de Slade School of Fine Art in Londen, schildert met het oog van een beeldhouwer: met grote aandacht voor de fysieke kwaliteiten van materiaal en formaat. Haar schilderijen balanceren tussen figuratie en abstractie, waarbij de aandacht in gelijke mate verdeeld is over het onderwerp en de gebruikte techniek. Vaak zijn haar werken opgebouwd uit meerdere lagen semitransparante afbeeldingen, resulterend in een vervreemdende sfeer waarin de figuren ongrijpbaar lijken. Kleur is een belangrijk aspect in haar werk en wordt eveneens gehanteerd met oog voor de structuur: mat, glimmend, fluorescerend of transparant.

Fluoro Portrait was te zien in de solotentoonstelling *Man Made* in de Wilkinson Gallery in Londen van 13 januari tot 6 maart 2011, waar het door kunsttijdschrift *Art Forum* als een van de meest geslaagde schilderijen werd opgemerkt. Het werk bestaat uit een matte witte ondergrond waarover fluorescerende roze wolkjes zweven. Op de voorgrond leunt een platte figuur in een dramatische pose op één arm, met de andere arm op zijn heup. Een doorzichtige gele mist omhult zijn hoofd, waardoor de figuur dezelfde doorzichtige status als de wolkjes krijgt. Onderwerp en materiaal zijn gelijkwaardig in dit spel met de ruimte. Zoals de titel suggereert is dit zowel een portret van kleur en vorm als van een persoon. *Fluoro Portrait* is het tweede werk van Unwin in de collectie. Samen geven de werken een mooi inzicht in haar artistieke kwaliteiten.

Esmee Postma
conservator in opleiding

Cees de Graaff

directeur SICA

Bij de viering van 400 jaar diplomatieke betrekkingen tussen Turkije en Nederland was de Stichting Internationale Culturele Activiteiten – SICA – verantwoordelijk voor de organisatie van het culturele programma. Je moet dat zien tegen een maatschappelijke en economische achtergrond, want in Nederland zijn 450.000 mensen van Turkse origine. Daardoor bestaat er een interesse over en weer die je inhoudelijk kunt invullen. Er zijn in totaal 490 culturele activiteiten opgezet. De uitwisseling tussen het museum Istanbul Modern en Museum Boijmans Van Beuningen is een van de meest betekenisvolle projecten geweest. De belangstelling voor de tentoonstelling *La La La Human Steps* die Sjarel Ex had samengesteld was enorm. Doordat hij met een aantal exposanten zoals Sylvie Zijlmans en Guido van der Werve ook

rondleidingen verzorgde, kwamen er veel nieuwsgierige, jonge mensen op af. De nazit met een debat en een gesprek met de kunstenaars werd goed bezocht. In Rotterdam werd door Levent Çalikoğlu van Istanbul Modern een tentoonstelling gemaakt. Hij toonde werk van veertien kunstenaars uit de periode van 1970 tot nu.

Ook het Rijksmuseum, het Van Abbe Museum en het Amsterdam Museum waren in het culturele programma vertegenwoordigd. We kregen soms wel te horen: 'We gaan toch geen feestje voor de Turken organiseren?', maar zo'n gedachte komt volgens mij voort uit misplaatste angst. We hebben die samenwerking gewoonweg nodig. Op het moment dat de relatie onder druk staat, is het juist belangrijk de waarde ervan te bevestigen.

Sector Presentaties

Hoofd: Cathy Jacob

- In het buitenland ontvangt het museum 234.384 bezoekers voor drie door het museum gemaakte tentoonstellingen.
- In Rotterdam ontvangt het museum 252.300 bezoekers waarvan 13.021 in de Onderzeebootloods.
- Het museum toont 837 bruiklenen van particulieren en musea tijdens tentoonstellingen.
- Het museum presenteert permanent 1.115 stukken uit de eigen collectie.
- Het programma van het museum wordt meer dan 1.400 keer gerecenseerd en 93 keer op televisie en radio besproken.

De sector Presentaties ontwikkelt en organiseert het tentoonstellingsprogramma van het museum. Dit programma bestaat uit tentoonstellingen met onderwerpen die variëren van oude kunst tot hedendaagse kunst en van kunstnijverheid tot design, met als doel het bereiken van een gevarieerd en breed publiek. Het meerjarenbeleidsplan vormt hierbij het uitgangspunt. Belangrijk is de (inter)nationale erkenning en waardering van de presentaties, waarbij wordt gestreefd naar samenwerking op het gebied van ideeënuitswisseling, bruiklenen, gezamenlijke producties en overname van tentoonstellingen.

De sector bestaat uit vier projectleiders, een technische dienst met zeven medewerkers, een assistent en een hoofd. Tijdens op- en

afbouw van tentoonstellingen wordt de technische dienst versterkt met freelance werkende art handlers en tentoonstellingsbouwers, in drukke periodes soms met wel 25 mensen tegelijk. Alle middelen van de sector Presentaties zijn afkomstig uit bijdragen van derden, sponsoring, bezoekersinkomsten en buitenlandse overnames. In 2012 komt aldus 2.848.000 euro voor presentaties beschikbaar.

In 2012 zijn in het museum 39 grote en kleine presentaties te zien. Rondom de presentaties vinden activiteitenprogramma's plaats. De presentaties gaan in de meeste gevallen van start tijdens geclusterde openingen. In 2012 zijn dat er vier. De openingen bestaan steeds uit een feestelijk programma waarbij de directeur de tentoonstellingen toelicht en waar soms een conservator of een bijzondere gast een lezing geeft.

Voor bezoekers is er altijd iets nieuws te zien en te beleven. Dit maakt het museum tot een dynamische en energieke plek. Ook buiten de muren van het museum vinden presentaties plaats. Allereerst in de Onderzeebootloods in de haven van Rotterdam, waar het museum in samenwerking met het Havenbedrijf Rotterdam voor de derde keer een tentoonstelling in de zomerperiode realiseert.

Daarnaast zijn er eigen producties die doorreizen naar andere musea. *Marijke van Warmerdam – Dichtbij in de verte* (2011) reist in 2012 door naar Museum Serralves en zal in 2013 te zien zijn in Kunsthalle Dusseldorf. *Frans Dijkmeijer – Een leven weven* (2012) reist door naar het hoofdkantoor van Kvadrat in Denemarken. Ook laten we een selectie hedendaagse tekeningen zien in Parijs met de tentoonstelling *Dessins contemporains surréalistes de Rotterdam* in het Institut Néerlandais en vindt er een uitwisselingsproject plaats met Istanbul Modern waarbij een selectie van werken van 30 kunstenaars uit

onze collectie onder de titel *La La La Human Steps* naar Istanbul reist en werk van 10 kunstenaars uit de collectie van Istanbul Modern naar Rotterdam komt.

Het gebouw

Het museum toont de collectie in het gebouw van Van der Steur en de wisselende projecten in het gebouw van Bodon en Robbrecht en Daem. De collectie wordt iedere drie jaar opnieuw ingericht. In 2011 ging *De Collectie Verrijkt* van start. In 2012 is de begane grond aan de beurt: onder de noemer *De Collectie Vormgeving* zijn de zalen voor toegepaste kunst en design opnieuw ingericht.

Tentoonstellingen worden getoond in het gedeelte van het gebouw dat in 1972 door Alexander Bodon en in 2003 door Robbrecht en Daem is gebouwd. Dit gedeelte is anders van karakter en sfeer. Hier heerst de dynamiek van wisselende tentoonstellingen. Het in 2008 geopende entreegebied is het middelpunt van dit deel van het museum en een goed functionerende en bezienswaardige ontmoetingsplek. In dit gratis toegankelijke gedeelte van het museum bevinden zich – naast de bijzondere garderobe, de informatiebalie, de espressobar, de museumwinkel en de Kunst Studio – ook twee tentoonstellingszalen en de bibliotheek.

De Collectie Vormgeving

In *De Collectie Vormgeving* is uitgegaan van groepen die elk een specifiek thema uit de geschiedenis van de vormgeving uit de periode 1500 tot heden illustreren. Zo zijn de resultaten te zien van de zoektocht naar een adequate imitatie van het oosterse porselein in de zeventiende en achttiende eeuw. En de zoektocht naar een deurkruk die goed in de hand ligt en de experimenten met gebogen hout om een betaalbare en comfortabele stoel te maken. Dertig van dergelijke thema's zijn onderzocht, uitgedroogd en

gepresenteerd. De opstelling is zo gemaakt dat er de komende jaren regelmatig groepen en thema's vervangen kunnen worden door andere groepen en thema's zonder de basisinrichting te veranderen.

Wisselende tentoonstellingen

In 2012 komen zowel oude, moderne als hedendaagse kunst en vormgeving aan bod. Het jaar begint met een overzichtstentoonstelling van de kunstenaar Absalon (1964-1993), met tegelijkertijd in andere zalen een presentatie rondom een belangrijk zelfportret van Maarten van Heemskerck (1498-1574) en een tentoonstelling ter ere van het vijftigjarig jubileum van de spraakmakende Rotterdamse Galerie Delta. In het voorjaar vindt de uitwisseling met Istanbul Modern plaats.

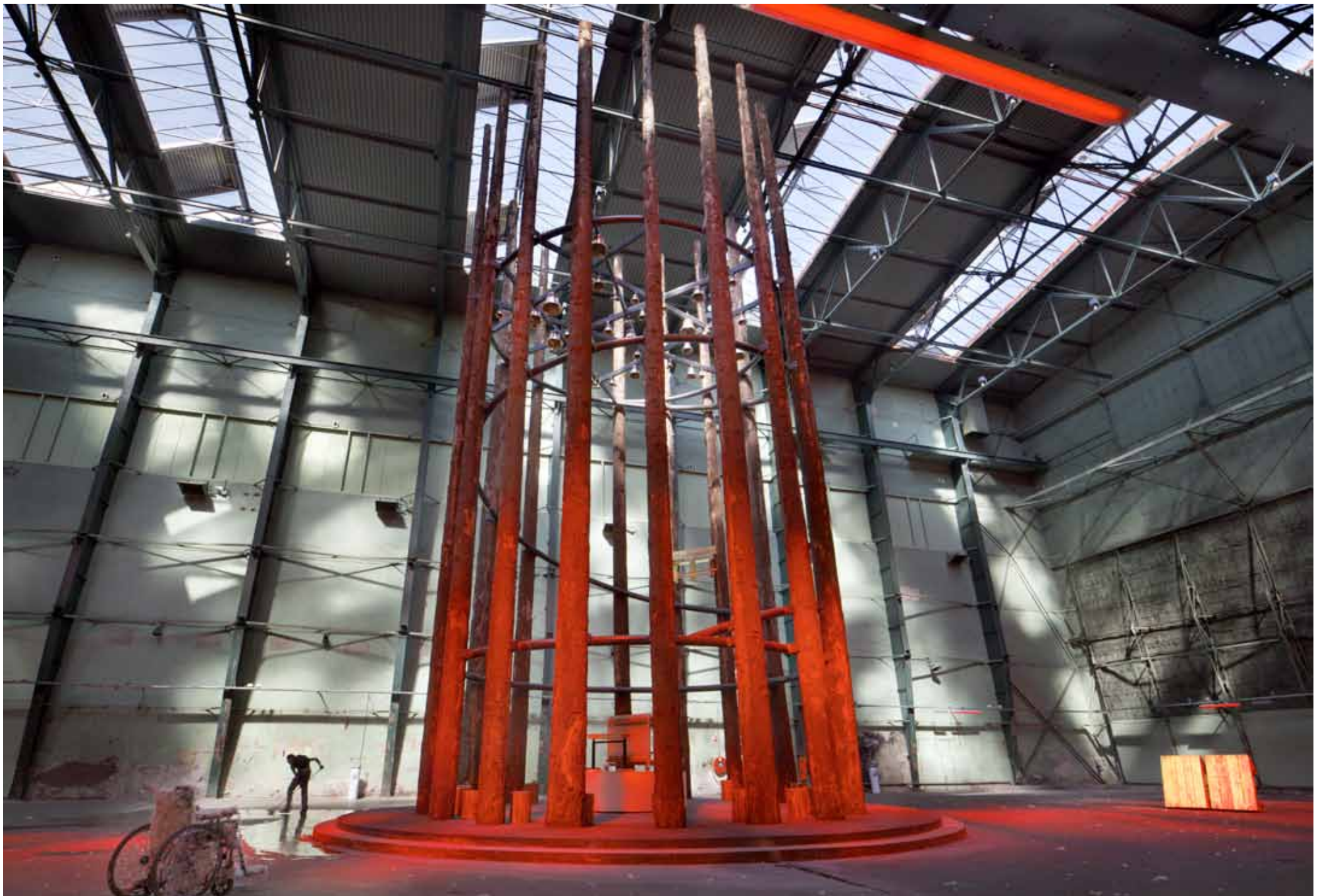
In de zomer presenteert het museum haar collectie minimal art uit de jaren zestig en zeventig gecombineerd met werken van hedendaagse kunstenaars die vanuit eenzelfde conceptuele gedachte en interesse werken. Ook in de zomer is de eerder in Parijs getoonde selectie hedendaagse tekeningen in het museum te zien en de tentoonstelling *Duitse kunst van Kiefer tot Henning*, waarin een dwarsdoorsnede van naoorlogse Duitse schilderkunst uit de eigen collectie wordt gegeven, aangevuld met enkele belangrijke langdurige bruiklenen waaronder een monumentaal werk van Anselm Kiefer uit 1998 uit de Collectie De Heus-Zomer.

Parallel aan de zomertentoonstellingen in het museum is in de Onderzeebootloods de installatie *Ballads* van de kunstenaar Sarkis te bezoeken.

In het najaar gaat *De weg naar Van Eyck* open. Er is vier jaar gewerkt aan deze bijzondere tentoonstelling, samen met de Gemäldegalerie van de Staatliche Museen in Berlijn. Het hele museum staat in het teken van de tentoonstelling: de indeling van het entreegebied wordt aangepast om de

verwachte toestroom van bezoekers goed te kunnen opvangen, er komen meer horeca-faciliteiten en het aanbod in de winkel wordt uitgebreid. Het jaar kan worden afgesloten met hoge bezoekersaantallen, grote omzet en positieve reacties van bezoekers, collega's en de media.

Zie voor een overzicht van alle presentaties bijlage D.

Tentoonstelling Sarkis – Ballads, foto Ernst Moritz

Tentoonstelling Sarkis – *Ballads*, foto Fred Ernst

Tentoonstelling Sarkis – *Ballads*, foto Ernst Moritz

Tentoonstelling Sarkis – *Ballads*, foto Ernst Moritz

Interventie #19 Frans Dijkmeijer – Een leven weven, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling De weg naar Van Eyck, foto Ernie Buts

Tentoonstelling Gielijn Escher – Leven voor affiches, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling ABSALON, foto Lotte Stekelenburg

Presentatie Jeff Koons – Baroque Egg, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling Maarten van Heemskerck – Het oude Rome herleeft, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling Design Column #1: Micro Impact, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling Han Nefkens Fashion Award – Rejina Pyo – Structural mode, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*, foto Fred Ernst

Tineke en Olo (Otto) De Witt Wijnen

De Kring van Van Eyck

Olo: Onze betrokkenheid bij het museum begon al decennia geleden en werd in 1985 heel concreet toen Tineke als kunsthistorica werd gevraagd voor het bestuur van de Stichting Boijmans Van Beuningen door de toenmalige voorzitter Govaert Kok. Al gauw raakte ze betrokken bij het beleid ten aanzien van de vriendenvereniging en later de fondsenwerving. Tineke: Pia Hudig en ik gaven die vriendenvereniging nieuwe impulsen, waardoor deze groeide van heel weinig tot 2000 leden. Daar vloeide uit voort dat we ook op het vlak van begunstigers en relaties met bedrijven andere wegen insloegen. Ik heb dat als freelancer een kleine tien jaar gedaan. Ik trok me toen natuurlijk terug uit het bestuur uit het oogpunt van 'good governance'.

Olo: Tineke ging vaak met mij mee op zakenreis en kon dan in plaatsen als Stockholm en

New York bij musea kijken hoe ze daar met fondsenwerving en vriendenkringen omgingen. Daar deed ze veel ideeën op.

Tineke: Na mijn tijd bij Museum Boijmans Van Beuningen heb ik nog twee jaar voor het Rijksmuseum gewerkt en na mijn pensionering ben ik actief geweest voor de Vereniging Rembrandt. Ik vind het goed dat het museum zich nog altijd ontwikkelt op het gebied van fondsenwerving. We ondersteunen dat beleid van harte. Zo zijn we in 2012 meteen lid geworden van De Kring van Van Eyck om die tentoonstelling mede mogelijk te maken. We hebben ook anderen geënthousiasmeerd om mee te doen. Het is een nieuwe manier om de inhoudelijke betrokkenheid van particulieren bij de inhoud van het museum te concretiseren.

En je krijgt er veel voor terug.

Stafafdeling Relatiebeheer en filantropie

Hoofd: Deirdre Carasso

- 1.400 mensen zijn Vriend of Begunstiger van het museum.
- 105 particulieren steunen via De Kring van Van Eyck de tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*.
- 7 huisstichtingen steunen het museum bij aankopen.
- 26 particulieren schenken kunstwerken aan het museum en 7 geven kunst in langdurig bruikleen.
- 19 fondsen maken tentoonstellingen, aankopen en educatieve projecten mogelijk.
- 13 bedrijven sluiten een sponsorcontract met het museum.
- 42 bedrijven zijn lid van de ondernemerskring Bijzondere Begunstigers.
- 7.515 gasten worden verwelkomd tijdens bijzondere ontvangsten.

Museum Boijmans Van Beuningen wordt door vele handen gedragen. Dankzij de steun van talloze particulieren, bedrijven en fondsen is het een plek waar kunstwerken van uitzonderlijke kunstenaars uit zes eeuwen te zien zijn én is het een ontmoetingsplaats om steeds weer naar terug te keren om met familie, vrienden, geestverwanten, kunstenaars en experts liefde voor kunst en leven te delen.

Om iedereen, van klein tot groot, in binnen- en buitenland, te kunnen blijven inspireren moet het museum telkens weer vernieuwen en investeren. In 2012 zijn het de in dit hoofdstuk genoemde particulieren, bedrijven en fondsen die dit mogelijk maken.

Museum Boijmans Van Beuningen is hen allen zeer erkentelijk voor hun genereuze en stimulerende steun.

Om de goede contacten van het museum optimaal te onderhouden en nieuwe contacten te leggen, is in 2012 een start gemaakt met de afdeling Relatiebeheer en filantropie. Deze afdeling bestaat uit een hoofd, een medewerker fondsen, een medewerker ontvangsten en een medewerker vrienden. De afdeling wordt in 2013 uitgebreid met een assistent en een medewerker sponsoren.

Particulieren

Vrienden, Begunstigers en de Kring van Van Eyck

De Vrienden en Begunstigers van het museum zijn onze ambassadeurs en maken aankopen, restauraties, tentoonstellingen en educatieve projecten mede mogelijk. Zo ondersteunen zij in 2012 het onderwijsproject Tussen Kunst en Klank, waarbij in samenwerking met het Rotterdams Philharmonisch Orkest vier ensembles in de museumzalen stukken uitvoeren die zijn gerelateerd aan de kunst uit de collectie.

In 2012 dragen 1336 Vrienden en 64 Begunstigers het museum een warm hart toe.

Op initiatief van een aantal particulieren werd in het najaar van 2011 de Kring van Van Eyck opgericht, met als doel het ondersteunen van de tentoonstelling *De weg naar Van*

Eyck. Deze Kring telt 105 leden in 2012. Hun enthousiasme werkt aanstekelijk en inspireert anderen om ook te geven aan dit bijzondere project. De Kring van Van Eyck wordt in 2013 voortgezet op dezelfde grondslag, waarbij leden van de Kring bijdragen aan het maken van een belangrijke tentoonstelling of een ander beeldbepalend project.

Huisstichtingen en andere initiatieven

Han Nefkens Fashion on the Edge

In 2010 start Han Nefkens, in samenwerking met gastconservator en lector modevormgeving José Teunissen, het nieuwe initiatief Fashion on the Edge in Museum Boijmans Van Beuningen, waarmee experimentele ontwikkelingen in de mode worden gestimuleerd. Dit initiatief is voor vijf jaar aan het museum verbonden. Gedurende deze periode wordt 700.000 euro beschikbaar gesteld voor tentoonstellingen, opdrachten, aankopen en interventies.

- Aankoop Viktor&Rolf, *Irina*, Shirt Symphony collective
- Uitreiking *Han Nefkens Fashion Award 2012* en tentoonstelling van winnaar Rejina Pyo, *Structural Mode*

Initiatief Han Nefkens Fashion on the Edge

De heer H. Nefkens
Mevrouw drs. J. Teunissen
De heer drs. K.M.T. Ex

Fonds Willem van Rede

Het Fonds Willem van Rede is al decennialang een inspirerende motor voor de collectie. Naamgever Willem van Rede (1880-1953) bepaalde dat met zijn kapitaal, dat hij aan de Staat der Nederlanden naliet, een collectie hedendaagse kunst voor het Museum Boijmans Van Beuningen moest

worden aangelegd, bij voorkeur te besteden aan moderne 'buitenlandse, meest Fransche kunst'. De opeenvolgende besturen van het Fonds Willem van Rede hebben in de geest van het testament en de door de erflater geformuleerde doelstellingen aansluiting gezocht bij de collectie moderne en hedendaagse kunst van het museum.

- Aankoop Daan van Golden, *Aqua Azul*
- Aankoop Melanie Smith, *Xilitla*

Bestuursleden

De heer drs. K.M.T. Ex, voorzitter
De heer P.M. Smet, penningmeester, opgevolgd door mevrouw E.J. Reurink
De heer drs. H.J.A.M. van Haaren
De heer W. Lentz, opgevolgd door mevrouw drs. A. Birnie
Mevrouw mr. J.P. van Loon
De heer prof. dr. L.C. Winkel

Stichting Museum Boijmans Van Beuningen

De Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, opgericht in 1939 door havenbaronnen D.G. van Beuningen en W. van der Vorm in samenwerking met directeur D. Hannema, heeft als doel de belangen van het museum in het algemeen te ondersteunen. Zij verwezenlijkt dat onder andere door het op verzoek van het museum aankopen van kunstwerken en het werven van bedrijfsvrienden, de Bijzondere Begunstigers. De stichting is (ten dele) juridisch eigenaar van de kunstwerken die zij koopt of door particulieren zijn geschonken, zo'n 8% van het museumbestand. De stichting verwerft ook het eigendom van aankopen ten behoeve van het museum door een aantal huisstichtingen en fondsen op naam die bij haar zijn ondergebracht.

- Aankoop Arthur Segal, *Der Astronom*
- Aankopen uit de collectie Enke, samen met het Kalhorn/Timmermans Fonds:

- Andries Dirk Copier, *schaal*
  - Andries Dirk Copier, *olie- en azijnstel*
  - Andries Dirk Copier, *vaas*
  - Andries Dirk Copier, *schaal*
  - Aristide Colotte, *vaas*
  - Chris Lebeau, *vaas*
  - Chris Lebeau, *vaas*
  - Cornelis de Lorm, *vaas*
  - Maurice Marinot, *flacon*
  - Napoleone Martinuzzi, *schaal*
- Ontwikkeling van de afdeling Relatiebeheer en filantropie

Schenken van kunstwerken door particulieren aan de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen:

- de heer J.S.C. Schoufour
  - Anonieme beeldhouwer, *Sint Christoffel met Christus*
  - Anonieme beeldhouwer, *Aanbidding der wijzen*
  - Anonieme beeldsnijder, *Diptiek*
  - Meester van het retabel van Oplinter, *Drie Romeinse soldaten uit een Calvarie-groep*
  - Léonard Limosin (I), *Kruisiging*
  - Anoniem, *Calvariegroep*
- de heer J. van den Noort en de heer W. van den Noort
  - Acht prenten van Adolphe Hervier
- de heer H. Sonnenberg
  - Arman, *Object bronze préparé*
  - Jean-Michel Basquiat, *Kings of Egypt II*
  - Jean-Michel Basquiat, *Kings of Egypt III*
  - Peter Blake, *Aparicio*
  - Constant, *Vogel*
  - Richard Hamilton, *Guggenheim Painted Grey*
  - David Hockney, *Monochrome Landscape with Lettering*
  - Allen Jones, *Black Enchantress*
  - Asger Jorn, *Plein Air with Noseless Horses*
  - Yayoi Kusama, *Shoe*
  - Piero Manzoni, *Linea*

Seizoensopening op 2 juni 2012, foto Fred Ernst

- Piero Manzoni, *Corpo d'aria*
- Claes Oldenburg, *Baked Potato*
- Larry Rivers, *Cigar Box*
- Peter Saul, *Icebox*

Bestuursleden

De heer ing. A. Aboutaleb, erevoorzitter
 De heer drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter
 De heer drs. K.M.T. Ex, secretaris
 De heer drs. S.J. van der Goot, penningmeester
 Mevrouw A.F. Boumeester-van der Vorm
 De heer B.M. Dura
 Mevrouw I. Huisman-van Baaren
 Mevrouw mr. E.E. Jurrij
 De heer mr. E.W. Koning
 De heer mr. C.W. de Monchy, opgevolgd door de heer M.J.V. Sprenger
 Mevrouw C.E. Vaandrager-van Beuningen, opgevolgd door de heer mr. B. Vaandrager

Secretariaat

Mevrouw L. Coorengel (tot 1 juni 2012)

Kalhorn/Timmermans Fonds

Dit fonds is door de naamgevers in 2009 opgericht om de aankoop van zilver en hedendaagse ontwerpen te bevorderen. Museum Boijmans Van Beuningen heeft sinds jaren een intensieve band met verzamelaars Joop Kalhorn (overleden 2009) en Jaap Timmermans, die vele aankopen en opdrachten op het gebied van internationaal hedendaags design mogelijk hebben gemaakt. De stichting is voor 50 jaar opgericht en doet aankopen op verzoek van het museum. Het bestuur van de stichting en het beheer van het stichtingskapitaal liggen bij het bestuur van de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen. Jaarlijks is een bedrag beschikbaar voor aankopen, die eigendom worden van de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen.

- Aankopen uit de collectie Enke, samen met de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen (zie aldaar)

Stichting Van Beuningen/Peterich-fonds

Met een kunstenaar als vader en de verzamelaar D.G. van Beuningen als grootvader, wordt Peter Paul Peterich (1933-2000) van jongs af aan door kunst omringd. Hij studeert kunstgeschiedenis en heeft grote affiniteit met de poëzie. In 1965 richt hij samen met zijn moeder, Flora van Beuningen, de Stichting Van Beuningen-Peterich op ter ondersteuning van de beeldende kunst en de tekenkunst in het bijzonder. Tussen 1965 en 1973 wordt uit dit fonds, vaak op advies van de toenmalige conservator, een honderdtal tekeningen aangekocht voor Museum Boijmans Van Beuningen. Op grond van Peterichs testament wordt het fonds na zijn dood in 2000 nieuw leven ingeblazen en krijgt het museum jaarlijks een bedrag van enkele tienduizenden euro's om eigentijdse (teken)kunst aan te kopen. Aankopen van deze stichting geschieden op verzoek en initiatief van het museum en worden eigendom van de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen.

- Aankoop Charlie Roberts, *The Alphabetic Archive. Vol I, thugs, lugs, and loons to look out for!!!*

Bestuursleden

De heer J. Peterich, voorzitter
 Mevrouw mr. M.E. Reimers-Stijger, secretaris
 De heer drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije, penningmeester, opgevolgd door de heer drs. O.F.J. Paymans
 Mevrouw M.A. Kraaijeveld van Hemert-Peterich
 De heer D.G. Peterich
 De heer H. van den Brink

Stichting Lucas van Leyden

Dr. J.C.J. Bierens de Haan (1867-1951) leidde een avontuurlijk leven. In de roerige jaren van de vroege twintigste eeuw is hij werkzaam in oorlogsgebieden als Transvaal en Oranje Vrijstaat, Griekenland en in Frankrijk. Hoewel Bierens de Haan vanaf zijn studententijd prenten verzamelt, gaat hij zich er pas na zijn artsenloopbaan actief op toeleggen. Hij brengt een collectie bijeen die van meet af aan bedoeld is voor Museum Boymans, zoals het museum toen nog genoemd werd, en verzamelt gericht op lacunes in de museumcollectie. Zijn collectie van zo'n 26.000 prenten laat hij na aan het museum, casu quo de gemeente Rotterdam. Ook legateert hij een geldbedrag waarvan de jaarlijkse rente bestemd is voor uitbreiding van de collectie prenten. Dit fonds, waarvan de opbrengst jaarlijks wisselt, draagt de naam Stichting Lucas van Leyden en dient tot vandaag de dag zijn doel. Ruim tienduizend prenten zijn door het museum sinds 1951 met dit fonds ten behoeve van de gemeentelijke collectie aangekocht. Het kapitaal van de stichting wordt beheerd door de voorzitter, secretaris en penningmeester van de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen.

- Aankoop *Pembroke Album*, samengesteld door Thomas Herbert, 8th Earl of Pembroke
- Aankoop Cornelis Bos, *Het verzamelen van het manna*
- Aankoop Balthasar Jenichen, *Portret van Desiderius Erasmus*

Bestuursleden

De heer drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter
 De heer drs. K.M.T. Ex, secretaris
 De heer drs. S.J. van der Goot, penningmeester

Stichting Willem van der Vorm

Willem van der Vorm (1873-1957), havenbaron en verzamelaar, is een van de meest loyale begunstigers van Museum Boymans. Directeur Hannema adviseert hem bij de opbouw van zijn collectie en Van der Vorm is nauw betrokken bij de oprichting van de Stichting Museum Boymans. Tijdens de eerste vergadering in 1939 schenkt hij het museum *De Kwakzalver*, een hoogtepunt in het oeuvre van Gerard Dou. Een genereus gebaar dat later door vele schenkers is nagevolgd. Aanvankelijk wordt de collectie van Willem van der Vorm na zijn dood in 1957 tentoongesteld in zijn woonhuis aan de Westersingel. In 1972 moet dit pand wijken voor de metro en besluit de Stichting Willem van der Vorm de door haar beheerde collectie met schilderijen van Gerard ter Borch, Gabriel Metsu en Anthonie van Dijck in langdurig bruikleen te geven aan het museum. Sindsdien is deze collectie met enkele werken uitgebreid, waaronder het zeer bijzondere *Landschap bij Aix met de Tour de César* van Paul Cézanne.

Bestuursleden

De heer mr. C.O. van der Vorm, voorzitter
 Mevrouw A.F. Boumeester-van der Vorm, regent secretaris
 De heer dr. R.J. Willink, regent conservator

Uitzicht vanuit het Paviljoen met *Screwarch* van Claes Oldenburg, foto Fred Ernst

Fondsen en particulieren

Particulieren en fondsen van particulieren, overheden en bedrijven zijn belangrijke steunpilaren van het museum. In 2012 ondersteunen de volgende fondsen en personen projecten:

BankGiro Loterij

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*
- Multimediatour Art Rocks!
- Web app Boijmans Tour (Museumprijs 2010)
- Aankoop Arthur Segal, *Der Astronom*
- Aankoop Jeroen Eisinga, *Springtime*

Blockbusterfonds

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*

Georgetina Foundation

- Tentoonstelling *Kunst4Kids*

Familie De Heus-Zomer

- Tentoonstelling *De collectie. Duitse kunst van Kiefer tot Henning*

De heer B. Kreuk

- Presentatie *Baroque Egg* van Jeff Koons
- Interventie #21: *Matias Faldbakken*

M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*

Mediafonds

- Televisieserie *Boijmans TV*

Mondriaan Fonds

- Videokanaal *ARTtube*
- Onderzoek *Nederlandse tekeningen uit de vijftiende en zestiende eeuw. Kunstenaars geboren voor 1581*
- Aankoop Andrea Branzi, *Cariatidi*
- Aankoop Marieta Chirulescu, *Untitled*
- Aankoop Jeroen Eisinga, *Springtime*
- Aankoop Lydia Gifford, *Sealing*

- Aankoop Poul Henningsen, *PH 5*
- Aankoop Meiro Koizumi, *Inder Kommen Sie/ It's a Comedy*
- Aankoop Tomáš Gabzdil Libertíny, *Honeycomb Vessel #2*
- Aankoop Erkka Nissinen, *Polis (Pilot)*
- Aankoop Robin Rhode, *Rocks*
- Aankoop ManfreDu Schu, *BodyPowerFace, Der Phänomenologische Körper, Versuchsanordnung, 6. Jänner, In The Dark Of Me, Theatralische Philosophie - In der Zeit, O.T., Der Phänomenologische Körper en Verlasse die Poesie/Kehre zurück in die Gosse*
- Aankoop Phoebe Unwin, *Fluoro Portrait*
- Aankoop Marijke van Warmerdam, *Bear*

Prins Bernhard Cultuurfonds

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* (mede mogelijk gemaakt door het Breeman-Talle Fonds)
- Web-app Boijmans Tour (Museumprijs 2010)

SNS REAAL Fonds

- Videokanaal *ARTtube*
- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*

Stichting Bevordering van Volkskracht

- Performance *Boijmans in Staat van Verwarring*

Stichting DOEN

- Performance *Boijmans in Staat van Verwarring*

Stichting Gaudium Continuïteit

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*

Stichting Harten Fonds

- Tentoonstelling en publicatie *Meneer Delta Een galeriehouder en verzamelaar in het museum*

Stichting Internationale Culturele Activiteiten (SICA)

- Tentoonstelling *La La La Human Steps*, Istanbul

Stichting Thalatta

- Tentoonstelling *Maarten van Heemskerck – het oude Rome herleeft*

Stimuleringsfonds Creatieve Industrie

- 3 afleveringen van de tentoonstelling *Design Column*

De heer J. Timmermans

- Ontwikkeling van de afdeling Relatiebeheer en filantropie

Turing Foundation

- Turingmuseumbus
- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*

Vereniging Rembrandt

- Aankoop Arthur Segal, *Der Astronom* (Dura Kunstfonds)

VSBfonds

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*
- Televisieserie *Boijmans TV*

Bedrijven

Bijzondere Begunstigers

De Bijzondere Begunstigers zijn meestens bedrijven die het museum ondersteunen met een jaarlijkse donatie. Deze kring staat onder de hoede van de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen. In 2012 zijn de volgende bedrijven Bijzondere Begunstiger van het museum:

- ABN AMRO Rotterdam
- AM
- Anthony Veder Group NV

- Aon Groep Nederland
- Bakker Barendrecht B.V.
- Breeman Automotive Groep
- Claire Beke - Communicatie in Cultuur
- Corthaus Beheer B.V.
- D. Berghout BV
- Dura Vermeer Groep NV
- Ernst & Young
- Eversheds Faasen B.V.
- Fondel Holding B.V.
- Gemeente Rotterdam externe betrekkingen
- HAL Investments b.v.
- HDI-Gerling Verzekeringen N.V.
- Houthoff Buruma
- Imtech N.V.
- ING Bank Rotterdam
- InterChem Logistics B.V.
- Koen Visser Groep
- KPMG
- KPN
- Kraaijvanger B.V.
- Loyens & Loeff N.V.
- Makelaarskantoor Rijndelta
- Middelland beheer BV
- Multi Vastgoed bv
- NautaDutilh N.V.
- Nederlands Loodswezen B.V.
- OC&C Strategy Consultants
- Port of Rotterdam
- PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V.
- ProDelta Holding B.V.
- Rabobank Rotterdam
- Rendra
- STOER
- SV Interieurgroep
- TBI Holdings B.V.
- Unilever N.V.
- Van Steenderen MainportLawyers
- De heer en mevrouw Vellekoop

Bedrijfssponsoring

Bedrijven maken in 2012 specifiek deze projecten mogelijk:

AON Artscope

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*

Credit Europe Bank

- Tentoonstelling *La La La Human Steps, Istanbul*

Havenbedrijf Rotterdam

- Tentoonstelling *Sarkis – Ballads – Onderzeebootloods*

Hizkia van Kralingen

- Ontbijt *Kring van Van Eyck*

Institut Français de Pays-Bas

- Tentoonstelling *ABSALON*

Kvadrat

- Interventie #19 *Frans Dijkmeijer*

Nedspice

- Restauratie schilderij Jan van Eyck, *De drie Maria's aan het graf*

Ploum Lodder Princen

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*
- Tentoonstelling en publicatie *Meneer Delta Een galeriehouder en verzamelaar in het museum*

Rabobank

- Tentoonstelling *Kunst4Kids*

Robeco

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* (hoofdsponsor)

Shell

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*
- Nieuwe energie in design en kunst – ‘the

road show’ – Shell Ecomarathon & het lab in Ahoy

Unilever

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*

Union

- Tentoonstelling *Sarkis – Ballads – Onderzeebootloods*

Overheden

Museum Boijmans Van Beuningen wordt substantieel ondersteund door de gemeente Rotterdam. Daarnaast maken overheden incidenteel projecten mogelijk. In 2012 gaat het om:

Europese Unie

- Digitaliseringsproject *Digitising Contemporary Art*

Gemeente Rotterdam

- Cultuurcoach Mariaschool en Van Oldebarneveltschool, Delfshaven
- Jeugdvlakantieland
- Tentoonstelling *Istanbul Modern - Rotterdam*

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

- Tentoonstelling *De weg naar Van Eyck*

Schenken van kunst

Deze particulieren en bedrijven schenken of legateren, naast anderen die onvermeld wensen te blijven, een of meerdere kunstwerken:

De heer J.G. Berkhout

De heer Istvan Tan

De heer A.L. den Blaauwen

Mevrouw Coolen-Kalkman

Mevrouw W. van Dalen-Sacré

Depot VBVR

De heer D. Enke

De heer P. Feiler

Galerie Paul Andriesse

De heer R. Homan

Mevrouw H. van der Kraan

De heer P.H. Nijhuis

De heer J. van den Noort en de heer W. van den Noort

De heer A. Pelikan

Onafhankelijk Toneel

Post en Eger

PROOFF

De heer E. van Rijn

De heer C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije

De heer J.S.C. Schoufour

De heer H. Sonnenberg

Mevrouw A.G. Spierenburg-Duyster

De heer M. van Valen

De heer J.C.J. Vanderheyden

J.H.F. Vrijmoed

De heer Sarkis Zabunyan

Langdurige bruiklenen

Deze particulieren en musea geven, naast anderen die onvermeld wensen te blijven, kunstwerken in langdurig bruikleen:

Mevrouw P. Bergmans

Bert Kreuk Collection

Collectie De Heus-Zomer

Depot VBVR

Ger Eenens Collection

Han Nefkens Fashion on the Edge

Museum Gouda

Stichting Museum Boijmans Van Beuningen

Zaalverhuur

De opbrengsten van verhuur van zalen aan particulieren en bedrijven komen ten goede aan aankopen, restauraties, tentoonstellingen en educatieve projecten. In 2012 worden 7515 gasten verwelkomd bij 68 ontvangsten.

Onderscheidingen

Museum Boijmans Van Beuningen stelde in 1969 een penning in voor personen die het museum op uitzonderlijke wijze hebben geholpen via bruiklenen en het anderszins ter beschikking stellen van kunstwerken. De door Eric Claus ontworpen penning heeft als opschrift ‘Nullius in sine socio iucunda passessio est’. Dit betekent dat het bezit van een schone zaak alleen aangenaam is, wanneer men het genot daarvan met een ander kan delen. Deze penning, die zelden is vergeven, is in 2012 uitgereikt aan verzamelaar en galeriehouder Hans Sonnenberg, ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van Galerie Delta en de daarmee samenhangende schenking van een aantal belangrijke stukken uit zijn verzameling.

In 2008 heeft het museum een speld met een gouden B laten ontwerpen door vormgever en sieradenmaker Ted Noten. Deze B wordt bij bijzondere gelegenheden uitgereikt aan personen die zich op uitzonderlijke wijze hebben ingezet voor het museum. De Gouden B is dit jaar uitgereikt aan de heer mr. H.R. Okkens en mevrouw drs. S.J. Stuiveling, bij hun afscheid als voorzitter, respectievelijk lid van de Raad van Toezicht. Ook de heer drs. H.J.A.M. van Haaren, de heer W. Lentz en de heer P.M. Smet ontvingen een gouden B, bij hun afscheid als bestuurslid van het Fonds Willem van Rede. De heer C.W. de Monchy en mevrouw C.E. Vaandrager tenslotte, ontvingen de gouden B bij hun afscheid als bestuurslid van de Stichting Museum Boijmans Van Beuningen.

Ton Wesselink

directeur Rotterdam Marketing

Vanuit Rotterdam Marketing zien we de stad als een optelsom van merken. Museum Boijmans Van Beuningen is een ongelooflijk belangrijk merk. Door de kwaliteit van de collectie heeft het museum internationaal een voorbeeldfunctie. Wij hebben de opdracht om die kwaliteit toegankelijk te maken. We horen wel vaak van bezoekers dat Museum Boijmans Van Beuningen het mooiste museum van Nederland is, maar dat weten nog te weinig mensen. Het Museumpark met de Kunsthal, het NAI en het Chabot Museum is natuurlijk aantrekkelijk, maar zonder Museum Boijmans Van Beuningen functioneert het niet. Het markante gebouw op die markante plek is doorslaggevend voor de aantrekkingskracht.

We richten ons erop dat vanaf de voltooiing van het nieuwe station bezoekers uit België en Frankrijk voor een langer verblijf naar

Rotterdam komen. We gaan midden in de stationshal met een informatiepunt zitten om reizigers goed door te verwijzen. In de veelheid die Rotterdam te bieden heeft moet je ze helpen met het maken van keuzes. Het museum is belangrijk voor andere ondernemers in de stad. Met de tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* haal je meer dan 140.000 mensen binnen. Die hebben een bestedingspatroon. Dat is pure cash. Je ziet een toename van stedentrips. Vijftigplussers zijn niet meer de opa's en oma's van vroeger maar kiezen veel meer voor culturele bestemmingen. Om deze mensen kwaliteit te bieden moet je wat durven en daarin moet je worden ondersteund. De Van Eyck-tentoonstelling, dat is echt wereldniveau. Dat straalt Rotterdam uit, dankzij Museum Boijmans Van Beuningen. De bewoners en de winkeliers van de stad moeten daar de ambassadeur van zijn.

Stafafdeling Marketing en communicatie

Hoofd: Sandra van Dongen

- De free publicity mediawaarde die het museum genereert is 10.137.962 euro.
- Het museum ontvangt 37.845 bezoekers uit het buitenland.
- De economische impuls als gevolg van het bezoek uit binnen- en buitenland voor de stad Rotterdam bedraagt 11.058.309 euro (gegevens Rotterdam Marketing).
- Het museum ontvangt 935.912 unieke bezoekers online.

Onze marketing- en communicatiestrategie, gebaseerd op gedegen imago- en publieksonderzoek, zorgt voor een groot publieksbereik. De afdeling is bemand met twee medewerkers, een afdelingshoofd, een tijdelijke medewerker en twee stagiaires. Met een intensieve persbenadering en gedrukte en online communicatiemiddelen rondom collectie en tentoonstellingen worden mensen verleid tot een bezoek. In 2012 ontvangt het museum 252.300 bezoekers in het museum en de Onderzeebootloods. Bijna evenveel belangstellenden bekijken onze tentoonstellingen in het buitenland. Het internetbezoek, met de video's van ARTtube, de Boijmans Tour en social media, wordt een steeds belangrijker onderdeel van de museale beleving. Bijna 1 miljoen mensen per jaar volgen het museum via de online kanalen en genieten van video's, beelden en museumnieuws.

Op reis

Dit jaar maakt het museum een aantal bijzondere tentoonstellingen op verzoek van buitenlandse collega's. Ruim 7.000 Parijzenaren zien de selectie hedendaagse tekeningen in het Institut Néerlandais en in Istanbul toont het museum zijn hedendaagse collectie met werken van kunstenaars als Erik van Lieshout, John Bock, Aernout Mik, Bruce Nauman en Vito Acconci. De bezoekers in het museum Istanbul Modern stromen in groten getale toe: maar liefst 127.000 mensen bezoeken *La La La Human Steps*. De overzichtstentoonstelling van Marijke van Warmerdam, ook een eigen productie, is te zien in Museum Serralves in Portugal waar 100.000 enthousiaste bezoekers komen kijken.

Boijmans online

Dit jaar is het vernieuwde ARTtube gelanceerd. Het videokanaal wordt nu niet alleen geprogrammeerd door het museum, maar ook door vier partner-musea uit binnen- en buitenland. Tevens is het nu mogelijk om online commentaar en complimenten achter te laten. In het museum kan men de ARTtube-video's ook bekijken via de nieuwe Boijmans Tour, een multimediatour die men op de eigen smartphone kan raadplegen. Enkele tours zijn voorzien van een 'vraag maar raak' functie, waarmee bezoekers online vragen aan de conservator kunnen stellen. Sinds april is een deel van de collectie tevens onderdeel van het populaire Google Art Project.

De diverse online-activiteiten, van boijmans.nl tot ARTtube, de online collectie en ALMA, trekken – exclusief de gebruikers van social media – meer dan 935.000 bezoekers, waarvan 31% uit het buitenland. De online reputatie is versterkt door ARTtube en de Boijmans Tour, maar ook door het gebruik van social media. Het museum weet bijna 25.000 Twitter-volgers en meer dan 10.000 fans op Facebook om

zich heen te verzamelen. Het contact met het publiek wordt door het museum onder andere door digitale nieuwsbrieven met nieuws over het museum onderhouden, waaronder één speciaal voor gezinnen en één voor docenten. Het museum informeert zo'n 26.000 abonnees via deze nieuwsbrieven.

Carry via ARTtube: *“Wat heerlijk om thuis nog eens te kijken en te lezen over Jan van Eyck. Ik ben al 3 keer geweest.”*

Dorablok via Twitter: *“@boijmans zou me erg verbazen als dat niet lukt, naar Boijmans gaan is altijd top!”*

Anoniem via Google recensie: *“Fantastische collectie, mooi museum en zeer goede uitleg bij de kunstwerken en in de zalen.”*

Bezoekers

Het museum doet mee aan diverse onderzoeken: Continu Bezoekersonderzoek voor de Rotterdamse musea van Hendrik Beerda Brand Consultancy, postcode-registratieonderzoek, Omnibusenquête van COS Rotterdam, NIPO Mysteryshopper en het onderzoek van NBTC in opdracht van het Blockbusterfonds. Ruim tweederde van de Rotterdamse bezoekers laat weten dat het museum een belangrijke rol speelt in hun woonplezier. Voor 81% van de bezoekers is het museum een belangrijke reden om naar Rotterdam te komen. Circa 20% bezoekt het museum in 2012 voor het eerst. 97% van de bezoekers denkt waarschijnlijk tot zeker terug te komen. Men waardeert het museum en zijn tentoonstellingen gemiddeld met een 8 – met uitschieters naar boven voor *Kunst4Kids* en *De weg naar Van Eyck* – en beschouwt het museum als actief en creatief. Men waardeert het museum met name vanwege zijn sympathieke karakter, degelijkheid en zelfverzekerdheid. Het aanbod wordt ervaren als afwisselend, met een hoge

kwaliteit en internationale klasse. In vergelijking met de museale sector wordt hierop hoger gescoord. Ook de vele positieve aandacht in de media wordt in hoge mate aan het merk verbonden. Meer dan de helft van de bezoekers is tussen de 41 en 65 jaar oud. Vrouwen maken 56% uit van de bezoekers. Tijdens een blockbustertentoonstelling reizen bezoekers vanuit het hele land af naar Rotterdam, dit uit zich in een verhoogd percentage bezoekers uit het gehele land van 59%. Uit de regio Rotterdam-Rijnmond komt dit jaar 26% van de bezoekers en 15% van de bezoekers komt uit het buitenland. Circa 6 op de 10 bezoekers geeft aan ook naar de volgende blockbuster in 2013 te komen. Het museum behaalt in 2012 een Net Promotor Score van 36%. De bezoeker is dus zeer geneigd om het museum aan te bevelen bij vrienden.

Jonge bezoekers

Museum Boijmans Van Beuningen leeft onder de jeugd. Ruim 33.000 jongeren brengen zelfstandig of in schoolverband een bezoek aan het museum. De Turing-museumbus blijft een belangrijke factor voor het succes van het educatieve programma voor Rotterdamse basisschoolleerlingen. Het museum is bovendien opnieuw aanwezig op Jeugdvakantieland in Ahoy, waar ruim 1.600 kinderen het Museumplein bezoeken. Dit jaar voert het museum een kleine banner- en postercampagne onder (nieuwe) Rotterdamse studenten (WO en HBO) en doet onderzoek naar de bekendheid van het museum bij deze groep. De campagne wordt in 2013 voortgezet om bekendheid onder studenten te vergroten en hen te stimuleren tot een bezoek.

Economische betekenis

De Nederlandse musea blijven veel publiek trekken: in totaal ontvangen ze samen circa 19,5 miljoen bezoekers, bijna 1,5 miljoen meer dan in 2011. Museum Boijmans Van Beuningen is met het Gemeentemuseum Den Haag en het Kröller-Müller Museum het best bezochte kunstmuseum buiten Amsterdam. De museumbezoeker geeft een economische impuls aan de stad. In Rotterdam zorgen de bezoekers van Museum Boijmans Van Beuningen voor een impuls van meer dan 11 miljoen euro, exclusief overnachtingen. Op de regionale ranglijst van museale en monumentale merken met de meeste merkkracht staat het museum op de derde plaats.

Persaandacht

Aandacht in kranten en tijdschriften en advertenties in dagbladen zijn de belangrijkste informatiebronnen voor bezoekers. Mond-tot-mond reclame is ook belangrijk; hierin spelen de sociale media een steeds grotere rol. In de Nederlandse reguliere media verschijnen in 2012 maar liefst 2.975 artikelen over het museum, met een binnenlandse media-waarde van 10.137.962 euro. Gemiddeld verschijnen er acht artikelen per dag. Hierbij zijn agendavermeldingen, online vermeldingen en artikelen in buitenlandse bladen niet meegeteld. Daarnaast is het museum 93 keer onderwerp van gesprek op televisie en radio en wordt er volop over het museum geschreven op websites en blogs. Het NOS Journaal besteedt aandacht aan *Baroque Egg* van Koons dat in het entreegebied is geplaatst en het NOS Jeugdjournaal bezoekt de verkooptentoonstelling *Kunst4Kids*. De blockbuster *De weg naar Van Eyck* trekt de aandacht in binnen- en buitenland en krijgt vele lovende kritieken van kunstjournalisten. De geïnteresseerde media zijn zeer divers: van een primeur voor *De Wereld Draait Door*

tot het NOS Journaal en het Belgische VRT Journaal, van BBC Radio, Opium TV tot Koffietijd. De positieve aandacht die Museum Boijmans Van Beuningen hiermee voor de stad Rotterdam genereert is moeilijk meetbaar, maar ook niet te onderschatten. Het museum dankt hiervoor tevens Rotterdam Marketing, dat zich met name bij buitenlandse media sterk maakt voor het museum.

Publiekswerving

Naast de persaandacht voert het museum in 2012 een aantal grote campagnes met posters, advertenties, televisiespotjes, folders, direct mail, marketing- en kortingsacties om het publiek te wijzen op de verschillende tentoonstellingen. Het museum adverteert met regelmaat in de *Volkskrant*, *Trouw* en *NRC Handelsblad* met een opvallende advertentie. De campagne *Design in Boijmans* is in 2012 voortgezet met een landelijke advertentiecampaignede om het afwisselende programma van vormgeving en design onder de aandacht te brengen. In het voorjaar zendt de AVRO de negendelige serie *Art Tracks* uit, dat een verlengstuk is van het crossmediale project *Art Rocks!*,

mede mogelijk gemaakt door de BankGiro Loterij. Eveneens is dit jaar het eerste seizoen van *Boijmans TV* uit 2010 in herhaling te zien op TV Rijnmond. Het zwaartepunt in de campagnes ligt in het najaar bij de blockbuster *De weg naar Van Eyck*. Met een intensieve advertentie- en postercampagne door het hele land, aangevuld met de verspreiding van een folder in hoge oplage, een STERspotje, een Schiphol-campagne en een enorme gevelsticker op het Robeco-hoofdkantoor aan de Coolsingel kan geen enkele kunstliefhebber meer om Museum Boijmans Van Beuningen heen.

The Independent over *De weg naar Van Eyck*:

'Shows of this brilliance do not come along twice in a lifetime, and Rotterdam really is not far away. Swim there if you have to.'
(Charles Darwent)

Het hoofdkantoor van Robeco met gevelsticker van *De weg naar Van Eyck*, foto Tot en met ontwerpen

Aankondiging van de tentoonstelling *Sarkis – Ballads* op de museumgevel en banieren van *Design in Boijmans* aan de lantaarnpalen, foto Lotte Stekelenburg

Campagne op Schiphol voor *De weg naar Van Eyck*, foto Tot en met ontwerpen

Sarkis beeldend kunstenaar

De Onderzeebootloods is geen gemakkelijke plek. In december 2012 ging ik er met Sjarel Ex en Nicolette Gast naartoe. De ruimte was besneeuwd. Het was er koud en stil. Het was een immense, lege ruimte. Sommige plekken duwen zich van je af, anderen nodigen je uit. Voor mij was de Onderzeebootloods meteen goed. Gedurende de voorbereiding heb ik eerst een uur per dag aan het project gewerkt, heel ceremonieel. Als ik mijn werkruimte binnenkwam lichtte ik bepaalde sculpturen uit. De werktijd nam toe, twee uur per dag, drie uur per dag. Ik luisterde veel naar muziek. Na zes maanden kwam ik terug in de haven. Ik had een uur de tijd om mijn schetsen te presenteren, terwijl ik er wel tien uur over kon praten.

In het werk *Ballads* dat ik in de Onderzeebootloods heb gemaakt, komen de mensen samen als in een kerk van Saenredam. Het is een ontmoetingsplaats, een levendige plek. Daarin liet ik 'Litany for the whale' van John Cage horen, op een carillon. Nicolette Gast vond de bespeler van het carillon Frank Steijns. Het gaat mij om de compositie van de ruimte, de ademhaling ervan. Daarin moet je worden opgenomen. Op de vraag hoe lang je wilt blijven, luidt dan het antwoord: de hele tijd. Het is treurig dat het is afgelopen. Ik ben in de rouw. Bezoekers konden op met donsveertjes beplakte fietsen door de installatie rijden. Aan het eind was de ruimte bezaaid met dat dons, alsof er weer sneeuw was gevallen.

Stafafdeling conservatoren

De conservatoren van Museum Boijmans Van Beuningen onderzoeken de collectie, maken tentoonstellingen en representeren het museum. De conservatoren staan onder leiding van de directeur en werken bij het uitoefenen van hun werkzaamheden samen met de verschillende sectoren en stafafdelingen van het museum.

Het aan de collectie gerelateerde werk bestaat onder meer uit het verrichten van wetenschappelijk onderzoek, het doen van restauratievoorstellen en het begeleiden van restauraties, het formuleren van aankoopvoorstellen en aankoopplannen, evenals het 'ontzamelen' en het schrijven van bestandscatalogi en Boijmans Studies.

Conservatoren ontwikkelen het concept voor een tentoonstelling en nemen deel aan projectgroepen die verantwoordelijk zijn voor realisatie ervan. Ook is de conservator verantwoordelijk voor de kwaliteit van de catalogus en de daarin te publiceren teksten.

De stafafdeling conservatoren bestaat uit Peter van der Coelen, conservator prenten en tekeningen; Albert Elen, senior conservator tekeningen en prenten; Alexandra Gaba-van Dongen, conservator pre-industriële vormgeving; Jeroen Giltaij, senior conservator oude schilder- en beeldhouwkunst (tot 1 september); Saskia van Kampen-Prein, conservator stadscollectie; Annemartine van Kesteren, conservator stadscollectie/plv. conservator design; Friso Lammertse, conservator oude schilder- en beeldhouwkunst; Noor Mertens, junior conservator moderne en hedendaagse kunst; Mienke Simon Thomas, senior conservator toegepaste kunst en vormgeving en Francesco Stocchi, conservator moderne en hedendaagse kunst.

Conservatoren

Annemartine van Kesteren

Albert Elen

Francesco Stocchi

Foto's Fred Ernst, Kees Spruijt

Saskia van Kampen

Mienke Simon Thomas

Friso Lammertse

Peter van der Coelen

Alexandra Gaba-van Dongen

Jeroen Giltaij

Noor Mertens

Uitgeverij

Het museum heeft een eigen uitgeverij die bestaat uit een uitgever en een redacteur, respectievelijk Sabine Terra en Maartje de Jong. Er worden tentoonstellingscatalogi en publicaties over de collectie verzorgd. Auteurs zijn zowel de eigen wetenschappelijke staf als externe deskundigen. Voor tentoonstellingscatalogi wordt al naar gelang het onderwerp gewerkt met diverse vormgevers. De in 2007 gestarte wetenschappelijke reeks Boijmans Studies – over de collectie en de geschiedenis van het museum – wordt vormgegeven door Thonik.

In 2012 publiceert het museum een nieuw collectieboek in vier talen (Nederlands, Engels, Duits en Frans), ontwikkeld in nauwe samenwerking met vormgever Joost Grootens. Bij *De weg naar Van Eyck en Verwante verzamelingen* geeft het museum tentoonstellingscatalogi uit. Ook verschijnt het zevende deel van de Boijmans Studies, ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Rotterdamse galerie Delta.

Zie voor een overzicht van alle publicaties bijlage A.

Publicaties

Aruna Vermeulen

directeur HipHopHuis

Het HipHopHuis bestaat sinds 2002 voor en door hiphopcultuur: muziek, dans, rap, deejays. We geven cursussen, en doen nog heel veel andere dingen. We werken vaak met andere instellingen samen. Door de samenwerking met Museum Boijmans Van Beuningen onder de titel 'Yeah Boij!' kunnen we wat we doen breder onder de aandacht brengen. Hiphop is niet per se een jongeren-cultuur. Er zijn veel twintigers en dertigers bij betrokken en er komt ook ouder publiek op af. Bovendien is hiphop heel divers. We werken multidisciplinair. We faciliteren veel artiesten die bezig zijn met poetry, spoken word, zang en muziek.

In 2011 zijn we met onze samenwerking begonnen. We waren een maand lang te gast in de kunststudio met een workshop

over street art. Ook hebben we een educatief project opgezet. Scholieren krijgen eerst een rondleiding in het museum en aansluitend een workshop in het HipHopHuis. Op 8 april 2012 organiseerden we Yeah Boij! voor de tweede keer. Nu met een dag voor Art Rocks!. We werkten met Sevdaliza, Noiz Boiz, Furlan Felter, Paymason, Thirza, D-Luzion, Elten Kiene, Gino van Weenen en Nella Hoogtempo. Voor Art Rocks! nodigden we artiesten uit om op basis van een zelf gekozen kunstwerk iets te maken. Het gaat sterk over de persoonlijke beleving van cultuur. Daarmee probeer je een brug naar het publiek te slaan. Zo maakte Elten Kiene een voordracht die je kon volgen liggend in de netten van de installatie *Laat je haar neer* van Pipilotti Rist. Daar kregen mensen geen genoeg van.

Sector Bedrijfsvoering

Hoofd: Patty Wageman

- De museumsubsidie wordt in 2012 en in 2013 voor samen euro 925.000 gekort.
- Het museum heft 12 arbeidsplaatsen op en 9 medewerkers worden boventallig verklaard.
- Het museum leidt 35 jonge mensen op tot beveiligers, conservatoren, publiciteitsmedewerker etcetera.
- De verhouding eigen inkomsten/subsidie is 44,2 procent/55,8 procent.
- De inkomsten uit entree, museumwinkel en horeca bedragen 3.185.000 euro.

Onder Bedrijfsvoering valt Financiën, ICT en informatiebeheer, Personeel en organisatie, Huisvesting en onderhoud, Beveiliging, bewaking, veiligheid en floormanagement, de museumwinkel en de horeca.

Het merendeel van de medewerkers (circa 42 fte) is als beveiligers of als publieksmedewerker een direct aanspreekpunt voor de bezoekers. Ze vormen het gezicht van het museum.

De subsidie van de gemeente dekt tachtig procent van de kosten van de bedrijfsvoering, inclusief de loonkosten, maar exclusief alle kosten voor het programma (educatie, tentoonstellingen, aankopen, conservering en restauratie).

In 2012 bezuinigt de gemeente Rotterdam. De gevolgen voor het culturele klimaat van de stad en in het bijzonder voor Museum

Boijmans Van Beuningen zijn groot. De directie kondigt met het oog op de bezuinigingen maatregelen aan en een plan van aanpak om:

- de verdien capaciteit van het museum te verhogen
  - de efficiency binnen het museum te verbeteren
  - bezuinigingen door te voeren
- Vooruitlopend op 2013, worden deze drie doelstellingen al in 2012 bij wijze van proef doorgevoerd om in te kunnen schatten hoe in de schaarse middelen gesneden kan worden. Met de definitieve vaststelling van de bezuiniging door de gemeenteraad in november 2012 wordt een besparing op het personeel onontkoombaar. Naast de verdien capaciteit en de efficiency moet deze bezuiniging het museum in de komende cultuurplanperiode weerbaarder maken en in staat stellen het niveau te behouden.

Financiën, ICT en informatiebeheer

Controle op inkomsten en uitgaven in een omgeving die volop in beweging is, is een uitdagende taak. Risicobeheersing en adequate managementinformatie liggen er aan ten grondslag. De verslaglegging bestaat uit kwartaalrapportages aan de directie en de auditcommissie van de Raad van Toezicht. Evenals in voorgaande jaren maakt het museum gebruik van de expertise van KPMG audit. Uiteraard rapporteert de controller voortdurend aan de directie.

Een omvangrijk en spannend project is de voorbereiding van een Collectiegebouw. Als de gemeente in 2013 een definitief besluit neemt, kan worden gestart met de eerste fase van de realisatie: het uitschrijven van de Europese aanbesteding bij

architectenbureaus om te komen tot een schetsontwerp. Van de sector Bedrijfsvoering zijn de zakelijk leider, controller en gebouwbeheerder nauw betrokken bij het berekenen en opstellen van het programma van eisen. Ook het vernieuwen van de museum-ICT is een groot project dat over meerdere jaren loopt. Een onderdeel daarvan is de aansluiting op het glasvezelnet en de realisatie van WiFi in het gehele museum. In 2012 is het onderzoek voortgezet naar belangwekkende stukken uit het restant van de archiefinventarisaties 1895-2005 met speciale aandacht voor de tentoonstellingen. Een deel van de archiefwerkzaamheden zal in de toekomst worden ondergebracht bij de sector Collectie en onderzoek.

Huisvesting en onderhoud

Museum Boijmans Van Beuningen is sinds 1935 gehuisvest aan het Museumpark. Het museumgebouw, dat sinds de verzelfstandiging per 1 januari 2006 wordt gehuurd van de dienst Stadsontwikkeling (voorheen Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam), bestaat ruim 26.000 m² en bestaat uit vier delen, die tussen 1935 en 2003 zijn opgeleverd. De dienst Stadsontwikkeling is samen met het museum verantwoordelijk voor het onderhoud van het museumgebouw. De afzonderlijke bouwdelen vragen de nodige aandacht, en de klimatologische omstandigheden binnen het gebouw moeten aan strenge eisen voldoen om de veiligheid van de eigen collectie en de bruiklenen van derden te waarborgen. Er wordt veel zorg besteed aan het gebouw en de installaties. Het museum doet dat in samenwerking met de dienst Stadsontwikkeling, experts van bureau ToornendPartners in Haarlem en ingenieursbureau IOB. Het onderhoud van de

inmiddels verouderde klimaatinstallaties blijft een punt van aandacht. Energiebesparende maatregelen en een scherpe inkoop van energie dragen bij aan het structureel verlagen van gebruik en kosten. In 2012 wordt de afvoer van het hemelwater voor het Van der Steurgebouw aangepakt. De tuin bij het Henketpaviljoen wordt in oude glorie hersteld en de rozentuin opnieuw beplant.

Museumwinkel en restaurant

Het museum exploiteert de museumwinkel en het restaurant. Het assortiment van de winkel bestaat vooral uit publicaties, in tientallen gevallen in eigen beheer uitgegeven. Daarnaast worden ansichtkaarten en design- en geschenkartikelen verkocht. Mede dankzij de centrale ligging in het entreegebied bezoekt ruim een op de vier museumbezoekers de winkel. Dankzij de tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* steeg de omzet ten opzichte van 2011 van € 15,79 naar gemiddeld € 18,75 per transactie in de winkel. Zoals ook nu weer blijkt genereren dergelijke tentoonstellingen niet alleen meer bezoekers, maar geven de bezoekers van deze tentoonstellingen ook meer uit. Behalve in de museumwinkel, kan de bezoeker via de webshop catalogi kopen.

Het museum heeft enkele horecafaciliteiten: naast de espressobar en het museumrestaurant in Paviljoen Van Beuningen-de Vriese, beschikt het over een auditorium voor 250 personen en vergaderzalen – het zogenaamde ‘oude directiegebied’ – die groepen tot 60 personen per ruimte kunnen accommoderen. Om dit gebied nog aantrekkelijker te maken voor de verhuur wordt het in 2012 opgeknapt en opnieuw ingericht door kunstenaar Dorine

de Vos. Op drukke dagen zijn zowel het restaurant als de espressobar open. Op minder drukke dagen kan het restaurant, veelal in combinatie met een vergaderzaal of het auditorium, aan externe partijen worden verhuurd, terwijl de bezoeker terecht kan in de espressobar, die in de zomer wordt uitgebreid met een terras op het binnenplein van het museum.

Beveiliging, bewaking en veiligheid

Museum Boijmans Van Beuningen is een gecertificeerde beveiligingsorganisatie. Het personeel op zaal is niet alleen gastheer of gastvrouw, maar ook gediplomeerd beveiligers. Het museum is bovendien erkend praktijkopleider voor de functies ‘beveiligers’ en ‘coördinator beveiliging’. Deze erkenning is afgegeven door de Stichting economisch en administratief beroepsonderwijs (ECABO). In aanvulling op de eigen beveiligers maakt het museum sinds 2010 gebruik van medewerkers die via de particuliere beveiligingsorganisatie Sport en Event Security worden ingehuurd. Naast de inzet van gekwalificeerd personeel maakt het museum voor de beveiliging gebruik van gespecialiseerde beveiligings-systemen en -apparatuur.

Personeel en organisatie

Als gevolg van de bezuinigingen worden 12 arbeidsplaatsen geschrapt, negen medewerkers worden boventallig verklaard. Voor de opvang van de personele consequenties is er een sociaal plan opgesteld, waarmee ook de OR heeft ingestemd. De formatie zal in 2013 afnemen als gevolg van de effectivering van deze ontslagen. Ook andere

maatregelen, zoals het niet verlengen van bepaalde contracten en het niet invullen van vrijgekomen formatie door pensionering, zullen de komende periode voor een lagere formatie zorgen. Vanwege de wettelijke verplichtingen van het museum als werkgever, ontstaat in december een tekort van 1,2 miljoen euro. Dit legt een zwaar beslag op de bedrijfsvoering vanaf 2013.

Het verzuimpercentage van het museum is met 2,75% gedaald ten opzichte van 2011. Een daling die het resultaat is van succesvolle re-integratietrajecten van langdurig zieken binnen en buiten de organisatie, en van de aandacht voor het verzuim bij leidinggevenden, P&O en een nieuwe arbodienst. Ook de komende jaren zal het verder terugdringen van het verzuim extra aandacht krijgen aan de hand van het verzuim- en vitaliteitsbeleid van het museum.

Opleiding en ontwikkeling van het personeel vormt een belangrijk onderdeel van het personeelsbeleid. Naast individuele opleidingstrajecten investeert het museum in 2012 vooral in groepstrainingen op vakgebieden als ICT-applicaties en collectieregistratie, behoud en beheer (inclusief opleiding voor verscherpte eisen luchtvrachten), beveiliging en bedrijfshulpverlening, time management en projectmanagement. Vele medewerkers nemen in 2012 deel aan studiedagen, congressen en seminars. Naast scholing van vast personeel is dit jaar geïnvesteerd in scholing van de (freelance) rondleiders en volgt het flexibel horecapersoneel de opleiding 'sociale hygiëne'. Het museum leidt jonge mensen op verschillende niveaus op voor het museumwerk. Naast stagemogelijkheden die het museum biedt aan studenten uit het middelbaar, hoger en wetenschappelijk onderwijs, werkt het museum samen met de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit Amsterdam

en de Rijksuniversiteit Groningen bij de opleiding van masterstudenten. Jaarlijks draagt het museum op deze manier bij aan de opleiding en vorming van vele talentvolle jonge mensen.

Het museum is afhankelijk van de niet aflatende inzet van een grote groep vrijwilligers. De bezetting van de informatiebalie bij de entree, de bemensing van de bibliotheek, de Kunst Studio en werkzaamheden voor conserveringsprojecten kunnen plaatsvinden door de inzet van vrijwilligers. Het museum is hen veel dank verschuldigd.

Presentatie Angela Bulloch – Body Space Motion Things, foto Lotte Stekelenburg

Tentoonstelling Minimal Myth, foto Fred Ernst

Maurice van Valen collectionneur

Op mijn vijftiende ben ik bij toeval begonnen met mijn kunstverzameling. Ik ging met mijn vader mee naar galerie Hüsstege in 's-Hertogenbosch. Ik had nog nooit kunst gezien. Er opende zich een andere, parallelle wereld. Ik zei dat ik iets wilde kopen. Van Ria Hüsstege mocht ik het terugbrengen als het een vergissing zou blijken te zijn. Vanaf die eerste aankoop drong het tot me door dat ik met een kunstwerk uitdrukking kan geven aan wie ik ben. Je kunt ermee iets naar je toe halen, een droom of fantasie, die dan als mogelijkheid binnen bereik komt. Al gauw kwam het idee bij me op dat ik mijn verzameling wilde delen. Daarom schenk ik veel aan musea. Het begon met een serie werken van het duo L.A. Raeven voor een tentoonstelling die Mirjam Westen in het museum in Arnhem maakte.

In Museum Boijmans Van Beuningen ontdekte ik dat Sjarel Ex met mij het enthousiasme deelt voor bepaalde kunstenaars, zoals Atelier Van Lieshout, JCJ VANDERHEYDEN en Klaas Kloosterboer. Vandaar dat ik in 2012 werken van Atelier van Lieshout en Klaas Kloosterboer heb geschonken. Ik heb persoonlijke beweegredenen om kunst te kopen, maar in feite wil ik niet door het eigendom van een object gebonden zijn. Schenken is iets heel fijns. Je zet er iets mee in beweging. In een publieke collectie functioneert kunst het allerbeste. Sinds kort ben ik bestuurslid van het Fonds Willem van Rede van het museum. Op die manier houd ik een sterke band met mijn schenkingen.

Financieel verslag

Controllor: Theo Haarsma

Dit verkort financieel verslag is ontleend aan het financieel jaarverslag 2012 van de Stichting tot Beheer Museum Boijmans Van Beuningen. Bij het financieel jaarverslag 2012 is een goedkeurende controleverklaring van de accountant verstrekt.

Resultaat en eigen vermogen

Het jaar 2012 wordt afgesloten met een saldo van baten en lasten van 1.036.000 euro negatief. De algemene reserve neemt met 1.272.000 euro af en bedraagt 977.000 euro negatief per 31 december 2012. De bestemmingsreserves en –fondsen nemen tezamen 236.000 euro toe en bedragen 487.000 euro respectievelijk 1.191.000 euro per 31 december 2012.

Subsidie

Museum Boijmans Van Beuningen ontvangt conform artikel 11 lid 1 van de verzelfstandigingsovereenkomst een structurele subsidie van de gemeente Rotterdam. De subsidiebeschikking wordt jaarlijks vastgesteld en is gebaseerd op een voortschrijdende vierjarenperiode.

Balans per 31 december 2012 en per 31 december 2011

Bedragen in duizenden euro's

ACTIVA	31 december 2012	31 december 2011
<i>Vaste activa</i>		
Materiële vaste activa	267	366
Totaal vaste activa	267	366
<i>Vlottende activa</i>		
Vorraden	408	251
Vorderingen	1.527	1.768
Liquide middelen	2.977	2.621
Totaal vlottende activa	4.912	4.640
TOTAAL ACTIVA	5.179	5.006
<i>PASSIVA</i>		
<i>Eigen vermogen</i>		
- Algemene reserve	977	295
- Bestemmingsreserves	487	497
- Bestemmingsfondsen	1.191	945
Totaal eigen vermogen	701	1.737
<i>Voorzieningen</i>	1.402	326
<i>Schulden</i>		
- Langlopende schulden	-	19
- Kortlopende schulden	3.076	2.924
Totaal schulden	3.076	2.943
TOTAAL PASSIVA	5.179	5.006

Staat van baten en lasten

Bedragen in duizenden euro's

BATEN	2012	2011
Opbrengsten	3.518	2.747
Subsidie gemeente Rotterdam	9.664	9.861
Overige bijdragen	4.126	3.216
TOTAAL BATEN	17.308	15.824
<i>LASTEN</i>		
Personeelskosten	8.051	6.346
Afschrijvingen	188	170
Kosten van activiteiten	5.963	5.526
Overige bedrijfskosten	4.176	4.032
TOTAAL LASTEN	18.378	16.074
Rentebaten en -lasten	34	38
ONVERDEELD RESULTAAT	-1.036	-212
<i>Als volgt bestemd:</i>		
- Algemene reserve	-1.272	-184
- Bestemmingsreserves	-10	193
- Bestemmingsfonds	246	-221
TOTAAL BESTEMD	-1.036	-212

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld conform artikel 7 van de uitvoeringsregeling van de Subsidieverordening Rotterdam 2005.

Als begroting is de door de Raad van Toezicht vastgestelde begroting gebruikt. Daar waar tussentijds bij bestuursbesluit de begroting is aangepast en de Raad van Toezicht hiervan in kennis is gesteld, is de in de jaarrekening gebruikte begroting daaraan aangepast mits dit het inzicht vergroot.

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten. Voor zover niet anders vermeld worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. De baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Bedragen zijn afgerond op duizend euro.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van lineaire jaarlijkse afschrijvingen. Vanaf het moment van ingebruikname wordt afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur. Investeringssubsidies worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

Voorraden

Voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Bij de waardering van de voorraden is rekening gehouden met op de balansdatum opgetreden waardeverminderingen.

Onder onderhanden projecten zijn de kosten van projecten verantwoord die nog niet afgesloten zijn. Het resultaat op een project wordt verantwoord volgens de percentage-of-completion methode. Bij een verwacht negatief resultaat wordt, op het moment dat dat bekend is, een voorziening getroffen. De verwachte verliezen worden direct ten laste van de exploitatierekening gebracht.

Vorderingen

Waardering vindt plaats tegen nominale waarde. Een eventuele voorziening wegens oninbaarheid wordt op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen bepaald.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen zijn:

- verplichtingen of verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten of
- op balansdatum bestaande risico's waarbij de te verwachten verplichting of het verlies redelijkerwijs is in te schatten of
- kosten die in een volgend boekjaar worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong mede in het huidige of in een voorgaand boekjaar te vinden is.

Pensioenen

De Stichting tot Beheer Museum Boijmans Van Beuningen heeft zijn pensioenregeling ondergebracht bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP), het bedrijfstakpensioenfonds voor overheid en onderwijs. De pensioenregeling van het ABP is een zogenaamde 'toegezegd-pensioenregeling'. Echter, het museum verwerkt deze regeling in de jaarrekening als een toegezegde-bijdrageregeling, omdat in het geval van een

tekort bij het ABP geen verplichting bestaat tot het doen van aanvullende bijdragen anders dan hogere toekomstige premies.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde pensioenpremies op balansdatum niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

De indexatie van de pensioenen is, zowel formeel als feitelijk, voorwaardelijk en is afhankelijk van voldoende middelen bij het pensioenfonds. De Stichting tot Beheer Museum Boijmans Van Beuningen is niet verplicht bij te betalen voor indexatie van de uitkeringen.

Subsidie gemeente Rotterdam

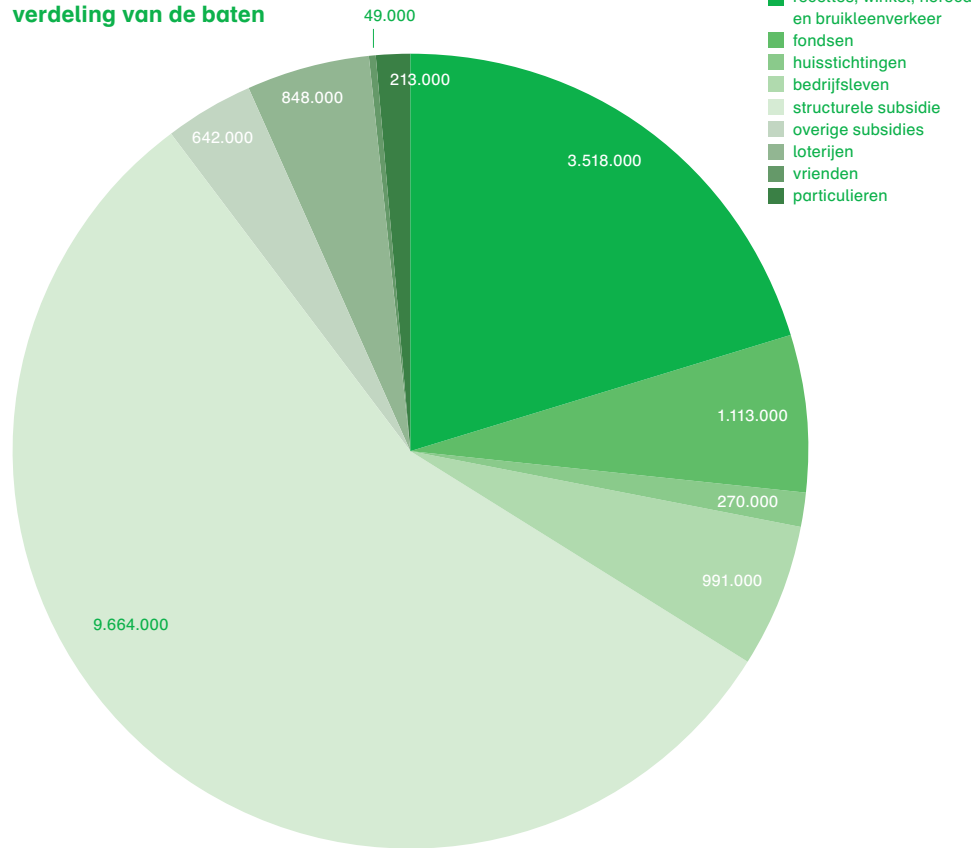
De subsidie van de gemeente Rotterdam over het boekjaar 2012 wordt definitief vastgesteld nadat de jaarrekening is overlegd. Deze subsidie is vooruitlopend op de definitieve vaststelling geheel als bate verwerkt.

Nalatenschappen

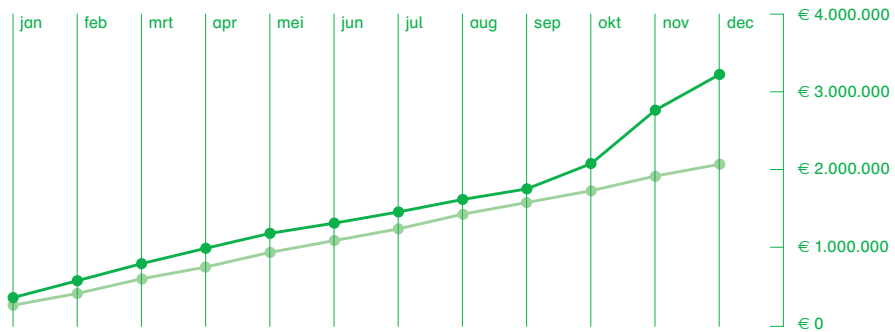
De verantwoording van nalatenschappen in de jaarrekening vindt plaats op het kasmoment; het moment dat de definitieve uitkering heeft plaatsgevonden.

Baten in 2012

verdeling van de baten

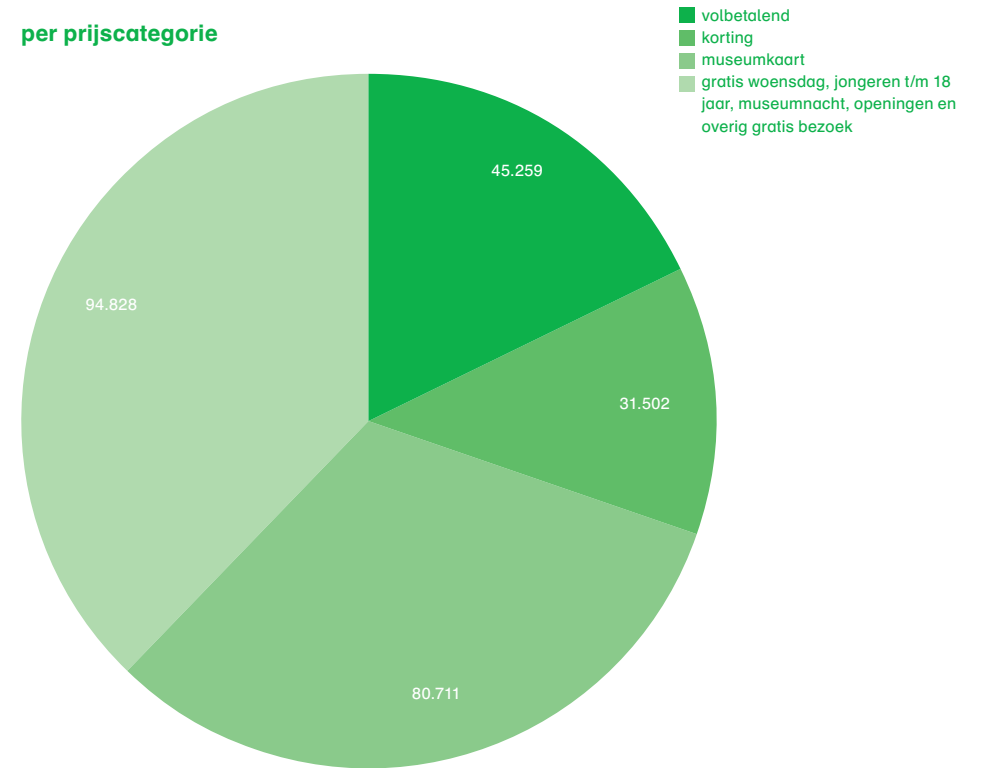
inkomsten uit entree, horeca en winkel per maand versus de begroting (cumulatief)

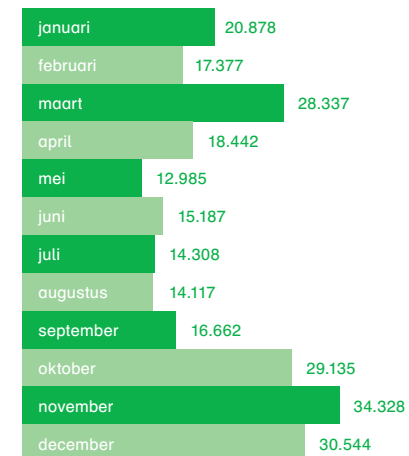
Bezoek in 2012

totaal: 252.300

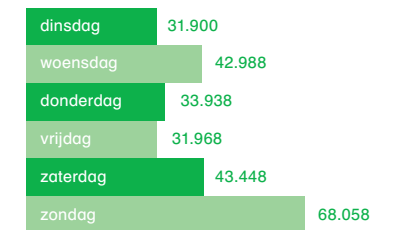
per prijscategorie

per maand

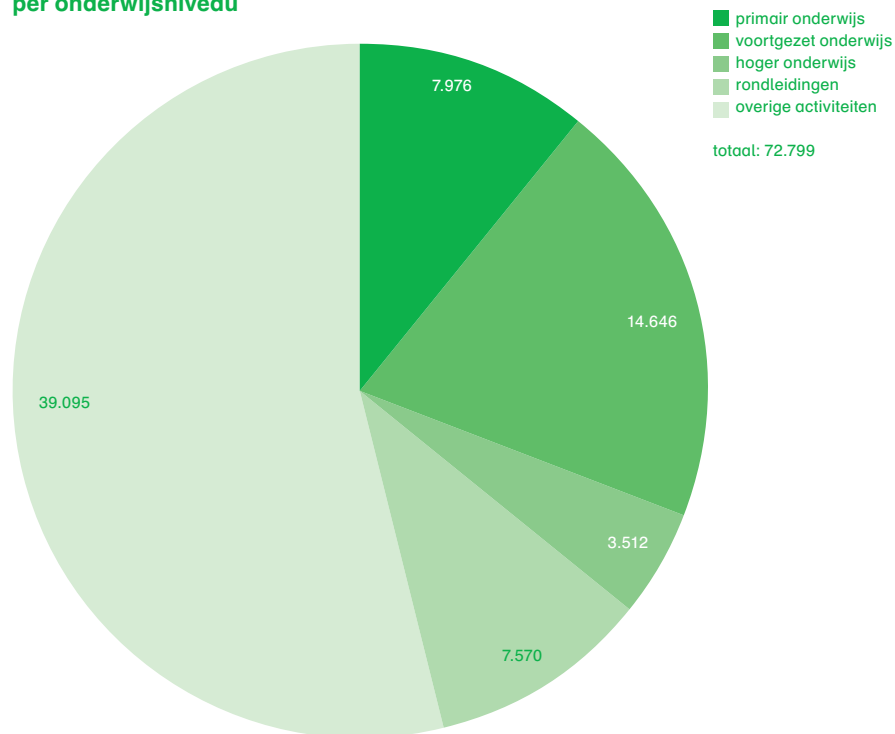
per dag

Deelname aan educatieve programma's

per onderwijsniveau

Het museum als werkgever

Personeelskosten

loonkosten	€ 5.502.000
inhuur algemeen	€ 1.016.000
inhuur voor tentoonstellingen en overige projecten*	€ 733.000

totaal uitbetaald aan medewerkers	€ 7.251.000
--	--------------------

ziekteverzuim

< 8 dagen	1,13%
8 - 43 dagen	0,57%
43 - 365 dagen	1,83%
> 365 dagen	4,21%

totaal	7,74%
---------------	--------------

*) Beperkt tot op- en afbouwmedewerkers, arthandlers, schoonmakers, auteurs, gastconservatoren, restauratoren en kunstenaars
 ==> niet de ruime definitie genomen met drukkers, ontwerpers, vertalers, transporteurs etc. erbij

Financiële positie van het museum

ratio's

liquiditeitsratio (vlottende activa / vlottende passiva) = 1,24

solvabiliteitsratio (algemene reserve / totale vermogen) = -18%

nettowerkkapitaal (kortlopende schulden -/ vlottende activa) = € 979.000

bezuinigingen

Per 1-1-2006 ontving het museum € 9.503.250 subsidie.

Als het museum gecompenseerd zou zijn voor prijsstijgingen,

had het museum in 2013 op basis van de CBS-prijsindexcijfers

hebben moeten ontvangen:

€ 11.076.600

Het museum ontvangt in 2013:

€ 9.025.500 –

De bezuiniging in de periode 2006-2013 bedraagt daarmee

€ 2.051.100

Dat is een totale bezuiniging van 18,5%, gemiddeld per jaar is dat 2,3%.

Ghislaine Peeters

hoofd productie M HKA

Voordat ik in het museum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen ging werken, was ik in de tv-wereld actief. Ik was betrokken bij het produceren van documentaires, deed daarvoor research en redactiewerk. Ik verbaasde me over de manier waarop in het M HKA met audiovisuele producties werd omgesprongen. Dat kon professioneler door het inzetten van de juiste deskundigheid. Vanuit persoonlijke belangstelling kwam ik vaak in Museum Boijmans Van Beuningen. Daardoor kende ik het project ARTtube. Daarin werd aangetoond dat het ook anders kon en daarom wilde ik daar graag in participeren vanuit het M HKA. Toen Jos Van den Bergh, die ook een tv-achtergrond heeft, in ons museum kwam werken, hebben we daartoe een voorstel gedaan.

Door de invloed van nieuwe media denkt bijna iedereen dat hij wel een filmpje kan maken. Maar als je inhoudelijk iets wilt bereiken, moet je goed nadenken, een scenario maken, een vorm kiezen voor het opnemen en een idee hebben over hoe je het materiaal wilt monteren. Tv-maken is een professie. De cameraman die voor ARTtube werkt, Mario De Munck, is zo'n professional. Hij is een tovenaar, want hij monteert ook, vertaalt en ondertitelt. Het aardige van zo'n museumkanaal als ARTtube is dat je je op een veel bredere doelgroep dan de museumbezoeker richt. Mensen die nog nooit in het M HKA zijn geweest, kijken wel naar ARTtube. Zelf ben ik erg tevreden met de film over het publiek toegankelijk maken van het huis van kunstenaar Panamarenko in de Biekorfstraat in Antwerpen.

Raad van Toezicht

Museum Boijmans Van Beuningen wordt geëxploiteerd door de Stichting tot Beheer Museum Boijmans Van Beuningen. Deze stichting wordt bestuurd door een directeur/bestuurder. De toezichthoudende taken worden vervuld door een Raad van Toezicht. Bestuur en toezicht verhouden zich tot elkaar conform het Raad-van-Toezicht-model, zoals dat is beschreven in de *Code Cultural Governance* (2006).

In de praktijk betekent dit dat de directeur/bestuurder verantwoordelijk is voor het reilen en zeilen van het museum. De Raad van Toezicht stelt de begroting en de jaarrekening vast en ziet toe op de wijze waarop de directeur/bestuurder gestalte geeft aan het realiseren van de doelstellingen van het museum. De directeur/bestuurder wordt benoemd en eventueel ontslagen door de Raad van Toezicht. De leden van de Raad van Toezicht worden, op voordracht van de Raad, gehoord de bestuurder, benoemd door het college van B en W van de gemeente Rotterdam.

In 2012 vergadert de Raad van Toezicht vier keer. Naast de bovengenoemde taken volgt de Raad de ontwikkelingen met betrekking tot het Collectiegebouw en de depotproblematiek van Museum Boijmans Van Beuningen. Tussen het museum, een particulier die het museum in staat wil stellen het Collectiegebouw te realiseren en de gemeente lopen gesprekken die in het voorjaar van 2013 zullen uitmonden in een definitief besluit. Nadat de RvT in januari 2009 aangaf niet langer de verantwoordelijkheid te kunnen nemen voor

de collectie, besloot het gemeentebestuur tot het treffen van noodzakelijke, tijdelijke voorzieningen, te volgen door de bouw van een nieuw depot of Collectiegebouw dat binnen vijf jaar gereed moest zijn. Inmiddels is duidelijk dat dit niet binnen deze vijf jaar zal worden gehaald. Pas op het moment van oplevering van dit depot zal de Raad van Toezicht zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van het beheer van de collectie volledig hernemen.

De Raad van Toezicht wordt door de bestuurder/directeur regelmatig geïnformeerd over de gang van zaken in het museum en overlegt minimaal een keer per jaar met de OR. De Raad bespreekt met de directie de plannen die het museum ontwikkelt op inhoudelijk en financieel gebied. Op de expertise van de individuele raadsleden wordt regelmatig een beroep gedaan.

Samenstelling en profielschets

De Raad van Toezicht van de Stichting tot Beheer Museum Boijmans Van Beuningen bestaat uit zeven leden inclusief de voorzitter. Bij het opstellen van een voordracht voor een nieuw lid gaat de Raad uit van een profielschets waarin de meest gewenste deskundigheden en andere kwalificaties zijn opgenomen.

Deze profielschets luidt als volgt:

Voor het geheel van de Raad van Toezicht wordt gestreefd naar diversiteit, onder meer op het gebied van een evenwichtige verdeling over man/vrouw, leeftijd en (inter)nationale/lokale achtergrond. Een van de leden wordt geacht expliciet het vertrouwen te genieten van de families die Museum Boijmans Van Beuningen groot hebben gemaakt. De Raad van Toezicht dient bij voorkeur te beschikken over

deskundigheden op wetenschappelijk, artistiek, financieel, economisch en politiek/ bestuurlijk gebied. Bij voorkeur heeft een van de leden een achtergrond in (inter)nationaal museumbeleid.

Samenstelling in 2012:

De heer mr. H.R. Okkens (1941), voorzitter, oud-notaris (tot en met 31 december 2012)
Mevrouw A.F. Boumeester-van der Vorm (1961), beeldend kunstenaar
Mevrouw drs. A. Hopmans (1956), hoofd-conservator moderne kunst, Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie
De heer prof. dr. J.A. van Manen (1950), partner Strategic Management Centre
Mevrouw drs. S.J. Stuiveling (1945), president van de Algemene Rekenkamer (tot en met 31 december 2012)
De heer drs. R. Munsters (1963), CEO Robeco Groep
De heer prof. dr. P. Schnabel (1948), directeur Sociaal en Cultureel Planbureau

De Raad kent een rooster van aftreden dat enerzijds doorstroming bewerkstelligt en anderzijds de continuïteit van het toezicht garandeert. De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van maximaal vier jaar en kunnen maximaal acht jaar aanblijven, ongeacht het aantal herbenoemingen. Per 31 december 2012 zijn de heer Okkens en mevrouw Stuiveling afgetreden. Voor hun opvolging zijn de heren mr. J.D. Loorbach (voorzitter) en drs. J.A. van Barneveld RA (lid) voorgedragen aan en vervolgens benoemd door het college van B en W van de gemeente Rotterdam. Bij het doen van de voordracht heeft de Raad zich gebaseerd op een eerder opgestelde profielschets.

Cultural Governance

De in 2006 herschreven *Code Cultural Governance* wordt door de Raad van Toezicht als richtlijn gebruikt bij het evalueren van zijn werkzaamheden en de samenwerking tussen directeur en toezichthouder. De in de code beschreven principes en *best practices* worden toegepast.

De Raad van Toezicht kent twee commissies, te weten de remuneratiecommissie en de auditcommissie. De remuneratiecommissie voert jaarlijks een functioneringsgesprek met de directeur/bestuurder en doet, indien daartoe aanleiding is, voorstellen aan de Raad inzake de honorering van de directeur. De auditcommissie komt jaarlijks ongeveer vier maal bijeen en buigt zich over de financiële gang van zaken binnen het museum. Dit betreft met name de jaarrekening, de kwartaal- en halfjaarrapportages en de wijze waarop het museum zijn administratieve organisatie inricht.

Leden van de Raad van Toezicht nemen regelmatig individueel deel aan programma's en projecten die door het museum worden geëntameerd.

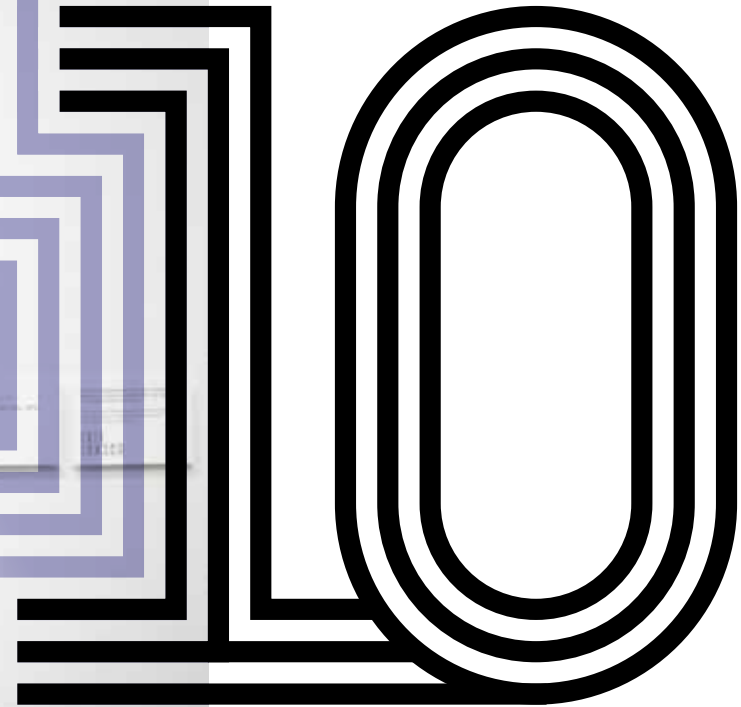
Lucky Fonz III

singer/songwriter

Als kunstliefhebber én als artiest heb ik een band met Museum Boijmans Van Beuningen. Ik vind de collectie fantastisch. Bovendien trekt het museum actief een breed publiek, dat bewonder ik, dat hoort bij de maatschappelijke functie van een museum.

Art Rocks! sprak me aan: het is een moderne en creatieve manier om de connectie tussen beeldende kunst en muziek onder de loep te nemen. Ik heb voor Art Rocks! een lied geschreven, opgetreden tijdens de uitreiking en promotioneel werk gedaan: aan filmpjes meegewerkt, mijn eigen netwerk ingezet om deelnemers te werven en via social media nieuws verspreid. Ik heb in interviews voor radio en tv Art Rocks! en het museum onder de aandacht gebracht, onder andere in Koffietijd.

Ik maakte een lied naar aanleiding van *I'm too sad to tell you* van Bas Jan Ader. Ik ken zijn werk behoorlijk goed sinds de overzichtstentoonstelling in het museum. Ik was daar nogal van ondersteboven. Het heeft me direct geïnspireerd op esthetisch niveau; zijn minimalisme kreeg invloed op de manier waarop ik nadacht over de productie en de muzikale vormgeving van mijn muziek. De wil tot menselijke communicatie en het verdriet in Aders werk spelen in mijn muziek, en de folktraditie waar ik onderdeel van ben, ook een belangrijke rol. Het lied 'Ik kan niet zeggen waarom' zag ik niet als een vertelling over het werk zelf, of als een muzikale versie, maar meer als mijn interpretatie van Aders thematiek en verfijnde esthetiek. Ik heb het vaak mogen zingen, zelfs een keer in de kerk in Nieuw-Beerta waar Aders vader predikte.

English Foreword and Facts & Figures

Foreword

If you were in the museum on a weekday in 2012 you would have noticed straight away that the museum was abuzz with children and young people. Every year the special Turing museum Bus safely conveys thousands of primary school pupils to the museum. Projects like Art Rocks! and Kunst4Kids attract students in secondary education and their friends to Museum Boijmans Van Beuningen every day and on special evenings. Here they find a world that is open to them, a parallel world that makes them explore, look and think for themselves, a world that transports them into a different place that has nothing to do with being taught and tested at school. The twelfth generation of museum visitors is now also taking possession of the museum through our websites. The museum prize awarded by the BankGiro Loterij and the Prins Bernhard Cultuurfonds enabled us to install WiFi throughout the museum. This generation, like all those that have gone before it since 1849, has learnt that the museum is a special place that affects you and stays with you all your life.

In 2012 we learned how much Rotterdam City Council, the sole and substantial grant provider, would again be cutting back on its subsidy to the museum. Within a few years Museum Boijmans Van Beuningen has lost almost 20% of its subsidy. The job of the steward of the city council's art collection, and of the works of art that have been entrusted to its guardianship—a treasure trove that has been built up over decades by the efforts of countless individuals—is now coming under even greater pressure. The expenses of the building, leased from the city council, place an almost continually increasing burden on our activities and our freedom of

action. Regrettably we are being starved of resources, a harmful process that is causing us great concern. As a result of the cutbacks announced in November, Museum Boijmans Van Beuningen had to call a halt to many activities and lose twelve permanent jobs. The cost of this action has become a debt in the accounts which will seriously hinder our continuity and solvency in the years to come. Speaking of parallel worlds... While these rigorous cutbacks were being announced Museum Boijmans Van Beuningen proved once again its immense value as an engine of the city's economy. The economic boost from the Van Eyck exhibition, which was financed entirely by admission fees and gifts from third parties, totalled more than €7 million, all of which was spent in Rotterdam.

A little-known but special aspect of Museum Boijmans Van Beuningen in 2012 was the activity that went on abroad. Because of our good relationships and reciprocity, that is to say our own superb collection, fellow institutions lent us very important works for exhibitions like *The Road to Van Eyck*. Conversely, hundreds of loans from the museum's collection were to be seen elsewhere in the world. To the delight of hundreds of thousands of visitors, seven outstanding works by Dalí went to his retrospective in the Centre Pompidou in Paris. Magnificent works of art from the Bosch to Breughel period formed the heart of an exhibition in the Palais des Beaux Arts in Lille. In the Istanbul Modern museum, an exhibition of works from our international collection of contemporary art entitled *La La La Human Steps* was seen by 126,000 very enthusiastic people. An elegant exhibition of the collection of contemporary Surrealist drawings made in the last five years was staged in the Institut Néerlandais in Paris and, last but not least, the Marijke van Warmerdam exhibition, which travelled

in its entirety to the museum Serralves in Porto, attracted more than 100,000 visitors during the summer. The huge number of foreign visitors to the museum's website and the increasing reviews and visitor numbers from neighbouring countries and further afield lead us to believe that Museum Boijmans Van Beuningen is becoming an ever stronger and increasingly valued brand. We are proud to be able to represent Rotterdam throughout the world.

The collection and the programme were significantly enlarged in 2012 thanks to private individuals who gave us works of art or loaned them to us long term. The collector Bert Kreuk placed works by John Bock, Jeff Koons, Matias Faldbakken, Christopher Wool and Urs Fischer at our disposal. To mark the fiftieth anniversary of Galerie Delta, owner Hans Sonnenberg decided to transfer his promised gift of works by the Cobra school, Pop Art artists like Constant and Oldenburg and painters like Basquiat and Immendorf to the museum with immediate effect. The De Heus-Zomer family surprised us by giving us the long-term loan 'purchase on request' of *Haltestelle* by Thomas Demand and the long-term loan of a huge and impressive painting by Anselm Kiefer, offered as a gift to the Dutch people. Collector Ger Eenens loaned the museum a rare painting by Hans Makart, which formed the centrepiece of the *Abundantia* exhibition. The Van den Noort brothers delighted the museum with a gift of eight prints by Hervier from their unusual collection for a splendid exhibition compiled by guest curator Hans Locher. As part of 'Fashion on the Edge', initiator and art activist Han Nefkens made possible the exhibition of works by Rejina Pyo and announced a major loan, likewise a promised gift, from the H&F Collection, which went ahead in the first weeks of 2013.

We are greatly indebted to everyone, including those who want to remain anonymous.

I hope you enjoy reading our report for 2012, a rollercoaster museum year with another great crop of exhibitions, publications and acquisitions, which brought a lot of excitement and pleasure to many hundreds of thousands of visitors, TV viewers and internet users. But in a parallel world we were plunged into mourning because Jonieke van Es, who headed the twenty-two staff of the Collection and Research sector and was in many respects the life and soul of our collection, died totally unexpectedly on 25 November at the age of forty-six. We are extremely grateful for her great contribution to the museum over the years. Our thoughts are with her, and with her husband Tom and children Esmee and Freke.

Sjarel Ex

Director Museum Boijmans Van Beuningen

Facts & Figures

Education and Information Department

- The museum produced more than 30 educational videos for ARTtube which were watched by 77,773 people.
- The new Boijmans Tour was used around 17,000 times online and offline.
- 22,000 students from primary and secondary schools took part in one of our education programmes, and another 27,000 people took guided tours and participated in activities.
- The Education and Information Department works with more than thirty partner organizations.

Collection and Research Sector

- The museum made 193 international and 104 national loans.
- 109 works of art were received as gifts; 112 were purchased and 68 works were given to the museum on long-term loan.
- 48 works of art were comprehensively restored and 723 were sensitively conserved.
- The museum published a new catalogue of the collection in four languages and its first online catalogue.
- The documentation centre and the library received and dealt with 5,426 research questions from visitors and museum staff.

Presentations Sector

- Three exhibitions staged by the museum outside the Netherlands attracted 234,384 visitors.
- The museum welcomed 252,300 visitors in Rotterdam; 13,021 of them visited the Submarine Wharf.
- The museum featured 837 loans from private individuals and museums in exhibitions.
- The museum has 1,115 works of art from its own collection on permanent display.
- The museum's programme was reviewed more than 1,400 times and discussed 93 times on radio and television.

External Relations and Patronage

Department

- The museum has 1,400 friends or patrons.
- *The Road to Van Eyck* exhibition was supported by 105 private individuals through the Van Eyck Circle.
- The museum received support for purchases from seven in-house foundations.
- 26 private individuals donated works of art to the museum and seven gave art on long-term loan.
- 19 funds made exhibitions, purchases and educational projects possible.
- 13 companies signed a sponsor contract with the museum.
- 42 companies are members of the Special Patrons circle.
- 7,515 guests were welcomed at special receptions.

Marketing and Communication Department

- The free publicity media value generated by the museum amounted to €10,137,962.
- The museum welcomed 37,845 foreign visitors.
- The financial boost given to the city of Rotterdam as a result of the number of foreign and Dutch visitors amounted to €11,058,309 (source Rotterdam Marketing).
- The museum received 935,912 unique online visitors.

Operational Management Sector

- Cutbacks to the museum subsidy in 2012 and 2013 total €925,000.
- The museum cut 12 jobs and made 9 members of staff redundant.
- The museum trained 35 young people as security staff, curators, publicity staff etc.
- The income/subsidy ratio is 44.2 per cent/ 55.8 per cent.
- Income from admission fees, the museum shop and catering amounted to €3,185,000.

Bijlagen

A Publicaties 106

B Aanwinsten en uitgaande bruiklenen 110

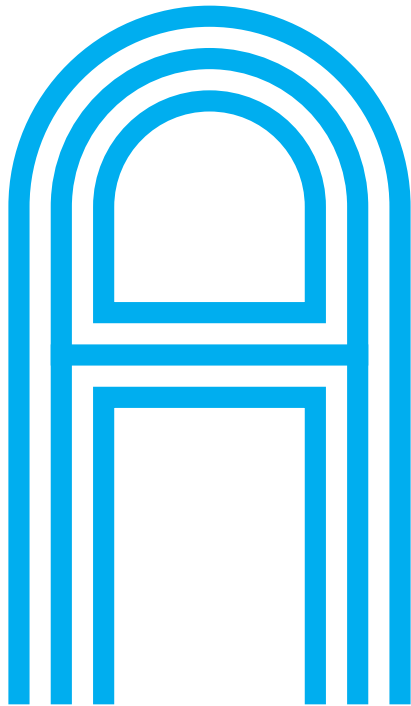
C Bibliotheek 128

D Presentaties 130

E Educatieve activiteiten en evenementen 139

F Personeel en organisatie 142

G Bestuurlijke activiteiten en nevenfuncties directie 150

Publicaties

Uitgaven in eigen beheer

Verwante verzamelingen: prenten en tekeningen uit het bezit van Jan en Wietse van den Noord

Hans Locher, Jonieke van Es, voorwoord Sjarel Ex, Museum Boijmans Van Beuningen, 159 p., ISBN: 9789069182544
Vormgeving: Via Vermeulen [Rick Vermeulen]

Meneer Delta, 50 jaar galeriehouder in Rotterdam

Noor Mertens, voorwoord Sjarel Ex, Museum Boijmans Van Beuningen, 135 p., ISBN: 9789069182551
Vormgeving: Thonik

Jaarverslag 2011 Museum Boijmans Van Beuningen

Voorwoord: Sjarel Ex; interviews: Alex de Vries, Museum Boijmans Van Beuningen, 168 p.
Vormgeving: Thonik

Collectieboek Museum Boijmans Van Beuningen

Redactie: Jonieke van Es, Sabine Terra, Friso Lammertse, Deirdre Carasso; voorwoord: Sjarel Ex; themateksten: Hanneke de Man; object- en oeuvreteksten: Rozanne de Bruijne...[et al.], Museum Boijmans Van Beuningen, 224 p., ISBN: 9789069182568
Vormgeving: Studio Joost Grootens

Collection book Museum Boijmans Van Beuningen

Editing: Jonieke van Es, Sabine Terra, Friso Lammertse, Deirdre Carasso; foreword: Sjarel Ex; themes: Hanneke de Man; objects/ notes on the artists: Rozanne de Bruijne...[et al.], Museum Boijmans Van Beuningen, 224 p., ISBN: 9789069182575
Vormgeving: Studio Joost Grootens

Sammlungsbuch Museum Boijmans Van Beuningen

Redaktion: Jonieke van Es, Sabine Terra, Friso Lammertse, Deirdre Carasso; Vorwort: Sjarel Ex;

Thementexte: Hanneke de Man; Objekt- und Oeuvretexte: Rozanne de Bruijne...[et al.], Museum Boijmans Van Beuningen, 224 p., ISBN: 9789069182582
Vormgeving: Studio Joost Grootens

Le livre de la collection Museum Boijmans Van Beuningen

Rédaction: Jonieke van Es, Sabine Terra, Friso Lammertse, Deirdre Carasso; avant-propos: Sjarel Ex; textes thématiques: Hanneke de Man; les objets et les oeuvres: Rozanne de Bruijne...[et al.], Museum Boijmans Van Beuningen, 224 p., ISBN: 9789069182599
Vormgeving: Studio Joost Grootens

De weg naar Van Eyck

Stephan Kemperdick, Friso Lammertse; voorwoord: Sjarel Ex, Museum Boijmans Van Beuningen, 342 p., ISBN: 9789069182612
Vormgeving: Tessa van der Waals

The Road to Van Eyck

Stephan Kemperdick, Friso Lammertse; foreword: Sjarel Ex, Museum Boijmans Van Beuningen, 342 p., ISBN: 9789069182629
Vormgeving: Tessa van der Waals

Webpublicatie

Nederlandse tekeningen uit de vijftiende en zestiende eeuw in Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam.

Kunstenars geboren voor 1581
Yvonne Bleyerveld, Albert J. Elen, Judith Niessen, met bijdragen van Peter van der Coelen en Ariane van Suchtelen, Museum Boijmans Van Beuningen 2012 (<http://collectie.boijmans.nl/nl/onderzoek/nederlandse-tekeningen-15e-16e-eeuw/>)

Eigen publicaties in het kader van publieksbegeleiding

Maarten van Heemskerck: het oude Rome herleeft / Maarten van Heemskerck: ancient Rome relives

Peter van der Coelen, Rozanne de Bruijne, Museum Boijmans Van Beuningen, 14 p.
Vormgeving: Thonik

Absalon

Els Hoek, Museum Boijmans Van Beuningen, 16 p.
Vormgeving: Thonik

Istanbul Modern

Els Hoek, Levent Çalikoglu, Museum Boijmans Van Beuningen, 40 p.
Vormgeving: Thonik

Minimal Myth

Francesco Stocchi, Catrien Schreuder, Museum Boijmans Van Beuningen, 22 p.
Vormgeving: Thonik

Minimal Myth: Xerox edition

Redactie: Francesco Stocchi, Museum Boijmans Van Beuningen, 12 vol. (cassette)

Sarkis: Ballads

Essay: Nicolette Gast; redactie en sleutels: Els Hoek, Museum Boijmans Van Beuningen, 32 + [14] p.
Vormgeving: Thonik

Design Column, het idee dat verschil maakt # 1: Micro Impact / Design Column: the idea that makes the difference # 1: Micro impact

Annemartine van Kesteren, Museum Boijmans Van Beuningen, 2 p.
Vormgeving: Thonik

Design Column, het idee dat verschil maakt # 2: The human index / Design Column, the idea that makes the difference # 2 : The human index

Annemartine van Kesteren, Museum Boijmans Van Beuningen, 2 p.
Vormgeving: Thonik

Design Column, het idee dat verschil maakt # 3: Likes / Design Column, the idea that makes the difference # 3: Likes

Annemartine van Kesteren, Museum Boijmans Van Beuningen, 2 p.
Vormgeving: Thonik

De weg naar Van Eyck [bijschriftenboekje]

Tekst Friso Lammertse, redactie Hanneke de Man, Catrien Schreuder, Museum Boijmans Van Beuningen, 80 p.
Vormgeving: Tessa van der Waals

The Road to Van Eyck [booklet]

Text: Friso Lammertse, editing: Hanneke de Man, Catrien Schreuder, Museum Boijmans Van Beuningen, 80 p.
Vormgeving: Tessa van der Waals

Agenda

65 jaar Boijmans-agenda / Sixty-five years of Boijmans diaries

Samenstelling: Hanneke de Man, Tessa van der Waals, Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, ISBN: 9789069182605
Vormgeving: Tessa van der Waals

Uitgaven i.s.m. andere musea/uitgeverijen

La La La insan adimlari: Boijmans Van Beuningen Müzesi koleksiyonundan bir seçki / La La La human steps: a selection from the collection of Museum Boijmans Van Beuningen

Editor: Esin Eskinat, artists' texts: Els Hoek, introduction: Sjarel Ex, Istanbul Modern, 91 p. ISBN: 9789756167618
Vormgeving: Yelda Kiraz

Publicaties wetenschappelijke staf

P. van der Coelen, 'The Imagery of Proverbs', in: *Print Quarterly* 29 (2012), pp. 85-87

P. van der Coelen, 'Maarten van Heemskercks Zelfportret met het Colosseum: context en voorbeelden', in: E. Buijsen, Ch. Dumas & V. Manuth (red.), *Face Book. Studies on Dutch and Flemish Portraiture of the 16th-18th Centuries. Liber Amicorum Presented to Rudolf E.O. Ekkart on the Occasion of his 65th Birthday*, Leiden/Den Haag 2012, pp. 55-62
A.J. Elen, 'Odyssey', in: A. Baroni and

M. Sellink (red.), *Stradanus (1523-1605), Court Artist of the Medici*, Turnhout 2012, pp. 331-335, nos. 133-136

A.J. Elen, 'Brieven van de jonge Willem van Mieris met "ruwe schetsen" van zijn schilderijen', in: *Liber Amicorum Dorine van Sasse van Ysselt*, Den Haag 2012, pp. 133-144

K.M.T. Ex, 'Verkoop geschenken collecties niet', in: *NRC Handelsblad*, 4 december 2012, p. 15

A. Gaba-van Dongen, *Een Syrische apothekerspot op De drie Maria's bij het graf van Jan van Eyck*, <http://alma.boijmans.nl/nl/showcase/syrische-apothekerspot-jan-van-eyck>

A. Gaba-van Dongen, *Een Provençaalse poëlon op het Aardappelstilleven van Vincent van Gogh*, <http://alma.boijmans.nl/nl/showcase/Een-Provençaalse-poëlon-Vincent-van-Gogh>

J. Giltaij, *Catalogus van de Nederlandse zeventiende-eeuwse landschappen in het Museum Boijmans Van Beuningen*, Eigen beheer, Rotterdam, 294 p.

F. Lammertse, 'Abraham Bloemaert, Utrecht and Schwerin' (review of exhibition), in: *The Burlington Magazine* 154 (2012), pp. 141-142

F. Lammertse, A. Vergara (red.), tent. cat. *El joven Van Dyck*, Madrid, Museo Nacional del Prado 2012. Ook verschenen als F. Lammertse, A. Vergara (red.), tent. cat. *The Young Van Dyck*, Madrid, Museo Nacional del Prado 2012

F. Lammertse, 'Over enkele Rotterdamse portretten van Caspar Netscher,' in: E. Buijsen, Ch. Dumas & V. Manuth (red.), *Face Book. Studies on Dutch and Flemish Portraiture of the 16th-18th Centuries. Liber Amicorum Presented to Rudolf E.O. Ekkart on the Occasion of his 65th Birthday*, Leiden/Den Haag 2012, pp. 55-62

F. Lammertse, J.P. Filedt Kok, 'Jeroen Giltaij als conservator in het Museum Boijmans Van Beuningen', in: *Een Kroniek voor Jeroen Giltaij*, (ook verschenen als *Kroniek van het Rembrandthuis*) 2011, pp. 3-7

F. Lammertse, J. van der Veen, 'Hendrick en Gerrit Uylenburgh, oud en nieuw (3)', in: *Een Kroniek voor Jeroen Giltaij*, (ook verschenen als *Kroniek van het Rembrandthuis* 2011), pp. 76-81

N. Mertens, 'Positioning the Art Gallery. Het Amsterdamse galeriewezen in een internationale context', Valiz, 2012 (co-redacteur en -auteur).

N. Mertens, interview Saskia Noor van Imhoff, in: *Tubelight* 13 (2012), pp. 14-15

N. Mertens, interview Marijn van Kreijl, in: *Marijn van Kreijl, The Passenger*, Galerie Paul Andriessse, 2012

N. Mertens, 'Happy Days: de punch en strafwerk', in: *Kunstbeeld* 12 (2012), p. 88

M. Simon Thomas, *Gielijn Escher: living for posters / Gielijn Escher: leven voor affiches*, De Buitenkant, Amsterdam 2012

F. Stocchi, 'Handshake', in: *The Exhibitionist #7*, 2012

F. Stocchi, *Jorge Peris*, AGMA Books, Vienna 2012

Aanwinsten en uitgaande bruiklenen

Aankopen

Ton Alberts
Zodiac, 1970
lamp
aankoop Zitzo
V 2770 (KN&V)

Anoniem
kop en schotel, circa 1690
aankoop Catherine Hunt Oriental
Antiques
A 8853 a-c (KN&V)

Anoniem
kop en schotel, 18e eeuw
aankoop Hans van Baarsen
A 8854 a-b (KN&V)

Michiel van Bakel
Walking City Redox, 2011
film
aankoop kunstenaar
FKI 117 (MK)

Bas van Beek
RIRP: Ineke Hans, 2011
kandelaar, theepot en mok
aankoop kunstenaar
V 2808 a (KN&V), V 2808 b1-b2
(KN&V), V 2808 c (KN&V)

Bas van Beek
MK Edition Zwart, 2012
portfolio
aankoop Stichting MK Award 2012
MB 2012/23 a-k (PK)

Willem Besselink
MK Edition Blauw, 2012
portfolio
aankoop Stichting MK Award 2012
MB 2012/22 a-k (PK)

Cornelis Bos
Het verzamelen van het manna,
circa 1554
prent
aankoop Galerie Gerda Bassenge
met steun van Stichting Lucas van
Leyden
L 2012/1 (PK)

Andrea Branzi
Cariatidi, 1981
4 sculpturen
aankoop C.H. Coolen-Kalkman met
steun van het Mondriaan Fonds
V 2800 a-d (KN&V)

Marian Breedveld
MK Edition Groen, 2012
portfolio
aankoop Stichting MK Award 2012
MB 2012/24 a-k (PK)

Marieta Chirulescu
Untitled, 2010
schilderij
aankoop Micky Schubert Gallery met
steun van het Mondriaan Fonds
3697 (MK),

Marieta Chirulescu
Untitled, 2012
schilderij
aankoop Micky Schubert Gallery
3698 (MK)

Christophe Coppens
Clown vaas, 2009
2 vazen
aankoop Appelboom
V 2801 (KN&V), V 2802 (KN&V)

Jeroen Eisinga
Springtime, 2010-2011
video
aankoop kunstenaar met steun
van het Mondriaan Fonds en de
BankGiro Loterij
Stad-FI 10

Lydia Gifford
Sealing, 2012
serie bestaande uit 4 schilderijen
aankoop Laura Bartlett Gallery met
steun van het Mondriaan Fonds
3699 (MK), 3700 (MK), 3701 (MK),
3702 (MK)

Daan van Golden
Aqua Azul, 1987
fotowerk
aankoop met steun van Fonds W.
van Rede
3715 (MK)

Poul Henningsen
PH 5, 1958
lamp
aankoop C.H. Coolen-Kalkman met
steun van het Mondriaan Fonds
V 2799 a-c (KN&V)

Balthasar Jenichen
Portret van Desiderius Erasmus,
1565
prent
aankoop Veilinghuis Devroe &
Stubbe met steun van Stichting
Lucas van Leyden
L 2012/2 (PK)

Meiro Koizumi
Inder Kommen Sie/It's a Comedy,
2012
installatie
aankoop Annet Gelink Gallery met
steun van het Mondriaan Fonds
FKI 138 (MK)

Kunst4Kids 2012
Rudy d'Arnaud Gerkens, Daan
Botlek, Karin van Dam, Ada Dispa,
Suzan Drummen, Maartje Folkeringa,
Lizan Freijnsen, Helen Frik, Hans
Hovy, Evelyne Janssen, Ad de
Jong, Paul Klemann, Kinke Kooi,
Olaf Mooij, Paul Nassenstein, Serge
Onnen, Johan van Oord, Bertjan Pot,
Mike Redman, Lies Ros, Johanna
Schweizer, Tanja Smeets, Rik Smits,
Anne-Marie van Sprang en Andre
van de Wijdeven
9 prenten, 1 tekening, 6
assemblages, 1 kussen, 2 foto's, 2
collages en 4 sculpturen, elk in een
oplage van 75
aankoop kunstenaars vervaardigd in
opdracht van Museum Boijmans Van
Beuningen
BEK 1888 a-f t/m BEK 1898, MB
2012/8 (PK), MB 2012/9 (PK), MB
2012/11 (PK), MB 2012/12 t/m MB
2012/21 (PK), MB 2012/T 47(PK)

Tomáš Gabzdil Libertíny <i>Honeycomb Vessel #2</i> , 2011 vaas aankoop kunstenaar met steun van het Mondriaan Fonds V 2776 (KN&V)	Aart Roelandt <i>Wip asbak</i> , 1987 3 asbakken 1987 aankoop kunstenaar V 2772 a-b (KN&V), V 2773 a-b (KN&V), V 2774 a-c (KN&V)	Melanie Smith <i>Xilita</i> , 2010 video aankoop Galerie Peter Kilchmann met steun van Fonds W. van Rede FKI 119 (MK)	Schenkingen	Carel H. Blotkamp <i>Voor Joke en Martin</i> , 1989 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 3 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>Naar Beckett</i> , 1991 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 12 (PK)
P.J. Muntendam voor UMS-Pastoe b.v. <i>bijzettafel</i> , 1954 aankoop Galerie WonderWood V 2729 (KN&V)	Aart Roelandt <i>Lichtdrukken voor asbakken en een prullenbak</i> , 1987 4 prenten aankoop kunstenaar MB 2012/2 a-d (PK)	Jan van Tongeren <i>Vanitas stilleven</i> , 1942 schilderij aankoop Vendu Notarishuis 3688 (MK)	Atelier Van Lieshout <i>tafel</i> , 1996, <i>kast</i> , 1991 en <i>2 kasten</i> , 1999 schenking Maurice van Valen V 2788 (KN&V), V 2789 (KN&V), V 2790 (KN&V), V 2791 (KN&V)	Carel H. Blotkamp <i>Hidden</i> , 1997 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 4 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>With Pain</i> , 1981 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 13 (PK)
Paul Nassenstein <i>Vampire, Gospel nr. 7, The hostage/crucifixion en Hunger</i> , 2012 4 tekeningen aankoop Galerie Lutz MB 2012/T 34 (PK), MB 2012/T 36 (PK), MB 2012/T 57 (PK), MB 2012/T 58 (PK)	Aart Roelandt <i>Ontwerpschetsen voor verschillende asbakken</i> , 1987 2 tekeningen aankoop kunstenaar MB 2012/T 1 a-b (PK)	<i>Transition nrs.1-27, 1927-1937</i> tijdschrift aankoop John Benjamins Antiquariaat Tijds.1192 (1-27)	Elmar Berkovich <i>kinderameublement</i> , 1957 schenking Istvan Tan V 2778 a-c (KN&V), V 2779 a-d (KN&V)	Carel H. Blotkamp <i>Ontwerp houtsnede TAT TAT</i> , 1989, <i>TAT</i> , 1987 2 tekeningen schenking particuliere collectie MB 2012/T 8 (PK), MB 2012/T 17 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>De krachten van de natuur</i> , 1968 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 14 (PK)
Erkka Nissinen <i>Polis (Pilot)</i> , 2012 film aankoop Ellen de Bruijne Projects met steun van het Mondriaan Fonds FKI 120 (MK)	Scholten & Baijings voor Arita / 1616 <i>Coloured Porcelain</i> , 2012 servies bestaande uit 49 delen gekleurd porselein en 5 delen wit porselein en een kleurenstudieboek over het ontwerp van het servies. aankoop kunstenaar V 2811 (KN&V)	Phoebe Unwin <i>Fluoro Portrait</i> , 2010 schilderij aankoop Wilkinson Gallery met steun van het Mondriaan Fonds 3711 (MK)	Boris van Berkum <i>A Sublime Resurrection</i> , 2008 sculptuur schenking Piet Hein Nijhuis BEK 1876 (MK)	Carel H. Blotkamp <i>TATTAT</i> , 1998, <i>TAT</i> , 1998 2 tekeningen schenking particuliere collectie MB 2012/T 5 (PK), MB 2012/T 6 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>NO</i> , 2000 collage schenking particuliere collectie MB 2012/T 15 (PK)
Pembroke Album <i>Album met 328 prenten, samengesteld door Thomas Herbert, 8th Earl of Pembroke, circa 1683-1733</i> aankoop met steun van de Stichting Lucas van Leyden L 2012/3 1-328 (PK)	Arthur Segal <i>Der Astronom (Zyklus Arbeit)</i> , 1919 schilderij aankoop Galerie Berinson/ Ubu Gallery met steun van Dura Kunstfonds/Vereniging Rembrandt, BankGiro Loterij en Stichting Museum Boijmans Van Beuningen 3712 (MK)	Marijke van Warmerdam <i>Bear</i> , 1997 film aankoop kunstenaar met steun van het Mondriaan Fonds FKI 118 a-b (MK)	Aart Bijl <i>De klokken te Hillegersberg</i> , 1923 prent schenking J.H.F. Vrijmoed MB 2012/28 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>Myself etc.</i> , 1987 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 7 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>Das Wovor</i> , 1996 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 18 (PK)
Bertjan Pot <i>Downstairs</i> , 2012 hanglamp aankoop Den Herder Production House V 2809 a-b (KN&V)	ManfreDu Schu <i>BodyPowerFace</i> , 2009, <i>Der Phänomenologische Körper</i> , 2009, <i>Versuchsanordnung</i> , 2007, 6. <i>Jänner</i> , 2009, <i>In The Dark Of Me</i> , 2009, <i>Theatralische Philosophie - In der Zeit</i> , 2009, O.T., 2009, <i>Der Phänomenologische Körper</i> , 2009 en <i>Verlasse die Poesie/Kehre zurück in die Gosse</i> , 2009 7 tekeningen en 2 digitale prints aankoop kunstenaar met steun van het Mondriaan Fonds MB 2012/25 (PK), MB 2012/ 26 (PK), MB 2012/T 32 (PK), MB 2012/T 33 (PK), MB 2012/T 35, MB 2012/T 37 (PK) t/m MB 2012/T 40 (PK)	Lam de Wolf <i>Volete vedere I miei cuccia usati Dal 010811 al 010812</i> , 2012 installatie aanvulling op een aankoop met steun van de Mondriaan Stichting uit 2003 V 2286 a (KN&V)	Carel H. Blotkamp <i>nKM I</i> , 2005 assemblage schenking particuliere collectie 3638 (MK)	Carel H. Blotkamp <i>Voorstudie voor THE (painted word)</i> , 1997, <i>THE (painted word)</i> , 1996 2 tekeningen schenking particuliere collectie MB 2012/T 9 (PK), MB 2012/T 16 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>Die Kunst (voorstudie)</i> , 1978 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 21 (PK)
Robin Rhode <i>Rocks</i> , 2011 film aankoop Galerie Fons Welters met steun van het Mondriaan Fonds FKI 116 (MK)		Sylvie Zijlmans en Hewald Jongenelis <i>The idea of freedom</i> , 2012 film aankoop Galerie de Expeditie FKI 137 a-c (MK)	Carel H. Blotkamp <i>TOT</i> , 1991 sculptuur schenking particuliere collectie 3639 (MK)	Carel H. Blotkamp <i>Look, Mondrian! (Foxtrox A, 1930)</i> , 1967 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 10 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>TATTOT</i> , 2000 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 20 (PK)
			Carel H. Blotkamp <i>Imago</i> , 1997 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 2 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>A e i o u</i> , 1986 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 11 (PK)	Carel H. Blotkamp <i>Voorstudies voor Abstraction II</i> , circa 1980 4 tekeningen schenking particuliere collectie MB 2012/T 22 a-d (PK)

Carel H. Blotkamp <i>Voorstudie voor Dutch</i> , 2001 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 23 (PK)	Pierre Louis Dubourcq <i>H.W. Couwenberg graveur makende eene retouche op een proef naar schilderij van Ari Scheffer op het kasteel Windsor</i> , 1845 tekening schenking Drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije PAK 4948 (PK)	Arne Jacobsen <i>model 3105</i> , 1955 stoel schenking particuliere collectie V 2781 (KN&V)	Napoleone Martinuzzi <i>schaal</i> , 1928 schenking Dieter Enke 2209 (KN&V)	Ettore Sottsass <i>Primavera</i> , 1981 en <i>Meubelontwerp</i> , 1984 tafel en prent schenking C.H. Coolen-Kalkman V 2804 (KN&V), MB 2012/27 (PK)	Langdurige bruiklenen van derden
Carel H. Blotkamp <i>Voorstudie voor Abstraction I</i> , 1973 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 24 (PK)	Erick van Egeraat <i>Erick</i> , 2011 deurkruk schenking Post en Eger V 2797 a-j (KN&V)	Klaas Kloosterboer 03127, 2002 8 tekeningen schenking Maurice van Valen MB 2012/T 48 (PK) t/m MB 2012/T 55 (PK)	Helly Oestreicher <i>WITOPZWART</i> , 2003 sculptuur schenking particuliere collectie A 8855 a-b (KN&V)	Studio Makink & Bey <i>Oorstoel</i> , 2002 stoel schenking PROOFF V 2783 (KN&V)	Anoniem <i>Sint Cristoffel met Christus</i> , vroeg 16e eeuw, <i>Diptiek</i> , laat 14e eeuw, <i>Calvariegroep</i> , circa 1500, <i>Aanbidding der Wijzen</i> , vroeg 15e eeuw 4 sculpturen bruikleen Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, schenking J.S.C. Schoufour St 267, St 268, St 271, St 272
Carel H. Blotkamp <i>Voorstudie voor n.P.M. III</i> , 1977 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 25 (PK)	Peter Feiler <i>Geburtstagschene</i> , 2011 prent schenking kunstenaar MB 2012/4 (PK)	Klaas Kloosterboer 04136, 03127, 2002 2 collages schenking Maurice van Valen MB 2012/T 44 (PK), MB 2012/T 45 (PK)	Alexander Pelikan <i>A Machine's Perception</i> , 2011 2 deurkrukken schenking kunstenaar V 2793 a-b (KN&V) en V 2794 a-b (KN&V)	JCJ VANDERHEYDEN <i>Counterpointed Grey</i> , 2008 schilderij schenking kunstenaar 3677 (MK)	Arman <i>Object bronze préparé</i> , 1962 sculptuur bruikleen Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, schenking Hans Sonnenberg BEK 1886 (MK)
Carel H. Blotkamp <i>THE collage</i> , 1999 collage schenking particuliere collectie MB 2012/T 26 a-c (PK)	Fons Haagmans <i>Les petites misères d'un demi-fou</i> , 1996, <i>Bier</i> , 1998, <i>Drie vormen</i> , 1985, <i>Mon</i> , 1993, <i>Branche folie</i> , 1997, 1-2-3 <i>schilderij</i> , 1987, <i>Vlekkendubbelluik</i> 1987-1988, <i>In zeven gepaald</i> , 1994, <i>Harten twaalf</i> , 1987 en <i>sierschotel</i> , 1989 map met 8 prenten, 8 schilderijen en een sierschotel schenking Depot VBVR MB 2012/3 a-i (PK), 3703 (MK) t/m 3710 (MK), B 673 (KN&V)	Klaas Kloosterboer <i>Enter animal strategies Exit</i> , 2002 tekening schenking Maurice van Valen MB 2012/T 56 (PK)	Ewoud van Rijn <i>Reality...</i> , 2008 tekening schenking kunstenaar MB 2012/T 42 (PK)	JCJ VANDERHEYDEN <i>Maquette tentoonstelling In-Zicht</i> , 2011 maquette schenking kunstenaar BEK 1877 (MK)	Jean-Michel Basquiat <i>Kings of Egypt II</i> , <i>Kings of Egypt III</i> 1982 2 schilderijen bruikleen Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, schenking Hans Sonnenberg 3686 (MK), 3687 (MK)
Carel H. Blotkamp <i>Proef naar Flavin</i> , circa 1983 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 27 (PK)	Hans van Heeswijk <i>Wave</i> , 2011 deurkruk schenking Post en Eger V 2798 a-e (KN&V)	Klaas Kloosterboer <i>Zonder titel</i> , 1990-2007 6 schilderijen schenking Maurice van Valen 3689 (MK) t/m 3692 (MK), 3695 (MK), 3596 (MK)	Jacobien de Rooij <i>Rest and Remember</i> , 1989 tekening schenking Onafhankelijk Toneel MB 2012/T 60 (PK)	Gottfried Wals <i>Landschap</i> , circa.1630 en <i>Johannes de Doper in de woestenij</i> , circa 1630 schilderij en schilderij in zilveren doosje legaat J.G. Berkhout 3713 (OK), 3714 a-b (OK)	Lucas Cranach (I) <i>Portret van Erasmus</i> , circa 1530-1536 schilderij bruikleen particuliere collectie BRL 2012-06 (OK)
Carel H. Blotkamp <i>Proef Myself etc.</i> , 1988 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 28 (PK)	Christine & Irene Hohenbüchler <i>Die Erzählung der Hülle</i> , <i>Die Erzählung des (ver)nähens</i> en <i>Die Erzählung der Kleidung</i> , 1991 3 vitrines schenking Galerie Paul Andriessse 3283 b-d (MK)	Klaas Kloosterboer <i>Making Space at Schiphol Airpor</i> en, <i>Zonder titel</i> , 2002 2 foto's schenking Maurice van Valen 3693 (MK), 3694 (MK)	Herve di Rosa <i>Di Rosa Land</i> , 1986 speelgoed schenking C.H. Coolen-Kalkman V 2805 a-b (KN&V)	Henk Wolvers <i>vaas</i> , 1993 schenking particuliere collectie A 8852 (KN&V)	Pieke Bergmans <i>Crystal Virus</i> , 2012 vaas bruikleen kunstenaar B 675 a-b (KN&V)
Carel H. Blotkamp <i>Zonder titel (vader en moeder)</i> , 1991 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 29 (PK)	Reinder Homan <i>Rijngesicht vanaf de Grebbeberg</i> , 2009 prent schenking kunstenaar MB 2012/1 (PK)	Klaas Kloosterboer <i>Domein</i> , circa 2002 sculptuur schenking Maurice van Valen BEK 1899 (MK)	Solafabriek M.J. Gerritsen N.V. Zeist <i>boekenlegger</i> , circa 1935 schenking W. van Dalen-Sacré V 2777 a-c (KN&V)	Sarkis Zabunyan <i>Neonletters</i> , 2012 en <i>Verenfiets</i> , 2012 schenking kunstenaar BEK 1905 1-17 (MK), BEK 1906 (MK)	Peter Blake <i>Aparicio</i> , 1963 schilderij bruikleen Stichting Museum Boijmans Van Beuningen, schenking Hans Sonnenberg 3682 (MK)
Carel H. Blotkamp <i>Soyez amoureux</i> , 1991 tekening schenking particuliere collectie MB 2012/T 30 (PK)	Beate Kuhn <i>Grosse Wirbel</i> , 1975 steengoed schenking A.L. den Blaauwen A 8857 (KN&V)	Helena van der Kraan <i>Elisabeth</i> , 2009, <i>Emma</i> , 2010 en <i>Helena</i> , 2010 3 foto's schenking kunstenaar Stad-F 167, Stad-F 168, Stad-F 169	Willem Steelink (sr.) <i>De schilder Johannes Bosboom in zijn atelier</i> , 1887 tekening schenking Drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije PAK 4949 (PK)	Ossip Zadkine <i>De samenzwering</i> , 1948 tekening legaat A.G. Spierenburg-Duyster MB 2012/T 59 (PK)	
Cees Dam <i>Memoire</i> , 2011 deurkruk schenking Post en Eger V 2796 a-c (KN&V)					

Aristide Colotte
vaas, 1930
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, aankoop
met steun van Kalhorn/Timmermans
Fonds
2211 (KN&V)

Constant
Vogel, 1949
schilderij
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
3679 (MK)

Andries Dirk Copier
schaal 1988, olie- en azijnstel 1937,
vaas, 1925 en schaal, 1985
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, aankoop
met steun van Kalhorn/Timmermans
Fonds
2210 (KN&V), 2212 a-f (KN&V), 2214
(KN&V), 2216 (KN&V)

Christophe Coppens
No References, 2008-2009
installatie
bruikleen Han Nefkens Fashion on
the Edge
B 611-24 (KN&V) t/m B 611- 32
(KN&V)

Christophe Coppens
Zonder titel, 2008, Zonder titel, 2009
en Zonder titel, 2010
3 hoeden
bruikleen Han Nefkens Fashion on
the Edge
B 676 a-c (KN&V) t/m B 678 a-c
(KN&V)

Christophe Coppens
Zonder titel (uit The Dolhouse
tentoonstellingstrilogie), 2001
sculptuur
bruikleen Han Nefkens Fashion on
the Edge
B 679 (KN&V)

Christophe Coppens
Zonder titel (in veilingtentoonstelling
"Christophe Coppens 20 years",
bij Pierre Bergé, Brussel), 2010 en
Zonder titel, Dream your Dream II;
Travelling Light collectie, herfst/
winter 2006-2007
2 maskers
bruikleen Han Nefkens Fashion on
the Edge
B 680 a-c, B 681 (KN&V)

Christophe Coppens
Zonder titel, 2012 en Floating Man,
2009
2 hoeden
bruikleen Han Nefkens Fashion on
the Edge
B 682, B 683 (KN&V)
Thomas Demand
Haltestelle, 2009
foto
bruikleen Collectie De Heus-Zomer
BRL 2012-02 (MK)

Richard Hamilton
Guggenheim Painted Grey, 1976
reliëf
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
3683 (MK)

Adolphe Hervier
Village Normand avec ruine à trois
tours, 1843, Village au bord de la mer
avec barque sur la mer, à gauche,
1843, Femme lavant du linge dans
une baquet, 1854, Femmes au
marché, 1857, Bateau de pêche sur
la grève, 1875, Bateau de pêche V
54 et divers croquis, 1847, Rangée
de maisons d'un village, 1852,
Environ de Caen, 1852
8 prenten
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
J. van den Noort en W. van den
Noort
St 273 – St 280 (PK)

David Hockney
Monochrome Landscape with
Lettering, 1965
schilderij
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
3684 (MK)

Jörg Immendorff
Café de Flore, 1991
schilderij
bruikleen Ger Eenens Collection The
Netherlands
BRL 2012-05 (MK)

Allen Jones
Black Enchantress, 1967
assemblage
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
3685 a-c (MK)

Asger Jorn
Plein Air with Noseless Horses, 1959
schilderij
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
3680 (MK)

Anselm Kiefer
Wohin wir uns wenden im Gewitter
der Rosen ist die Nacht mit Dornen
erhellet, 1998
schilderij
bruikleen Collectie De Heus-Zomer
BRL 2012-04 (MK)

Pyke Koch
Portret Jkvr. J.C. van Boetzelaer,
circa 1954
schilderij
bruikleen particuliere collectie
BRL 2012-03 (MK)

Yayoi Kusama
Shoe, 1966
sculptuur
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
BEK 1887 (MK)

Chris Lebeau
vaas, 1929 en vaas, 1927
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, aankoop
met steun van Kalhorn/Timmermans
Fonds
2217 (KN&V), 2218 (KN&V)

Léonard Limosin (I)
Kruisiging, 1533-1535
email plaquette
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
J.S.C. Schoufour
St 270

Cornelis de Lorm
vaas, 1928
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, aankoop
met steun van Kalhorn/Timmermans
Fonds
2213 (KN&V)

Piero Manzoni
Linea, 1959, Corpo d'aria, 1959-1960
2 sculpturen
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
BEK 1884 (MK), BEK 1885 a-d (MK)

Maurice Marinot
flacon, 1930
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, aankoop
met steun van Kalhorn/Timmermans
Fonds
2215 a-b (KN&V)

Claes Oldenburg
Baked Potato, 1966
sculptuur
1966
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
BEK 1883 a-b (MK)

Meester van het retabel van Oplinter
Drie Romeinse soldaten uit een
Calvarie-groep, 1535-1540
sculptuur
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
J.S.C. Schoufour
St 269

Rejina Pyo
Structural Mode, lente/zomer 2011
7 jurken
bruikleen Han Nefkens Fashion on
the Edge
B 685 a-g (KN&V)

Odilón Redón
Gevallen engel, circa 1880-1885
schilderij
bruikleen Museum Gouda
BRL 2012-01 (MK)

Larry Rivers
Cigar Box, 1966
sculptuur
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
BEK 1882 (MK)

Charlie Roberts
The Alphanumeric Archive. Vol I, thugs,
lugs, and loons to look out for!!!,
2011
tekeningen-serie
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, aankoop
Galerie Vous Etes Ici met steun
van Stichting Van Beuningen/
Peterich-fonds
MB 2012/T 46 1-28 (PK)

Salvo
La tartaruga e l'aquila, 1972, L'uomo
che spacco la statua del dio, 1972,
La donnola e la lima, 1972 en Salvo
e vivo/Salvo e morto, 1977
3 sculpturen en 1 prent
bruikleen Depot VBVR
BRL 2012-08 (MK) t/m BRL 2012-11
(PK)

Peter Saul
Icebox, 1961
schilderij
bruikleen Stichting Museum
Boijmans Van Beuningen, schenking
Hans Sonnenberg
3681 (MK)

Monica Sosnowska
Deck, 2010
sculptuur
bruikleen particuliere collectie
BRL 2012-07 (MK)

Viktor & Rolf
Irina, Shirt Symphony collectie, lente/
zomer 2011
jurk
bruikleen Han Nefkens Fashion on
the Edge
B 684 (KN&V)

Uitgaande bruiklenen nationaal

**Cobra Museum voor Moderne
Kunst, Amstelveen (venue 2)**
Klee en Cobra – Het begint als kind
26 jan 2012 – 22 apr 2012
- Constant
Feest der droefenis, 1949
2721 (MK)

EYE Film Instituut, Amsterdam
Found Footage. Cinema Exposed
5 apr 2012 – 10 jun 2012
- Wolf Vostell
Sun in your head, 1963
FKI 56 (MK)

Vrije Universiteit Amsterdam
Art-Media-Site in the 1960's
24 mei 2012
- Walter De Maria
Hard Core, 1969
FKI 6 (MK)

Stadsarchief Amsterdam
Isaac Israëls in Amsterdam
15 jun 2012 – 9 sep 2012
- Isaac Israëls
schetsen gemaakt in theater Carré
te Amsterdam, 1865-1934
II 8 (PK)

- Isaac Israëls
Een gracht in Amsterdam, 1895
II 10 (PK)
- Isaac Israëls
Schetsboek met schetsen van het Oosterpark te Amsterdam, 1935
II 45 (PK)
- Isaac Israëls
Twee Amsterdamse dienstmeiden, 1892
MB 534 recto (PK)
- Isaac Israëls
Dienstmeid bij een gracht, 1893
MB 1963/T 13 (PK)
- Isaac Israëls
Liggend in het park, 1895
MB 1963/T 14 recto (PK)
- Isaac Israëls
Lopende vrouw naar links met groentemand onder haar arm, 1865 - 1834
MB 1963/T 15 (PK)

Amsterdam Museum,

- De Gouden Eeuw. Amsterdam, de Republiek en de wereld*
14 dec 2012 – 31 aug 2013
- Job Adriaensz. Berckheyde
De Oude Beurs te Amsterdam, circa 1670
1043 (OK)

Stedelijk Museum, Amsterdam

- MIKE KELLEY. *Themes and Variations from 35 Years*
14 dec 2012 – 2 apr 2013
- Mike Kelley
Trash Picker, 1987
3300 (MK)
- Mike Kelley
Untitled, 1990
3301 (MK)
- Mike Kelley
Ahh....Youth, 1991
3303 a-h (MK)

Nationaal Museum Paleis Het Loo, Apeldoorn

- Oranje en de nationale streekdrachten*
15 jun 2012 – 16 sep 2012
- J.E. van Someren Brand
Katalogus van de tentoonstelling van nationale kleederdrachten: bijeengebracht ter gelegenheid van de inhuldiging van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, 1898
T.1988/1076

CODA Apeldoorn

- ADO speelgoed*
13 okt 2012 – 10 feb 2013
- Ko Verzuu
Limousine, 1925
V 1699 (KN&V)

Museum voor Moderne Kunst Arnhem

- In de schaduw van morgen*
18 nov 2012 – 17 feb 2013
- Raoul Hynckes
Schakels, 1934
1350 (MK)
- Pyke Koch
De schiettent, 1931
1425 (MK)
- Dick Ket
Zelfportret, 1932
1427 (MK)
- Wim Schuhmacher
De haven van Palma de Mallorca, 1931
1845 (MK)
- Carel Willink
Late bezoekers van Pompeï, 1931
2005 (MK)

Afrika Museum, Berg en Dal

- Goddelijk en griezelig. Het geheim van de slang*
1 apr 2012 – 30 sep 2012
- Hendrick Goltzius
De tovenaer, 1588
L 1954/7 (PK)

Breda's Museum

- Petrus van Schendel*
10 nov 2012 – 17 feb 2013
- Petrus van Schendel
Studie voor de Geboorte van Christus, 1838
PvS 1 (PK)

Gemeentemuseum Den Haag

- Willem Maris - Impressionist van de Haagse School*
21 jan 2012 – 9 apr 2012
- Willem Maris
Boerin met vee bij een riviertje (Zaterdag), circa 1870-1910
2610 (MK)
- Willem Maris
Liggende koe, 1860
MB 502 recto (PK)
- Willem Maris
studie van een koe, 1863
WM 3 recto (PK)

Haags Historisch Museum

- Fantasia en werkelijkheid*
28 jan 2012 – 1 mei 2012
- Bartholomeus Johannes van Hove
Gezicht in een vroeg-Gotische kerk, 1800 - 1847
BjvH 2 (PK)
- Bartholomeus Johannes van Hove
Stadsgezicht met gracht, 1790 - 1880
MvS 141 (PK)
- Bartholomeus Johannes van Hove
Stadsgezicht met vervallen kerk, 1790 - 1880
MvS 142 (PK)

Museum Beelden aan Zee, Den Haag

- Jacques Lipchitz (1891-1973)*
30 jan 2012 – 3 jun 2012
- Jacques Lipchitz
Stilleven met muziekinstrumenten, 1918
BEK 1278 a (MK)

Gemeentemuseum Den Haag

- Art & Project*
18 feb 2012 – 17 jun 2012
- Salvo
Natura morta con candela accesa, 1980
BRL 2005-11 (MK)
- Salvo
Flipper, 1982
BRL 2005-14 (MK)

Haags Historisch Museum

- Isaac Israëls en de stad Den Haag*
27 mei 2012 – 23 sep 2012
- Isaac Israëls
Javaanse danser (Raden Mas Jodjana?), circa 1916
1357 (MK)

De Mesdag Collectie, Den Haag

- Penseelprinsessen*
30 mei 2012 – 26 aug 2012
- Wally Moes
Schaftuurtje, 1885
1529 (MK)

Dordrechts Museum

- Portret in portret*
9 dec 2012 – 7 apr 2013
- Charley Toorop
Drie generaties, 1941-1950
2345 (MK)

Van Abbemuseum, Eindhoven (venue 2)

- René Daniëls: An exhibition is always part of a greater whole*
12 mei 2012 – 23 sep 2012
- René Daniëls
Avenue Plantage Moyen, 1980
3024 (MK)
- René Daniëls
La muse vénale, 1979
3025 (MK)
- René Daniëls
Salle Pacifique - Illusie, 1984
3119 (MK)

Groninger Museum

- Marc Bijl. Urban Gothic*
6 okt 2012 – 1 apr 2013
- Marc Bijl
Forever, 2002
BRL 2006-10 (MK)

De Hallen, Haarlem

- De zee in de Nederlandse kunst sinds 1850*
16 jun 2012 – 2 sep 2012
- Bas Jan Ader
Farewell to Faraway Friends, 1971
3279 (MK)
- Rineke Dijkstra
Dubrovnik, Croatia, July 13, 1996, 1996
3418 (MK)
- Rineke Dijkstra
Hilton Head Island, S.C., U.S.A., June 24, 1992, 1992
3420 (MK)
- Rineke Dijkstra
Brighton, England, August 21, 1992, 1992
3423 (MK)

Het Dolhuys, Haarlem

- Ik M/V*
18 sep 2012 – 17 mrt 2013
- Inez van Lamswearde
The Forest, Marcel, 1995
3345 (MK)

Frans Hals Museum, Haarlem

- 'De Hollandse Michelangelo'*
Cornelis van Haarlem (1562-1638)
29 sep 2012 – 3 feb 2013
- Cornelis Cornelisz. van Haarlem
De val van Ixion, circa 1588
3006 (OK)

Teylers Museum, Haarlem

- Rafaël en zijn school*
30 sep 2012 – 6 jan 2013
- Rafaël
Studie voor de geknielde kleine Johannes in de Alba Madonna, circa 1509 - 1510
I 110 (PK)

SCHUNCK*, Heerlen

- SCHUNCK@PINKPOP NEWSEUM*
26 mei 2012 – 28 mei 2012
- Bas Jan Ader
Fall II, Amsterdam, 1970
FKI 46 (MK)

Museum de Fundatie, Heino / Wijhe

- Jan Hendrik Verstegen*
9 sep 2012 – 6 jan 2013
- Jan Hendrik Verstegen
De tyrannie der staten helmen, 1947
BRL 2006-03 (MK)

Singer Museum, Laren

- Erotique. Rodin*
12 sep 2012 – 13 jan 2013
- Auguste Rodin
Eva na de Zondeval, 1881
BEK 1330 (MK)

Keramiekmuseum Princessehof, Leeuwarden

- Groen Geluk. Van lusthof tot volkstuin*
25 mrt 2012 – 28 okt 2012
- Italië, Faenza
kom, 1882
A 413 (KN&V)
- Anoniem
sculptuur, 1777
A 2124 (KN&V)
- Anoniem
sculptuur, 1762 - 1795
A 2125 (KN&V)
- Anoniem
sculptuur, 1759 - 1762
A 2135 (KN&V)
- Anoniem
sculptuur, 1700 - 1800
A 2140 (KN&V)
- De Grieksche A
schotel, 1700 - 1725
A 2210 di. (KN&V)
- De Twee Scheepjes
terrine, 1750 - 1775
A 3984 a-c (KN&V)
- Sarreguemines

- Jardinière*, 1850 - 1900
A 6485 (KN&V)
- Anoniem
terrine, 1700-1800
A 7690 a-c (KN&V)

Museum Boerhaave, Leiden

- Leydse weelde. Groene ontdekkingen in de Gouden Eeuw*
11 okt 2012 – 6 mei 2013
- Nicolaes de Bruyn
Prent uit de serie: Volatiliem Varii Generis Effigies, 1594
L 1970/34 j (PK)

Rijksmuseum van Oudheden, Leiden

- Middeleeuwse mode in metaal*
23 nov 2012 – 1 okt 2013
- Anoniem
gordeltas, 1500 - 1600
F 8359 (KN&V)
- Anoniem
riem, 1450 - 1550
F 8373 (KN&V)

Zeeuws Museum, Middelburg

- Willem van Oranje*
30 mrt 2012 – 28 mei 2012
- Theodor de Bry
De hoopman van weisheyt, 1578
BdH 15053 (PK)
- Theodor de Bry
De hoopman van narheit, 1578
BdH 15054 (PK)

Museum Het Valkhof, Nijmegen

- Pop Art in West-Europa*
8 sep 2012 – 6 jan 2013
- Peter Blake
Aparicio, 1963
3682 (MK)
- David Hockney
Monochrome Landscape with Lettering, 1965
3684 (MK)

Krölller-Müller Museum, Otterlo

- Art Cars in het Krölller-Müller Museum*
13 okt 2012 – 28 okt 2012
- Olaf Mooij
Chesterfield Car, 2004
BEK 1743 (MK)

Hervormde Gemeente Poortugaal

Monumentendag 2012

8 sep 2012 – 8 sep 2012

- Anoniem
schotel, 1700-1800
BT 3 (KN&V)

- Anoniem
schotel, 1700-1800
BT 4 (KN&V)

- H. Kock
kan, 1700 - 1800
BT 5 (KN&V)

- Hermanus Sonnemans
avondmaaltbeker, 1641
BZ 23 (KN&V)

- Hermanus Sonnemans
avondmaaltbeker, 1641
BZ 24 (KN&V)

- Sacharias Vignon
avondmaalschotel, 1687
BZ 25 (KN&V)

Kunsthall, Rotterdam

Zoet&Zout

12 feb 2012 – 10 jun 2012

- Abraham van Beijeren
Stilleven met vissen, 1620 - 1690
1048 (OK)

- Salomon van Ruysdael
Gezicht op Dordrecht, over het water, 1660 - 1670
1749 (OK)

- Willem van de Velde (II)
Havenhoofd met schepen en een vertrekkend jacht, 1673
1892 (OK)

- Peter Paul Rubens
Het bad van Diana, 1635 - 1640
2296 (OK)

- Dolf Henkes
Haven, 1964
2696 (MK)

- Allan Sekula
Middle Passage (Fish Story, Chapter 3) Panorama. Mid-Atlantic, 1993-1994
3373 -28 (MK)

- Allan Sekula
Middle Passage (Fish Story, Chapter 3) Third assistant engineer working on the engine while underway., 1993-1994
3373 -31 (MK)

Witte de With Center for Contemporary Art, Rotterdam (venue 1)

5 mei 2012 – 12 mei 2012

Café De Unie (venue 2)
12 mei 2012 – 12 mei 2012
Every man for himself. The economics of art
- Richard Serra
Prisoners dilemma, 1974
VKI 53 (MK)

V2 – Institute for the Unstable Media, Rotterdam

DEAF festival

16 mei 2012 – 3 jun 2012

- Olafur Eliasson
Notion Motion, 2005
BEK 1742 (MK)

Kunsthall, Rotterdam

Maillol

15 sep 2012 – 10 feb 2013

- Aristide Joseph Bonaventure Maillol
Le désir, 1907
BEK 1279 (MK)

- Aristide Joseph Bonaventure Maillol
Jeune fille accroupie, 1905
BEK 1280 (MK)

- Aristide Joseph Bonaventure Maillol
La Méditerranée, 1902-1905 (1961)
BEK 1401 (MK)

- Aristide Joseph Bonaventure Maillol
Voorstudie voor 'La méditerranée', 1902
BEK 1402 (MK)

Chabot Museum, Rotterdam

De Jaargetijden, landschappen van Chabot

30 okt 2012 – 10 mrt 2013

- Hendrik Chabot
Landschap (geploegd land), 1894 - 1949
HC 9 (PK)

- Hendrik Chabot
Landschap met bewolkte lucht, 1894 - 1949
HC 10 (PK)

Garage Rotterdam, Rotterdam

Into the labyrinth

30 nov 2012

- René Clair
Entr'acte, 1924
FKI 33 (MK)

Museum voor Religieuze Kunst, Uden

De boom. In natuur, cultuur en religie
16 jun 2012 – 11 nov 2012

- Anoniem
Eva en Maria, 1550 - 1600
MB 246 (PK)
- Jacoba van Heemskerck van Beest
- Richard Serra
MB 412 (PK)
- Anoniem
De boom van Jesse, circa 1515
- 1520
St 235

Centraal Museum Utrecht

God save the Queen

3 mrt 2012 – 10 jun 2012

- Walter Dahn
Dialog, 1981
3033 (MK)
- Walter Dahn
Selbstporträt, teils kubistisch, 1981
3035 (MK)

- Jiri Georg Dokoupil
Der Philosoph I + II, 1981
3037 a-b (MK)

- Walter Dahn
Ohne Titel (Riese mit Flugzeug), 1981
3040 (MK)

- Jean-Michel Basquiat
Untitled, 1982
3047 (MK)

- Jean-Michel Basquiat
Dog Bite/ Ax to Grind, 1983
3097 (MK)

- Rammellzee
Two escorts of the bombers lance (4 delen), 1983
MB 1983/T 2 a-d (MK)

Museum Catharijneconvent, Utrecht (venue 1)

Ontsnapt aan de Beeldenstorm, Middeleeuwse beeldhouwkunst uit de Domstad

16 nov 2012 – 24 feb 2013

- Anoniem
Johannes en twee Maria's; fragment van een Calvariegroep, 1480 - 1500
BEK 1054 b (OK)
- Adriaen van Wesel
Het laatste avondmaal, 1417 - 1490
BEK 1054 (OK)

Stichting Slokdarm Festival, Veghel

Niet met je handen eten!

29 jun 2012 – 1 jul 2012

- Wim T. Schippers
Pindakaasvloer, 1962
BEK 1861 (MK)

Limburgs Museum, Venlo

Flower Power

5 apr 2012 – 6 jan 2013

- Wim van der Linden
Tulips, 1965
FKI 17 (MK)

Stedelijk Museum Zwolle

Stil Even, gouden eeuw tot nu

9 apr 2012 – 12 aug 2012

- Georgius Jacobus Johannes van Os
Bloemstilleven, bloemen in een Empirevaas, 1800-1900
1631 (OK)

Uitgaande bruiklenen internationaal

Kathedraal Antwerpen

Reünie

15 dec 2012 – 15 dec 2014

- Hansje van Elburg
De doop van de Moorman, 1556 - 1563
2121 (OK)

La Caixa Forum, Barcelona (venue 2)

Eugène Delacroix

12 feb 2012 – 13 mei 2012

- Eugène Delacroix
Faust en Mephisto, 1828
F II 3 (PK)

- Eugène Delacroix
Krijtrotsen nabij Etretat, 1849
F II 163 (PK)

Art Basel - Stadtkino Basel

Art Film

14 jun 2012 – 17 jun 2012

- Bas Jan Ader
I'm Too sad To Tell You, 1970 - 1971
FKI 48 (MK)

Neue Nationalgalerie, Berlin (venue 2)

12 feb 2012 – 13 mei 2012

Centre Pompidou, Parijs (venue 3)

1 jun 2012 -30 sep 2012

Gerhard Richter. Panorama

- Gerhard Richter
Der Stuhl, 1965
2824 (MK)

Jewish Museum Berlin (venue 1)

Retrospective R.B. Kitaj

20 sep 2012 – 27 jan 2013

- Ronald B. Kitaj
The Arabist, 1976
2921 (MK)

Zentrum Paul Klee, Bern (venue 2)

L'Europe des Esprits

31 mrt 2012 – 15 jul 2012

- Jacoba van Heemskerck van Beest
Kleurencompositie, schepjes nr. 15, circa 1914
1348 (MK)
- Piet Mondriaan
Roos, circa 1909
MB 1956/T 1 (PK)

Frac Aquitaine, Bordeaux

Les feux de l'amour

11 mei 2012 – 16 sep 2012

- Bas Jan Ader
I'm Too sad To Tell You, 1970 - 1971
FKI 48 (MK)

Weserburg, Bremen

Kabinettstücke

11 mei 2012 – 23 mrt 2013

- Bas Jan Ader
Fall I, Los Angeles, 1970
FKI 45 (MK)

- Bas Jan Ader
Fall II, Amsterdam, 1970
FKI 46 (MK)

- Bas Jan Ader
I'm Too sad To Tell You, 1970 - 1971

- Bas Jan Ader
Broken fall (geometric)
West-Kapelle - Holland, 1971
FKI 49 (MK)

Wiels Contemporary Art Centre, Brussel

Retrospective Daan van Golden

29 jan 2012 – 29 apr 2012

- Daan van Golden
Buddha, 1971-1973
Stad-S 84

- Daan van Golden
Fats Domino, 1973-1974
Stad-S 86

- Daan van Golden
Vogels, 1986
Stad-S 116

- Daan van Golden
White painting, 1966
Stad-S 142

Koninklijke musea voor Schone Kunsten van België, Brussel (venue 1)

Jordaens en de Antieken

12 okt 2012 – 27 jan 2013

- Peter Paul Rubens
De triomftocht van Bacchus, 1636
St 31

Museo de Arte Latinoamericano de Buenos Aires (MALBA)

Bye Bye American Pie

29 mrt 2012 – 4 jun 2012

- Cady Noland
SLA Group Shot # 3, 1990
3258 (MK)

- Cady Noland
Manson Girls 'Sit-In', 1993-1994
3328 (MK)

- Cady Noland
Squeaky shouting at officer, 1993 - 1994

3349 (MK)
- Cady Noland
Spaghetti Cowboy Template I, 1990
BEK 1654 (MK)

- Cady Noland
Chicken Awning Frame, 1990
BEK 1655 a-m (MK)

Cleveland Museum of Art (venue 2)

19 feb 2012 – 28 mei 2012

Institute of Arts Minneapolis (venue 3)

24 jun 2012 – 16 sep 2012

Rembrandt Paintings in America: Collecting and Connoisseurship
- Anoniem
De man met de rode muts, circa 1660
2113 (OK)

Denver Art Museum

Becoming Van Gogh

20 okt 2012 – 20 jan 2013

- Vincent van Gogh

Landschap met boeren erf bij Etten,
circa 1881

MB 549 (PK)

- Vincent van Gogh

Cineraria's, 1885

St 92

Museum Folkwang, Essen

The Ecstasy of Colour

29 sep 2012 – 20 jan 2013

- Kees van Dongen

Le doigt sur la joue, circa 1910

St 78

Kasteel van Gaasbeek

Sehnsucht

6 sep 2012 – 11 nov 2012

- Marijke van Warmerdam

In the distance, 2010

FKI 112 (MK)

Istanbul Modern Sanat Müzesi, Istanbul

*La La La Human Steps: A Selection
from the Collection of Museum*

Boijmans Van Beuningen

17 feb 2012 – 6 mei 2012

- Joachim Patinir

Landschap met de brand van

Sodom en Gomorra, circa 1520

2312 (OK)

- Cindy Sherman

Untitled # 180, 1987

3250 a-b (MK)

- Cindy Sherman

Untitled # 258, 1992

3286 (MK)

- Inez van Lamsweerde

Thank You Thighmaster Serie /

Pam, 1993

3320 (MK)

- Inez van Lamsweerde

Final Fantasie Series / Wendy, 1993

3321 (MK)

- Inez van Lamsweerde

The Forest, Marcel, 1995

3345 (MK)

- Cindy Sherman

Untitled # 315, 1995

3352 (MK)

- Inez van Lamsweerde

Kirsten Star, 1996

3406 (MK)

- Sylvie Zijlmans

Maemi, 2006

3564 (MK)

- Sylvie Zijlmans

Ranim, 2006

3565 (MK)

- Cyprien Gaillard

View of Sighthill Cemetery, 2008

3612 (MK)

- Paul Kooiker

Crush #1, 2009

3625 (MK)

- Paul Kooiker

Crush #2, 2009

3626 (MK)

- Paul Kooiker

Crush #3, 2009

3627 (MK)

- Pieter Coecke van Aelst (I)

Zeden en gewoonten van de

Turken, 1553

BdH 7633 - BdH 7642 (PK)

- Erik van Lieshout

Fantasy Me, 2004

BEK 1747 (MK)

- Zwelethu Mthethwa

Flex, 2002

BRL 2004-24 (MK)

- Salla Tykkä

Power, 1999

BRL 2005-28 (MK)

- Andro Wekua

Wait to Wait, 2006

BRL 2007-32 (MK)

- Anri Sala

1395 Days without Red, 2011

BRL 2011-23 a-b (MK)

- Bruce Nauman

Pulling Mouth, 1969

FKI 8 a (MK)

- Bruce Nauman

Walking in an Exaggerated Manner

Around the Perimeter of a Square,

1967-1968

FKI 10 (MK)

- Bas Jan Ader

I'm Too sad To Tell You, 1970 -

1971

FKI 48 (MK)

- Vito Acconci

Blindfolded Catching Piece, 1970

FKI 54 (MK)

- Yael Bartana

Ad de'lo Yoda, 2003

FKI 65 (MK)

- John Bock

Pozellan Isoschizo Küchentat des

neurodermitischen Brockenfalls im

Kaffeestrude, 2001

FKI 68 (MK)

- Bas Jan Ader

IHC Hillside Piece, 1969

FKI 74 (MK)

- David Claerbout

White House, 2006

FKI 75 (MK)

- Aernout Mik

Refraction, 2004

FKI 76 (MK)

- Melvin Moti

The Black Room, 2005

FKI 78 (MK)

- Cyprien Gaillard

Desniansky Raion, 2007

FKI 95 (MK)

- Yang Fudong

The Revival of the Snake, 2005

FKI 103 (MK)

- Cyprien Gaillard

The Lake Arches, 2007

FKI 106 (MK)

- Guido van der Werve

Nummer acht. Everything is going

to be alright, Finland 2007, 2007

FKI 108 (MK)

- Marijke van Warmerdam

Couple, 2010

FKI 111 (MK)

- Marijke van Warmerdam

In the Distance, 2010

FKI 112 (MK)

- Cindy Sherman

Untitled (no 96 - orange shirt, tile

floor), 1981

MB 1982/3 (MK)

- Peter Feiler

Was nog fehlt, 2006

MB 2007/T 19 (PK)

- Niklas Stoer

Scholtis, circa 1530

MB 2010/1 A (PK)

- Erhard Schön

Provoost, circa 1530

MB 2010/1 B (PK)

- Sebald Beham

Proviandmeester, circa 1530

MB 2010/1 D (PK)

- Erhard Schön

Dubbelsoldenier, circa 1530

MB 2010/1 G (PK)

- Erhard Schön

Landsknecht Heyne uit Schwyz,

circa 1530

MB 2010/1 I (PK)

- Erhard Schön

Rotmeester, circa 1530

MB 2010/1 P (PK)

- Sebald Beham

Haakbuschutter, circa 1530

MB 2010/1 Q (PK)

- Sebald Beham

Sultan Soleiman de Grote, circa

1530

MB 2010/2 A (PK)

- Sebald Beham

Generaal Sansaco, circa 1530

MB 2010/2 D (PK)

- Erhard Schön

Turkse ruiter met twee gevangenen,

circa 1530

MB 2010/2 G (PK)

- Erhard Schön

Turkse gruweldaden in het

Wienerwald, circa 1530

MB 2010/2 H (PK)

- Erhard Schön

Turkse ruiter op dromedaris, circa

1530

MB 2010/2 I (PK)

- Niklas Stoer

Turkse ruiter, circa 1530

MB 2010/2 O (PK)

- Niklas Stoer

Turkse ruiter, circa 1530

MB 2010/2 P (PK)

Staatliche Kunsthalle Karlsruhe

Retrospective Camille Corot

28 sep 2012 – 6 jan 2013

- Camille Corot

Gezicht op de Campagna bij Rome,

1825 - 1828

2894 (OK)

- Camille Corot

Portret van een jonge vrouw,

1865 - 1870

F II 103 (PK)

Documenta 13, Kassel

Documenta 13

9 jun 2012 – 16 sep 2012

- Salvador Dalí

Le grand paranoïaque, 1936

2989 (MK)

- Salvador Dalí

Espagne, 1938

2990 (MK)

Wallraf-Richartz-Museum, Keulen

1912 - *Mission Moderne*

31 aug 2012 – 30 dec 2012

- Johan Thorn Prikker

De geboorte van Christus,

1911-1912

GL 13 (KN&V)

Figge von Rosen Galerie GbR, Keulen

Among the Leaves

7 sep 2012 – 20 okt 2012

- Bas Jan Ader

I'm Too sad To Tell You, 1970 -

1971

FKI 48 (MK)

Stiftung B.C. Koekoek-Haus, Kleef

Voor de Koning geschilderd. B.C.

Koekoek en het Luxemburgse

landschap

23 sep 2012 – 27 jan 2013

- Barend Cornelis Koekoek

Luxemburgs landschap met de

burcht Vianden, 1845

MB 490 (PK)

The Maritime Museum of Finland, Kotka

Dutch Ships: Vrouw Maria and

St.Michel

24 apr 2012 – 13 jan 2013

- Adriaen van Ostade

Een rechtsgeleerde in zijn

studeervertrek, circa 1680

1637 (OK)

M - Museum Leuven

Getekend, Jan R. - Steutelfiguur van

het Leuvense maniërisme

8 nov 2012 – 17 feb 2013

- Lucas van Leyden

De heilige familie, 1508

BdH 11099 (PK)

Palais des Beaux-Arts Lille

Les fables du paysage flamand

au XVI siècle, du fantastique au

merveilleux

5 okt 2012 – 14 jan 2013

- Anoniem

Een baai met de val van Icarus,

1605 - 1610

2176 (OK)

- Joachim Patinir

Landschap met de brand van

Sodom en Gomorra, circa 1520

2312 (OK)

- Herri met de Bles

Landschap met de H.

Christophorus, 1535 - 1545

2437 (OK)

- Anoniem

De verzoeking van de H. Antonius,

1539 - 1550

2441 (OK)

- Anoniem

Loth en zijn dochters, 1515-1525

2456 (OK)

MAC-Musée d'art contemporain de Lyon

Greatest Hits

24 feb 2012 – 15 jul 2012

- Robert Combas

Portrait de Marc Durand, 1981

3615 (MK)

La Casa Encendida, Madrid

Nederlanden: Gisteren en Vandaag

2 feb 2012 – 8 apr 2012

- Bas Jan Ader

Farewell to Faraway Friends, 1971

3279 (MK)

- Bas Jan Ader

Fall II, Amsterdam, 1970

FKI 46 (MK)

- Antonie van Dyck
Zittende, achteroverleunende man, figuurstudie voor het schilderij St. Martinus deelt zijn mantel met een bedelaar, 1600 - 1700
MB 5020 (PK)
- Peter Paul Rubens
Knielende naakte man, circa 1609-1610
V 52 (PK)
- Antonie van Dyck
Heilige Hieronymus, 1618 - 1620
VdV 22

Museum of Modern Art (MoMA), New York

Century of the Child: Growing by Design, 1900-2000

29 jul 2012 – 5 nov 2012

- Piet Zwart
potlodendoos, 1951
V 7 a-b (KN&V)
- Piet Zwart
potlodendoos, 1951
V 8 a-b (KN&V)
- Piet Zwart
potlodendoos, 1951
V 890 a-b (KN&V)
- Cor Alons
kinderameublement, 1927
V 1722 a-c (KN&V)
- Ko Verzuu
speelgoed, 1925 - 1926
V 1831 a-c (KN&V)

Metropolitan Museum of Art, New York (venue 1)

Regarding Warhol: Sixty Artists, Fifty Years

10 sep 2012 – 31 dec 2012

- Gilbert & George
Queer, 1977
2959 a-y (MK)

Institut Néerlandais, Parijs

Hedendaagse surreële tekeningen uit Rotterdam

1 mrt 2012 – 13 mei 2012

- Paul Noble
Egg, 2004
BEK 1737 (MK)
- Charles Avery
Five Examples of the Stone-mouse, 2008
BEK 1814 (MK)
- ManfreDu Schu
The Arm, 2008
BEK 1871 (MK)

- Trenton Doyle Hancock
Saint Sesom, 2005
L 2006/2 b (PK)
- Trenton Doyle Hancock
The Cult of Color, 2005
L 2006/2 c (PK)
- Trenton Doyle Hancock
Harmony, 2005
L 2006/2 d (PK)
- Trenton Doyle Hancock
The Ossified Theosofied: Miracle Magine # 1 or Vegan-made Moundmeat Fountain, 2005
L 2006/2 f (PK)
- Ronald Cornelissen
Home Sweet Home, 2004
MB 2007/T 11 (PK)
- Ronald Cornelissen
Norwegian Wood, 2005
MB 2007/T 12 (PK)
- Ronald Cornelissen
Vogelenzang, 2007
MB 2007/T 14 (PK)
- Ronald Cornelissen
Black Oak, 2006
MB 2007/T 16 (PK)
- Jason Fox
Untitled, 1992
MB 2008/T 1 (PK)
- Jason Fox
Untitled, 1999
MB 2008/T 2 (PK)
- Paul van der Eerden
The Art of La(ok)(s)ing, 1998
MB 2008/T 9 c (PK)
- Paul van der Eerden
Sandwich, 2002
MB 2008/T 17 a (PK)
- Paul van der Eerden
Sandwich, 2002
MB 2008/T 17 b (PK)
- Paul van der Eerden
Sandwich, 2002
MB 2008/T 17 j (PK)
- Paul van der Eerden
Sandwich, 2002
MB 2008/T 17 n (PK)
- Paul van der Eerden
Sandwich, 2002
MB 2008/T 17 p (PK)
- Paul van der Eerden
Hehozozo, 2002
MB 2008/T 19 (PK)
- Paul van der Eerden
NON, 2005
MB 2008/T 21 (PK)

- Ewoud van Rijn
In Hell, 2008
MB 2008/T 38 (PK)
- Peter Feiler
Im Schredder, 2003
MB 2008/T 45 (PK)
- Peter Feiler
Zonder titel, 2003
MB 2008/T 46 (PK)
- Charles Avery
Avatars, 2005
MB 2009/T 36 (PK)
- Charles Avery
Mob Scene, 2005
MB 2009/T 37 (PK)
- Charles Avery
Stone-mouse Sellers, 2008
MB 2009/T 38 (PK)
- Charles Avery
Stone-mouse Expedition, 2008
MB 2009/T 39 (PK)
- Chris Hipkiss
Third Pining, 2009
MB 2009/T 40 (PK)
- Chris Hipkiss
Die Drei Verlangen, 2009
MB 2009/T 41 (PK)
- Oscar Camilo de Las Flores
Condoleezza's Fried Rice, 2008
MB 2009/T 58 (PK)
- Oscar Camilo de Las Flores
Bossa Nova for George Grosz, 2008
MB 2009/T 59 (PK)
- Oscar Camilo de Las Flores
The Elementary Course of History, 2009
MB 2009/T 60 (PK)
- Oscar Camilo de Las Flores
And Obama Arrived!, 2009
MB 2009/T 63 (PK)
- Kinke Kooi
Be Careful She's a Nester, 2009
MB 2010/T 4 (PK)
- Paul van der Eerden
La Haye 2005 - Amsterdam 2008, 2008
MB 2010/T 9 (PK)
- Krijn de Koning
Antibes 2005 - Amsterdam 2008, 2005 - 2008
MB 2010/T 12 (PK)
- Krijn de Koning
Willemstad (Curaçao) 2005 - Amsterdam 2008, 2005 - 2008
MB 2010/T 13 (PK)

- Hans de Wit
Reed, 2006
MB 2010/T 15 (PK)
- Hans de Wit
Cicaden, 2006
MB 2010/T 17 (PK)
- Elmar Trenkwalder
Zonder titel (WVZ 349), 1989
MB 2010/T 20 (PK)
- Elmar Trenkwalder
Zonder titel (WVZ 1139), 2002
MB 2010/T 21 (PK)
- Elmar Trenkwalder
Zonder titel (WVZ 1333), 2006
MB 2010/T 22 (PK)
- Robert McNally
Mariana Trench, 2011
MB 2011/T 3 (PK)
- Robert McNally
Rock Paper Scissors, 2011
MB 2011/T 7 (PK)
- Charlie Roberts
Karl Krapp, 2010
MB 2011/T 19 (PK)
- Charlie Roberts
Writing Desk, 2011
MB 2011/T 20 (PK)
- Charlie Roberts
Odd Future, 2010
MB 2011/T 21 a-h (PK)
- ManfreDu Schu
BodyPowerFace, 2009
MB 2012/25 (PK)
- ManfreDu Schu
Der Phänomenologische Körper, 2009
MB 2012/26 (PK)
- ManfreDu Schu
Versuchsordnung, 2007
MB 2012/T 32 (PK)
- ManfreDu Schu
6. Jänner, 2009
MB 2012/T 33 (PK)
- ManfreDu Schu
In The Dark Of Me, 2009
MB 2012/T 35 (PK)

Musée Jacquemart-André, Parijs

Canaletto et Guardi

14 sep 2012 – 14 jan 2013

- Canaletto
De Bacino di San Marco met de San Giorgio Maggiore, circa 1726
3191 (OK)

Centre Pompidou, Parijs (venue 1)

Dalí

21 nov 2012 – 25 mrt 2013

- Salvador Dalí
Le visage de la guerre, 1940
2766 (MK)
- Salvador Dalí
Landscape with a girl skipping rope, 1936
2937 a-c (MK)
- Salvador Dalí
Table Solaire, 1936
2938 (MK)
- Salvador Dalí
Couple aux têtes pleines de nuages, 1936
2988 (MK)
- Salvador Dalí
Le grand paranoïaque, 1936
2989 (MK)
- Salvador Dalí
Espagne, 1938
2990 (MK)
- Salvador Dalí
Impressions d'Afrique, 1938
2991 (MK)

Galleria Nazionale dell'Umbria, Perugia

Luca Signorelli 'de ingegno et spirito pelegriano'

20 apr 2012 – 22 jul 2012

- Luca Signorelli
Studie van een manshoofd (voor een Heilige Simeon), circa 1489-1491
I 199 recto (PK)
- Luca Signorelli
De besnijdenis van Christus (studie, fragment), circa 1490-1491
I 199 verso (PK)

Museu de Serralves, Porto (venue 2)

Marijke van Warmerdam - Close by in the distance

20 jul 2012 – 14 okt 2012

- Marijke van Warmerdam
Couple, 2010
FKI 111 (MK)
- Marijke van Warmerdam
Bear, 1997
FKI 118 a-b (MK)

Fond Regional d'Art Contemporain de Bretagne, Rennes

Les Prairies

15 sep 2012 – 9 dec 2012

- René Daniëls
Titelavond, 1987
3160 a-b (MK)

Complesso del Vittoriano, Roma

Salvador Dalí. The Man-The Artist

10 mrt 2012 – 30 jun 2012

- Salvador Dalí
Impressions d'Afrique, 1938
2991 (MK)

Fundación Botín, Santander

Bartolomé Esteban Morillo, (1617-1682). Dibujos

30 mrt 2012 – 27 mei 2012

- Bartolomé Esteban Murillo
Simon in de gevangenis (Caritas Romana), 1630 - 1682
S 8 (PK)

Staatliches Museum Schwerin (venue 2)

The Bloemaert-Effect! Colour in the Golden Age

24 feb 2012 – 28 mei 2012

- Abraham Bloemaert
Bewening van Christus, circa 1625
2062 (OK)
- Abraham Bloemaert
Interieur van de werkplaats van een kuiper, circa 1600-1610
A Bloemaert 12 (PK)
- Abraham Bloemaert
Thaegenes en Chariclea tussen gedode en gewonde piraten op de oever van de Nijlmonding ('Na de schipbreuk'), circa 1624-1625
MB 1980/T 2 (PK)
- Abraham Bloemaert
De bewening van Christus, circa 1625
MB 2001/T 1 (PK)

Stedelijk Museum Sint-Niklaas

De vijf zintuigen

30 sep 2012 – 31 jan 2013

- Abraham van Beijeren
Pronkstilleven, 1654
St 90

Museo d'Arte Moderna e Contemporanea di Trento e Rovereto, Trento (venue 2)

25 feb 2012 – 3 jun 2012

Schweizerisches

Nationalmuseum, Zürich (venue 3)

5 jul 2012 – 28 okt 2012

Postmodernism: Style & Subversion 1970-1990

- Michele de Lucchi

Prototype voor tosti-apparaat, 1979
V 951 b 1 (KN&V)

- Michele de Lucchi

Prototype voor strijkijzer, 1979
V 951 c (KN&V)

- Michele de Lucchi

Prototype voor stofzuiger, 1979
V 951 d (KN&V)

- Michele de Lucchi

Prototype voor föhn, 1979
V 951 e (KN&V)

Basilica Palladiana, Vicenza (venue 1)

Raffaello verso Picasso

6 okt 2012 – 20 jan 2013

- Balthus

De kaartspelers, 1968-1973
2854 (MK)

LaM - Lille métropole Musée d'art moderne d'art contemporain et d'art brut, Villeneuve d'Ascq

The Magical City

29 sep 2012 – 13 jan 2013

- René Magritte

Le poison, 1939
2943 (MK)

Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wenen - MUMOK (venue 1)

3 feb 2012 – 27 mei 2012

Museum Ludwig, Keulen (venue 2)

22 jun 2012 – 30 sep 2012

Claes Oldenburg: The Sixties

- Claes Oldenburg

Soft washstand, 1965
BEK 1748 (MK)

Albertina Museum, Wenen

Impressionism and Post

Impressionism on paper: Drawings

from Manet to Van Gogh

9 feb 2012 – 13 mei 2012

- Auguste Renoir

Twee vrouwen, lopend naar rechts,
circa 1890
F II 23 (PK)

- Paul Cézanne

Landschap met bomen en gebouwen, circa 1890 - 1895
F II 150 (PK)

- Paul Cézanne

Gezicht op l'Estaque en de golf van Marseille, 1878 - 1882

F II 183 (PK)

- Paul Cézanne

Stilleven met drie peren, 1880 - 1882

F II 210 (PK)

- Paul Cézanne

Gezicht op het Château Noir, circa 1887 - 1890

F II 212 (PK)

- Georges Pierre Seurat

Landschap bij zonsondergang, circa 1882 - 1883

MB 1951/T 1 (PK)

Kunstmuseum Wolfsburg

Frank Stella - The Retrospective.

Works 1956 to 2012

1 sep 2012 – 20 jan 2013

- Frank Stella

Marsamxett Harbour A1, 1983
BEK 1599 (MK)

Von der Heydt-Museum, Wuppertal

Rubens Triumph -

Krieg-Politik-Malerei

14 okt 2012 – 28 feb 2013

- Peter Paul Rubens

Hercules met de neergevelde

Discordia (de Tweedracht),

1615 - 1620

2297 (OK)

- Peter Paul Rubens

Minerva verdrijft Mars, 1630 - 1635

2299 (OK)

- Peter Paul Rubens

De vereniging van Engeland en

Schotland, 1630 - 1633

2516 (OK)

- Peter Paul Rubens

Twee compositiestudies voor

"Oorlog en Vrede", 1600 - 1700

V 9 verso (PK)

Bibliotheek

De bibliotheek in cijfers:

Bibliotheekbezoekers	612
Opvragingen	
bibliotheekbezoekers	734
Interne aanvragen	827
Totaal opgevraagde publicaties intern	1.774
Informatievragen via bibliotheekmail	1.512
Informatievragen via andere mail	2.353
Aantal prenten onderzoekers	47
Aantal nieuwe publicaties monografieën	1.694
tentoonstellingscatalogi	638
artikelen	591
bestandscatalogi	256
veilingcatalogi	84
museumpublicaties	74
	51
Nieuwe publicaties met objectverwijzing (totaal nu 5.068)	
Verbeterde records in Adlib	361
Ontvangen persknipsels	8.646
	3.673

Geschenken worden ontvangen van, onder anderen, mevrouw A. Hollander, de heer Hoogstrate, de heer A.H. Huussen, de heer A.S. Nolst Trenité, de heer C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, de heer D. van de Vrie. Opnieuw wordt de in bruikleen zijnde Nederlandse tinbibliotheek twee maal aangevuld met publicaties op het gebied van tin.

Presentaties

Angela Bulloch – Body Space Motion Things

21.01.2012 – 13.05.2012

Angela Bulloch (1966) schildert op de muur in een zaal met collectiestukken van Donald Judd en Christopher Wool het werk *BODYSPECIMOTIONTHINGS* (2011). Het maakt deel uit van de *Rules Series*, die de Canadese kunstenaar vanaf de jaren negentig ontwikkelde. Met haar schildering be vraagt Bulloch de rol die musea en andere instellingen vervullen bij installaties die uitdagen tot interactie met het publiek. De aanleiding voor deze muurschildering is haar gelijktijdige solotentoonstelling *SHORT BIG DRAMA* in Witte de With, Center for Contemporary Art.

ABSALON

11.02.2012 – 13.05.2012

Conservator: Susanne Pfeffer van KW Institute for Contemporary Art in Berlin en Cathy Jacob

Voor het eerst is in Nederland een overzichtstentoonstelling te zien van de kunstenaar Absalon (1964-1993). Er worden raadselachtige werken getoond, de *Cellules* – neutraal wit geschilderde en geheel van hout gemaakte wooncellen. De *Cellules* doen qua vorm denken aan modernistische architectuurstijlen als die van Le Corbusier, Bauhaus, De Stijl en het Russisch constructivisme, maar lijken te zijn ontdaan van utopische opvattingen. Ook zijn testassemblages te zien die voorafgingen aan de *Cellules*, waaronder objecten, meubels, tekeningen, foto's en films. De tentoonstelling is een samenwerkingsproject met KW Institute for Contemporary Art in Berlijn en financieel mede mogelijk gemaakt door Institut Français des Pays Bas.

Meneer Delta, een galeriehouder en verzamelaar in het museum

11.02.2012 – 20.05.2012

Conservator: Noor Mertens

In januari 2012 bestaat Galerie Delta vijftig jaar. Dit jubileum wordt gevierd met een tentoonstelling van hoogtepunten uit de geschiedenis van deze markante Rotterdamse galerie. Hans Sonnenberg, oprichter en eigenaar van de galerie en daarnaast fervent verzamelaar, effectueerde zijn voornemen uit 2000 om het museum vijftien kunstwerken te geven. Deze belangrijke schenking, met werk van onder andere Constant, Piero Manzoni en Jean-Michel Basquiat, vormt de kern van de tentoonstelling, die zich concentreert op de jaren zestig, zeventig en tachtig. Bij de tentoonstelling verschijnt een Boijmans Studie, getiteld *Meneer Delta, 50 jaar galeriehouder in Rotterdam*. Het project is mogelijk gemaakt door Ploum Lodder Princen en Stichting Harten Fonds.

Verwante Verzamelingen – Prenten en tekeningen uit het bezit van Jan en Wietse van den Noort

11.02.2012 – 20.05.2012

Gastconservator: Hans Locher

Jan en Wietse van den Noort, beiden ondermeer jarenlang tekenleraar, verzamelen al ruim veertig jaar met hartstocht en kennis van zaken werken op papier en in het bijzonder grafiek. In *Verwante Verzamelingen* zijn de twee verzamelingen in elkaar geschoven en als een geheel te zien. Het zwaartepunt ligt hierbij bij de Franse prentkunst van de negentiende eeuw en de Nederlandse prentkunst van rond negentienhonderd en de twintigste eeuw. De tentoonstelling geeft een gevarieerd beeld van deze collecties van zeer hoge kwaliteit. Bij de tentoonstelling verschijnt een gelijknamige publicatie.

Maarten van Heemskerck – Het oude Rome herleeft

11.02.2012 – 03.06.2012

Conservatoren: Peter van der Coelen en Rozanne de Bruijne

'Zelfportret' van Maarten van Heemskerck uit de collectie van The Fitzwilliam Museum in Cambridge vormt het uitgangspunt voor een kleine tentoonstelling over de inspiratiebronnen van deze schilder. Maarten van Heemskerck vertrok in 1532 van Haarlem naar Rome en liet zich daar inspireren door de overblijfselen uit de klassieke oudheid. Op de achtergrond van zijn 'Zelfportret' schilderde hij het Colosseum, voor veel kunstenaars hét symbool van het oude Rome. Antieke beelden en ruïnes vormden een dankbaar onderwerp voor de tekeningen van de kunstenaar, nog jaren lang na zijn terugkeer zou hij deze als inspiratiebron blijven gebruiken. In de tentoonstelling worden diverse prenten en schilderijen getoond waarop te zien is hoe de oudheid een rol speelde in het oeuvre van deze kunstenaar. Bij de tentoonstelling verschijnt een gratis brochure. De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door Stichting Thalatta.

Boijmans in Staat van Verwarring

11.02.2012 – 10.03.2012

Conservator: Sjarel Ex

In *Boijmans in Staat van Verwarring* nemen absurdisten Ronald Snijders en Pieter Jouke museumconventies onder de loep. Gedurende drie weken is een overzicht van hun werk op onverwachte en verdachte plekken te zien en plegen zij onregelende interventies bij kunstwerken, bezoekers, het gebouw en het personeel. Een aantal achtereenvolgende zondagen presenteren zij absurdistische shows en rondleidingen met als grande finale de Rotterdamse Museumnacht op 10 maart. Het project is mede mogelijk gemaakt door Stichting Doen en Stichting Bevordering van Volkskracht.

Co Westerik – Tekeningen verzameld door Leo van Oosterom

03.03.2012 – 03.06.2012

Conservator: Jonieke van Es

Enkele jaren geleden ontving Museum Boijmans Van Beuningen een schenking van 98 tekeningen van Co Westerik (1924) uit de verzameling van Leo van Oosterom (1937-1987). Van Oosterom leerde het werk van Westerik kennen in 1968 tijdens een tentoonstelling in Galerie Fenna de Vries in Rotterdam en kocht toen zijn eerste tekening. Door de jaren heen is hij steeds werken op papier blijven kopen, meestal bij de galerie, soms bij verzamelaars, en zo bracht hij een verzameling bijeen die een mooi beeld geeft van Westeriks tekenkunst over een periode van 35 jaar. In pen, potlood en aquarel geeft Westerik uitdrukking aan thema's als kwetsbaarheid, eenzaamheid en erotiek. De presentatie in het prentenkabinet laat een keuze zien uit Van Oosteroms verzameling.

Digitising Contemporary Art = DCA

05.03.2012 – 15.09.2012

In het kader van het digitaliseringsproject Digitising Contemporary Art for Europeana (DCA) worden werken uit de hedendaagse-kunstcollectie van het museum op systematische wijze gedigitaliseerd. Omdat sommige werken groot zijn wordt hiervoor de Serrazaal van het museum gebruikt. Bezoekers van het museum kunnen de opbouw en afbouw van de te digitaliseren werken gedurende enkele maanden volgen en krijgen hiermee een kijkje achter de schermen. Binnen het DCA-project zijn in totaal 425 belangrijke installaties, sculpturen en assemblages van hedendaagse kunst gedigitaliseerd. Dit project is mede mogelijk gemaakt door de Europese Unie.

Istanbul Modern – Rotterdam

10.03.2012 – 10.06.2012

Conservator: Levent Çalikoğlu van Istanbul Museum of Modern Art en Els Hoek

Istanbul Modern – Rotterdam toont een selectie uit de collectie van Istanbul Museum of Modern Art. Het museum is het eerste privé-museum in Turkije dat tentoonstellingen organiseert met moderne en eigentijdse kunst. Veertien hedendaagse kunstenaars tonen hun visie op eigentijdse thema's zoals de verbeelding, identiteit en recente politieke spanningen, en spelen met de interdisciplinaire aard van de beeldcultuur. De tentoonstelling plaatst Istanbul in het hart van de eigentijdse kunstwereld en geeft een beeld van de dynamische Turkse kunst vanaf de jaren zeventig tot nu. Er is werk te zien van onder meer İnci Eviner, Taner Ceylan en Sarkis. Deze tentoonstelling wordt ondersteund door de regering van de Republiek Turkije in het kader van de viering van 400 jaar diplomatieke betrekkingen tussen Turkije en Nederland. De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door de gemeente Rotterdam.

Fins glas, schenking Cor de Wit

10.03.2012 – 30.09.2012

Conservator: Mienke Simon Thomas

Enkele jaren geleden hebben Cor de Wit (1922) en zijn vrouw Sjoukje de Wit-Jelsma (1920-2009) hun collectie twintigste-eeuws Scandinavisch glas aan het museum geschonken. De collectie van het echtpaar bestaat uit achthonderd objecten, zowel industriële massaproducten als unieke stukken glas van Finse ontwerpers. Sinds de jaren zeventig hebben zij al dit glaswerk, groot en klein, tijdens hun tientallen reizen door Finland aangekocht, vaak rechtstreeks bij ontwerpers en fabrieken. Voor de presentatie in het museum maakt Cor de Wit persoonlijk een selectie van circa zestig objecten.

Jeff Wall – Children

Vanaf 10.03.2012

De kunstenaars Dan Graham en Jeff Wall bedachten twintig jaar geleden een kinderpaviljoen: een Pantheon-achtig gebouwje met een koepel, half verscholen in een kunstmatige heuvel, maar de plannen sneuvelde. Jeff Walls cirkelvormige lichtbakken met foto's van kinderen van verschillende etnische afkomst waren bedoeld om op de wanden van het 'Children's Pavilion' te hangen, zodanig dat de afgebeelde kinderen met elkaar leken te communiceren. Han Nefkens verwierf het werk enkele jaren geleden en gaf het in langdurig bruikleen aan het museum. Met dank aan H+F Mecenaat.

Jeff Koons – Baroque Egg

10.03.2012 – 01.03.2015

Conservator: Saskia van Kampen-Prein

Baroque Egg van Jeff Koons wordt dankzij eigenaar Bert Kreuk, die het aankocht voor de Bert Kreuk Collection, vanaf maart 2012 vijf jaar getoond in het entreegebied van het museum. Dit reusachtige paasei maakt deel uit van de *Celebration Series* waaraan Koons vanaf 1994 werkt. Alle werken in deze serie verwijzen naar feest, en met name naar de symbolische objecten die mensen inzetten om de feestvreugde te verhogen: ballonnen, paaseieren, vlammend rode harten en met diamanten bezette ringen.

Tobit en Anna – De discussie omtrent 'de nieuwe Rembrandt'

Vanaf 24.03.2012

Conservator: Els Hoek

In 2010 concludeerde Ernst van de Wetering van het Rembrandt Research Project na een intensieve studie dat het werk *Tobit en Anna* wat hem betreft toch toegeschreven moest worden aan het oeuvre van

Rembrandt. Conservator Jeroen Giltaij onderwierp het werk in 1994 al aan een grondig onderzoek en schreef deze toen toe aan 'hoogstens' een van Rembrandts leerlingen. De discussie tussen de twee Rembrandt-experts is te volgen in een kleine presentatie rondom het schilderij, met tekst en uitleg.

Kunst4Kids

28.04.2012 – 06.05.2012

Conservator: Sjarel Ex

Aan 26 kunstenaars, geselecteerd door de directeur van het museum, is gevraagd om speciaal voor *Kunst4Kids* kunstwerken in oplage te maken. In deze tweede editie van *Kunst4Kids* zijn niet alleen schilderijen en tekeningen te koop, maar ook zeefdrukken en beeldjes, waarvan eentje zelfs 3D geprint. Om de kinderen optimaal voor te bereiden op het kopen van een kunstwerk, organiseert het museum tijdens de week van *Kunst4Kids* speciale rondleidingen voor het hele gezin. Zo trainen de kunstverzamelaars-in-de-dop zichzelf in het kijken naar kunst. De prijs van de kunstwerken is 35 euro, de opbrengst komt geheel ten goede aan de kunstenaars. Er worden maar liefst 1.300 kunstwerken verkocht. Dit project is mede mogelijk gemaakt door de Rabobank en de Georgetina Foundation.

Minimal Myth

02.06.2012 – 16.09.2012

Conservator: Francesco Stocchi

In de Bodonzaal worden topstukken uit de collectie minimal art uit de jaren zestig en zeventig getoond naast gerelateerd werk van succesvolle hedendaagse kunstenaars. *Minimal Myth* zet twee generaties bij elkaar die een gemeenschappelijke interesse delen, maar waarbij de uitvoering verschilt. De kunstenaars van wie werk is te zien zijn Ben Akkerman,

Carl Andre, Bernd & Hilla Becher, Larry Bell, Mel Bochner, Nicola Carrino, Marieta Chirulescu, Chris Cornish, Ad Dekkers, Ger van Elk, Dan Flavin, Lydia Gifford, Raphael Hefti, Martijn Hendriks, Nathan Hylden, Donald Judd, Nicholas Knight, Sol LeWitt, Robert Mangold, Brice Marden, François Morellet, Robert Morris, Marc Nagtzaam, Kenneth Noland, Nick Oberthaler, Tomas Rajlich, Kilian Rühemann, Jan Schoonhoven, Monika Sosnowska, Peter Struycken, Oscar Tuazon, Giuseppe Uncini en Ned Vena.

Bij de tentoonstelling verschijnt een kleine uitgave met bijdragen van kunstenaars die gevraagd zijn een subjectieve kijk op de tentoonstelling in catalogusvorm te presenteren.

Sarkis – Ballads

02.06.2012 – 30.09.2012

Conservatoren: Sjarel Ex en Nicolette Gast

Met de tentoonstelling *Ballads* transformeert Sarkis (1938) de industriële Onderzeebootloods in de haven van Rotterdam tot een sacrale plek. Grote sculpturale objecten, een carillon, video, licht en muziek van John Cage leggen een denkbeeldige verbinding tussen water en lucht. Bezoekers kunnen zich lopend of op speciale fietsen door de tentoonstelling begeven. Op zondagen vinden live-concerten plaats op het carillon. Sarkis maakt van de grote loods een wereld vol mystiek en symboliek. De tentoonstelling is de derde in een reeks die in de Onderzeebootloods in samenwerking met het Havenbedrijf Rotterdam wordt georganiseerd. De loods is met zijn 5.000 m² de grootste tentoonstellingsruimte van Nederland. De tentoonstelling is mogelijk gemaakt door het Havenbedrijf Rotterdam en een bijdrage van Union.

Sarkis – Aquarel Ryoanji

02.06.2012 – 16.09.2012

Conservatoren: Sjarel Ex en Nicolette Gast

Parallel aan de tentoonstelling *Ballads* in de Onderzeebootloods wordt in de Willem van der Vorm galerij van het museum een nieuw werk van Sarkis getoond. Het werk is een aquarel, bestaande uit 96 vellen papier waarop hij de partituur *Ryoanji* van John Cage met de duim heeft geschilderd.

Gielij Escher – Leven voor affiches

02.06.2012 – 30.09.2012

Conservator: Mienke Simon Thomas

Gielij Escher ontwerpt en verzamelt al vijftig jaar affiches. Ondanks zijn waardering voor het werk van veel collega's, schiep hij een uniek en eigenzinnig oeuvre. Hij liet zich slechts beïnvloeden door de vroeg twintigste-eeuwse Duitse affiches van Lucian Bernhard en tijdgenoten. Op de tentoonstelling zijn naast een zestigtal karakteristieke, kleurrijke ontwerpen tevens enkele tientallen voorbeelden uit zijn verzameling van Duitse aanplakbiljetten te zien. Bij de tentoonstelling verschijnt een gelijknamige publicatie.

On Kawara – Geleefde tijd

09.06.2012 – 02.09.2012

Conservator: Noor Mertens

In 1989 gaf de Nederlandse kunstenaar Michaël Snel Sesteer 68 ansichtkaarten bij het museum in langdurig bruikleen die de Japanse conceptuele kunstenaar On Kawara tussen 26 januari en 3 april 1978 aan hem stuurde. Deze prentbriefkaarten zijn onderdeel van de *I GOT UP*-serie, waarbij Kawara vanaf 1968 elke dag twee postkaarten verstuurd naar twee verschillende vrienden, verspreid over de hele wereld. Samen met vijf schilderijen uit de *TODAY*-serie

en enkele andere werken uit de collectie tonen ze Kawara's poging om het immateriële en abstract karakter van tijd te (be)grijpen.

Mateloos, schaamteloos, onbegrensd – Nieuwe tekeningen in de collectie

23.06.2012 – 30.09.2012
Conservator: Sjarel Ex

In de tentoonstelling *Mateloos, schaamteloos, onbegrensd* zijn recent verworven hedendaagse surrealistische tekeningen te zien van de kunstenaars Oscar Camilo de las Flores, Mai van Oers, Paul Noble, Charlie Roberts, ManfreDu Schu, Robert McNally, Ewoud van Rijn en Kinke Kooi. De meeste tekeningen waren eerder dit jaar in het Instituut Néertandais te zien. Museum Boijmans Van Beuningen bezit een van de rijkste collecties tekeningen en prenten van Europa, met vooraanstaande deelverzamelingen van Italiaanse, Duitse, Nederlandse en Franse meesters en tekeningen met surreële kwaliteit waaronder werk van Dalí, Magritte, Delvaux en Ernst.

De collectie. Duitse kunst van Kiefer tot Henning

23.06.2012 – 30.09.2012
Conservator: Noor Mertens

Directe aanleiding voor deze tentoonstelling van naoorlogse Duitse schilderkunst uit de collectie van Museum Boijmans Van Beuningen vormt het schilderij *Wohin wir uns wenden im Gewitter der Rosen, ist die Nacht mit Dornen erhellt* (1998) van Anselm Kiefer. Dit monumentale werk is afkomstig uit de collectie van het echtpaar De Heus-Zomer en door hen in langdurig bruikleen aan het museum gegeven. Ook zijn enkele andere langdurige bruiklenen uit particuliere collecties te zien, die bestaan uit werk van een jongere generatie, zoals van Anton Henning, Neo Rauch en Eberhard Havekost. De tentoonstelling biedt niet alleen

een dwarsdoorsnede van de sterke schilderstraditie in Duitsland, maar laat tevens zien hoe de museumcollectie wordt verrijkt door werk uit private verzamelingen.

De Collectie Vormgeving

Vanaf 09.07.2012
Conservatoren: Mienke Simon Thomas, Alexandra Gaba-van Dongen en Annemartine van Kesteren

In 2012 worden de zalen waarin de collectie vormgeving te zien is opnieuw ingericht. In de zeven zalen op de begane grond van het Van der Steur-gebouw toont het museum een dertigtal thema's uit de geschiedenis van de vormgeving: van een zeventiende-eeuws tulpenkabinet tot een stoel van Eames, van middeleeuws aardewerk tot een servies van Hella Jongerius. De objecten worden in afzonderlijke groepen gepresenteerd, waarbij elke groep een specifiek thema illustreert uit de geschiedenis van de vormgeving in de periode 1500 tot heden. Zo zijn de resultaten te zien van de zoektocht naar een adequate imitatie van het oosterse porselein in de zeventiende en achttiende eeuw. En de zoektocht naar een deukkrak die goed in de hand ligt of de experimenten met gebogen hout om een betaalbare en comfortabele stoel te maken. De eerste zaal wordt opengesteld in juli 2012, de andere zes zalen van *De Collectie Vormgeving* openen in de maanden daarna.

De goden van Rafaël

15.09.2012 – 13.01.2013
Conservatoren: Peter van der Coelen en Marjolein de Jong

Tijdens de Italiaanse renaissance ontstond een nieuwe belangstelling voor de klassieke mythologie en geschiedenis. De beroemdste mythologische voorstellingen werden in het begin van de zestiende eeuw in Rome geschilderd door Rafaël en zijn leerlingen. Vanaf 1510

werkte Rafaël nauw samen met de graveur Marcantonio Raimondi. In het prentenkabinet toont het museum een selectie werken van Raimondi en zijn navolgers.

Han Nefkens Fashion Award – Rejina Pyo – Structural mode

20.09.2012 – 27.01.2013
Conservator: José Teunissen

Speciaal voor deze tentoonstelling en de Han Nefkens Fashion Award ontwikkelt Rejina Pyo (Korea 1983) zeven creaties die balanceren op de grens tussen draagbare kleding en kunst. Door metalen vormen te combineren met soepele zijdes op het lichaam slaagt Pyo er in om beeldhouwkunst samen te laten smelten met mode. Pyo ontving de Han Nefkens Fashion Award op basis van haar afstudeercollectie voor de MA Fashion Womenswear aan het Central Saint Martins College of Art & Design in Londen. In deze collectie combineerde Pyo kleurrijke jurken met houten, organische sculpturen die een bijzonder contrast vormden met de elegante gewaden.

The Show is Over

06.10.2012 – 13.01.2013
Conservator: Fransesco Stocchi

In *The Show is Over* is de *Double Steel Cage Piece* (1974) van Bruce Nauman te zien, te midden van een aantal werken uit de collectie Amerikaanse kunst uit de jaren negentig van de twintigste eeuw. De mens is in deze werken telkens het startpunt: door een historisch uitgangspunt te kiezen, aanspraak te maken op nostalgie of door anekdotisch te werken. Door te starten vanuit het specifieke, worden universele uitspraken gedaan. Samen schetsen de werken een somber beeld van Amerika's beloftes van gelijkheid en vrijheid. De werken weerspiegelen de desillusie van een opgelegde droom, in dit geval de Amerikaanse droom.

Paviljoen Van Beuningen-de Vriese

10-10-2012
Conservator: Alexandra Gaba van Dongen

In het najaar ondergaat het Paviljoen Van Beuningen-de Vriese een metamorfose. De bovenzaal wordt samen met vormgever Dorine de Vos opnieuw ingericht. In grote stellingkasten en twee vitrines worden zo'n 250 extra stukken aardewerk getoond, die, naar aanleiding van de komende tentoonstelling, dateren uit de tijd van Van Eyck. Ook de grote vitrine bij de entree van het Paviljoen is opnieuw ingericht in de sfeer van *De weg naar Van Eyck*, met drie tafels die gedekt zijn met tafelgoed uit respectievelijk de vijftiende, zestiende en zeventiende eeuw. Door de nieuwe inrichting van het Paviljoen wordt de blik van de bezoeker op een natuurlijke manier naar beneden geleid, naar het souterrain met de Openbare Studiecollectie Gebruiksvoorwerpen. De opstelling met keramiek aldaar is schoongemaakt en opgeknapt. In juni 2013 wordt in het souterrain een nieuwe opstelling met metaal uit de collectie Van Beuningen-de Vriese gerealiseerd.

De weg naar Van Eyck

13.10.2012 – 10.02.2013
Conservator: Friso Lammertse in samenwerking met gastconservator Stephan Kemperdick van de Gemäldegalerie van de Staatliche Museen in Berlijn

De kunst van Jan van Eyck (ca. 1390-1441) geldt als een van de grootste revoluties in de kunstgeschiedenis. Met een onovertroffen techniek bracht hij de zichtbare wereld in de schilderkunst. Hij schilderde het kleinste plantje of het verste vergezicht met een ongekend gevoel voor licht en reflectie. *De weg naar Van Eyck* gaat aan de hand van panelen, tekeningen, verluchte handschriften, beelden,

ivoren, en edelsmeedwerk uit de periode 1370-1430, op zoek naar de voorbeelden en inspiratiebronnen van Van Eyck en sluit af met een aantal van zijn eigen meesterwerken. De tentoonstelling is uniek omdat een groot aantal musea en particulieren uit Europa en de Verenigde Staten voor vier maanden de vaak uiterst fragiele en kostbare werken aan Museum Boijmans Van Beuningen heeft uitgeleend. Bij de tentoonstelling verschijnt een omvangrijke en rijk geïllustreerde publicatie. De tentoonstelling kwam tot stand in samenwerking met de Gemäldegalerie van de Staatliche Museen in Berlijn en werd financieel mogelijk gemaakt door Turing Foundation, Robeco, BankGiro Loterij, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, SNS REAAL Fonds, VSBfonds, Prins Bernhard Cultuurfonds (mede mogelijk gemaakt uit het Breeman Talle Fonds), Stichting Gaudium Continuïteit, M.O.A.C. Gravin van Bijlandt Stichting, Aon Artscope, Unilever, Nedspice, Ploum Lodder Princen, Shell en Blockbusterfonds. Op initiatief van particulieren is De kring van Van Eyck opgezet om de tentoonstelling te steunen.

Het collectieboek van Joost Grootens

13.10.2012 – 10.02.2013
Conservator: Joost Grootens

Joost Grootens (1971) maakt op verzoek van het museum naar aanleiding van het door hem vormgegeven Collectieboek een kleine tentoonstelling. Grootens gaat voor de tentoonstelling op dezelfde manier te werk als in het boek – hij kijkt wat verschil in ordening voor resultaat kan hebben. Zo maakt hij in twee identieke vitrines met identieke objecten twee heel verschillende presentaties.

Hans Makart's Abundantia en de verbeelding van Overvloed en Vruchtbaarheid

17.11.2012 – 31.03.2013
Conservator: Peter van der Coelen

Het museum krijgt een groot schilderij in langdurig bruikleen van de Oostenrijkse successchilder Hans Makart (1840-1884). Voorgesteld is *Abundantia*, de Romeinse godin van overvloed en vruchtbaarheid, met de 'gaven van de Aarde'. De compositie werd in 1870 geschilderd voor de eetzaal van een stadspaleis aan de Weense Ring. Traditioneel wordt *Abundantia* voorgesteld als een jonge vrouw met een hoorn des overvloeds vol vruchten en bloemen. Makart's *Abundantia* heeft wortels binnen deze traditie en sluit tevens aan bij andere uitbeeldingen van overvloed en vruchtbaarheid. De tentoonstelling laat met schilderijen, tekeningen, prenten, foto's en sculpturen van de zestiende eeuw tot nu zien hoe dit thema van alle tijden is.

Ter nagedachtenis aan Jonieke (1966-2012)

01.12.2012 – 07.12.2012

Op 25 november 2012 overleed Jonieke van Es, hoofd sector Collectie en onderzoek. Als een eerbetoon is een kleine presentatie onder de Robbrecht & Daem trap ingericht met enkele van Jonieke's favoriete schilderijen uit de museumcollectie. Er zijn werken te zien van Pieter Janz. Saenredam, Jean Baptiste Siméon Chardin, Odilon Redon, Édouard Vuillard, Giorgio Morandi en Hippolyte Daeye. Ook is er een compilatie van ARTtube video's waarin zij optrad en een selectie van de publicaties die zij schreef. Elders in het museum is een kleine tentoonstelling ingericht met werk van Samuel Jessurun de Mesquita, de kunstenaar waarop ze in 2010 promoveerde.

Voor Carla en Bart

10.12.2012 – 13.01.2013

Conservator: Sjarel Ex

Het afscheid van Mr H.R. Okkens als voorzitter van de Raad van Toezicht van het museum was aanleiding om onze collectie eens te doorzoeken op alle kunstwerken waarop een hond staat afgebeeld. De vertrekkende voorzitter en zijn echtgenote Carla zijn namelijk, naast zeer betrokken bij het museum, ook hondentiefhebbers van formaat. Het woordje 'hond' intikken leverde 600 hits op, voornamelijk prenten en tekeningen. Uit alle geselecteerde werken is een kleine afscheidstentoonstelling samengesteld onder de Robbrecht en Daem trap.

Interventies #19, #20 en #21

Het museum nodigt regelmatig kunstenaars uit voor een interventie, een presentatie waarin zij reflecteren op de collectie of het museumgebouw. In 2012 zijn drie interventies tot stand gekomen.

Interventie #19: Frans Dijkmeijer – Een leven weven

02.06.2012 – 30.09.2012

Conservator: Annemartine van Kesteren

De stofontwerpen van de Nederlandse textielontwerper Frans Dijkmeijer (1936-2011) zijn het resultaat van een systematisch onderzoek naar inventieve oplossingen binnen de techniek van het weefgetouw. Een selectie van stoffen uit zijn persoonlijk archief toont de fascinatie voor nieuwe structuren die uit klassieke combinaties van draden en bindingen zijn ontstaan. Ondanks de ogenschijnlijke ambachtelijke eenvoud die zijn stofontwerpen uitstralen, bezitten zij vaak een extreem technische complexiteit. Ontwerper Bertjan Pot (1975) is verantwoordelijk voor de inrichting van de tentoonstelling. De tentoonstelling is een samenwerkingsproject met Kvadrat.

Interventie #20: Evelyne Janssen – POPHOUSE!

11.02.2012 – 12.08.2012

Conservator: Sjarel Ex

In de kamers van het klaverblad en in de nabijgelegen bezemkast is een keuze uit de kunstwerken en draagbare musea van Evelyne Janssen te zien. Zoals *Being in the Beanery* (vrij naar Kienholz), een verstaald decor van een plan waarvan de uitvoering net begonnen is: het produceren van een film met 'echte film mensen'. De bezemkast is een uitblaasruimte waar men luistert naar de stem van de vader van de kunstenaar. Met werken als *De Avonduren van Streep* en bonusmateriaal van *Ziep de Film*, daalt een speels, associatief, ogenschijnlijk ongeordend universum in het hart van het museum neer.

Interventie #21: Matias Faldbakken

01.09.2012 – 27.01.2013

Conservator: Sjarel Ex in samenwerking met Rianne Schoonderbeek

In de ruimtes van het Klaverblad in het museum is een kleine selectie te zien van het werk van Matias Faldbakken (Denemarken, 1973). Faldbakken staat bekend om zijn radicale, scherpe aanvallen op bestaande traditionele structuren en waardesystemen. Je zou hem een conceptueel saboteur kunnen noemen, die zijn ideeën tot uiting brengt via literatuur en beeldende kunstvormen zoals sculptuur, installaties, muurschilderingen, fotografie en film. Met werken als *Untitled (Locker Sculpture #2)* en *Untitled (Garbage Bag #21)* wordt in zijn presentatie overtuigende esthetiek gecombineerd met scherp vandalisme. Deze presentatie is tot stand gekomen in samenwerking met de Bert Kreuk Collectie.

Design Columns #1, #2 en #3

Halverwege 2012 is het museum gestart met de Design Column.

Een reeks presentaties met rondetafelgesprekken die uitgaat van de actualiteit en maatschappelijke discussie en visualiseert hoe design, innovatie en vormgeving daarop inspelen. Uitgangspunt van elke presentatie is dat ontwerpers de wereld kunnen veranderen. De eerste drie columns zijn mogelijk gemaakt met steun van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

Design Column #1: Micro Impact

23.06.2012 – 04.10.2012

Conservatoren: Annemartine van Kesteren en Frijia Klijn

Design Column #1 heeft als titel *Micro Impact*. De discussie over het publiek maken van het wetenschappelijk onderzoek naar het vogelgriepvirus van het Erasmus MC vormt de aanleiding. Door onderzoek is steeds meer kennis over de kleinste onderdelen van het leven beschikbaar, wat ontwerpers inspireert tot nieuwe toepassingen en uitingsvormen. Met werk van onder anderen Thomas Thwaites, Iris van Herpen, Matthijs Munnik, Alexandra Daisy Ginsberg & Sascha Pohflepp, Suzanne Lee, Pieke Bergmans, Nadine Bongaerts en Eva Brinkman.

Design Column #2: The Human Index

13.10.2012 – 16.12.2012

Conservatoren: Annemartine van Kesteren en Frijia Klijn

De tweede presentatie in de serie Design Columns focust op de uitzichtloosheid van de huidige economische situatie. In de tentoonstelling wordt duidelijk dat het financiële systeem volledig los staat van de samenleving en dat de urgentie om de mens weer centraal te stellen steeds sterker wordt. *Design Column #2: The Human Index* toont projecten en

kunstwerken die inspringen op deze urgentie en daarmee de discussie over het begrip waarde een nieuwe invulling geven. Met werk van onder anderen Ai Wei Wei, Atelier Van Lieshout, Maarten Baas, Dadara en Jane Ni Dhulchaointigh.

Design Column #3: Likes

22.12.2012 – 17.03.2013

Conservatoren: Annemartine van Kesteren en Frijia Klijn

In *Design Column #3: Likes* wordt een selectie van werken getoond die de dubbele kracht van de sociale media illustreren. Vaak wordt gezegd dat sociale media een belangrijke bijdrage leveren aan openheid en verspreiding van het vrije woord. Maar naast openheid, verspreiding van meningen en verbinding brengen de sociale media ook snelle en ongenueanceerde reacties en oppervlakkige betrokkenheid. Met werk van onder anderen Eva Storck, Charlotte Porskamp, Kyra van Ineveld, David Jablonowski en Pieke Bergmans.

Wisselingen

Pipilotti Rist – Laat je haar neer: wissel 4

02-07-2012 – 24-02-2013

Conservatoren: Saskia van Kampen-Prein en Noor Mertens

In de permanente video-installatie *Laat je haar neer* van Pipilotti Rist, kan de bezoeker liggend in het kleurrijke net boven in het trappenhuis een selectie videowerken bekijken van Pipilotti Rist en andere kunstenaars in de collectie van het museum. De video's worden ieder half jaar gewisseld. Na de vierde wissel zijn video werken te zien van: A.R. Penck, Sigmar Polke, Joseph Beuys, Pipilotti Rist, Walter De Maria en Richard Serra.

Overig

Ongeautoriseerde ingreep in garderobekuisje 230 door het Ministerie van Fantasie van de Vrijstaat Jaderland

10.02 – 30.05.2012, *Black & White* 30.05 – 12.10.2012, *Fool on the Hill* 13.10.2012 – 22.02.2013, *Jan van Eyck*

De Rotterdamse kunstenaar Jack de Deugd maakt op eigen initiatief kleine presentaties in garderobekuisje 230 van de garderobe van Wieki Somers in het entreegebied van het museum. De organisator van deze kunstinvloeging is het Ministerie van Fantasie van de Vrijstaat Jaderland. Het is een onderdeel van het Jaderland-kunstproject waaraan Jack de Deugd momenteel werkt. Jack de Deugd komt al sinds zijn kindertijd in Museum Boijmans Van Beuningen en wil zijn verbondenheid met het museum op deze manier kenbaar maken.

Nieuwe energie in design en kunst – 'the road show'- Shell Ecomarathon & het lab in Ahoy

16.05.2012 – 19.05.2012

Conservator: Annemartine van Kesteren

Ten behoeve van de Shell Ecomarathon & het lab in Ahoy heeft Shell een deel van de tentoonstelling *Nieuwe Energie in design en kunst* (te zien geweest in Museum Boijmans Van Beuningen van 29.10.2011 t/m 26.02.2012) overgenomen. In de presentatie doen kunstenaars en ontwerpers voorstellen voor een meer duurzame samenleving. Er is werk te zien van Oskar de Kieffe, Joost Conijn en Michiel van Bakel.

Publieksoepeningen

Vrijdagavond 10 februari 2012
ABSALON
Meneer Delta, een galeriehouder en verzamelaar in het museum
Verwante Verzamelingen – Prenten en tekeningen uit het bezit van Jan en Wietse van den Noord
Maarten van Heemskerck – Het oude Rome herleeft
Interventie #20: Evelyne Janssen – POPHOUSE!

Zaterdagavond 10 maart 2012 – Museumnacht
Istanbul Modern – Rotterdam

Zaterdag 2 juni 2012
Minimal Myth
Sarkis – Ballads – Onderzeebootloods
Sarkis – Aquarel Ryoanji
Gielijn Escher – Leven voor affiches
Interventie #19: Frans Dijkmeijer – Een leven weven

Zaterdag 13 oktober 2012
De weg naar Van Eyck

Tentoonstellingen in het buitenland

La La La Human Steps

Istanbul Museum of Modern Art, Istanbul
16.02 – 06.05.2012
Conservator: Sjarel Ex

In het kader van de uitwisseling tussen Istanbul Museum of Modern Art en Museum Boijmans Van Beuningen is werk van Nederlandse en buitenlandse kunstenaars uit onze collectie te zien rondom het thema Human Encounters. In deze tentoonstelling, *La La La Human Steps*, staan kunstenaars centraal wiens werk zich in historische, persoonlijke of maatschappelijke zin verhoudt tot het mensbeeld. Met werken van Joachim Patinir, Cindy Sherman, Inez van Lamsweerde, Sylvie Zijlmans, Cyprien Gaillard, Paul Kooiker, Pieter Coecke van

Aelst, Erik van Lieshout, Zwelethu Mthethwa, Salla Tykkä, Andro Wekua, Anri Sala, Bruce Nauman, Bas Jan Ader, Vito Acconci, Yael Bartana, John Bock, David Claerbout, Aernout Mik, Melvin Moti, Yang Fudong, Guido van der Werve, Marijke van Warmerdam, Peter Feiler, Niklas Stoer, Erhard Schön, Sebald Beham en het Canadese dansgezelschap LaLaLa Human Steps. De tentoonstelling wordt financieel ondersteund door SICA en Credit Europe Bank. Bij de tentoonstelling verschijnt een catalogus geschreven door Els Hoek.

**Dessins Contemporains
Surréalistes de Rotterdam**

Institut Néerlandais, Parijs
01.03 – 13.05.2012
Conservator: Sjarel Ex

Op uitnodiging van het Institut Néerlandais in Parijs laat het museum een selectie recent verworven surrealistische hedendaagse tekeningen zien van Paul Noble, Charles Avery, ManfreDu Schu, Trenton Doyle Hancock, Ronald Cornelissen, Jason Fox, Paul van der Eerden, Ewoud van Rijn, Peter Feiler, Chris Hipkiss, Oscar Camilo de Las Flores, Kinke Kooi, Krijn de Koning, Hans de Wit, Elmar Trenkwalder, Robert McNally, Charlie Roberts, ManfreDu Schu. Een deel van deze tekeningen is later dit jaar in het museum zelf te zien.

**Marijke van Warmerdam:
Close by in the distance**

Museo de Serralves, Porto
21.07 – 14.10.2012
Gastconservator: Jan Debbaut

De tentoonstelling *Marijke van Warmerdam – Dichtbij in de verte*, die van 29 oktober 2011 tot en met 22 januari 2012 in Museum Boijmans Van Beuningen te zien was, wordt in zijn geheel overgenomen door Museo de Serralves in Porto, Portugal.

**Frans Dijkmeijer – Een leven
weven**

Kvadrat, Kopenhagen
oktober 2012 – februari 2013
Conservator: Annemartine van Kesteren

De tentoonstelling *Frans Dijkmeijer – Een leven weven* die in samenwerking met Kvadrat is ontwikkeld reist aansluitend door naar het hoofdkantoor van Kvadrat in Kopenhagen, Denemarken.

Educatieve activiteiten en evenementen

Instaprondeleidingen

Januari – december

Elke zondag is er een gratis rondleiding over *De Collectie Verrijkt*. Bovendien zijn er gratis instaprondeleidingen voor de hele familie. Ook bij de tentoonstelling *Nieuwe Energie in design en kunst* zijn er op zondag gratis rondleidingen voor families. Bij de tentoonstelling *Ballads van Sarkis* in de Onderzeebootloods zijn er iedere zaterdag en zondag instaprondeleidingen.

Kunstluiers

Januari – december

Twee keer per maand kunnen kinderen van 3 en 4 jaar samen met museumknuffel Bo op ontdekkingsreis door de vaste collectie.

Pak een stoeltje met...

Januari – december (m.u.v. de zomer- en kerstvakantie)

Elke woensdagmiddag kan het publiek rond lunchtijd kunst kijken met een museummedewerker. Eén werk staat centraal; een oefening in kijken.

Energie Werkplaats

2 – 6 januari

Kunstenaar Wolf Brinkman maakt van de Kunst Studio een Energie Werkplaats: een plek waar kinderen kunnen ontdekken, onderzoeken en uitvinden.

Filmvertoning Marijke van Warmerdam

7 en 21 januari

Vertoning van een korte film over Marijke van Warmerdam door filmmaker Rudolf Evenhuis.

Skipping Dance Performance

7 januari

Performance door dansers van Dance Works Rotterdam bij de tentoonstelling *Eversteijn, bokser en herenkap-per 1949-1983* van Carel van Hees.

Familiedag Nieuwe Energie

8 januari

Op de laatste dag van de kerstvakantie zijn er verschillende rondleidingen, workshops en demonstraties voor het hele gezin in het kader van *Nieuwe Energie in Design en Kunst*.

Talkshow Rotterdam designprijs

15 januari

Tim Vermeulen van Premsele in gesprek met artistiek leider Joanna van der Zanden en scouts Aziz Bekkaoui, Jacqueline Moors en Ginette Blom.

Themamiddag Marijke van Warmerdam

22 januari

Lezingen van Jan Debbaut en Bart Rutten, vertoning van een korte film over Marijke van Warmerdam en een rondleiding door Anne Berk.

De conservator vertelt...

1 en 15 februari

Noor Mertens vertelt over de totstandkoming van de tentoonstelling *Meneer Delta - Een galeriehouder en verzamelaar in het museum*. Peter van der Coelen vertelt over de tentoonstelling over Maarten van Heemskerck.

Boijmans Club kinderworkshops

5 februari, 4 maart, 1 april, 20 mei, 3 juni, 2 september, 7 oktober, 4 november, 2 december

In workshops voor kinderen van 5-10 jaar en van 10-15 jaar wordt, na een rondleiding door een tentoonstelling of de vaste collectie, getekend, gefotografeerd, geschilderd en gebouwd.

Jurydebat en prijsuitreiking

Rotterdam designprijs 2011

12 februari

De jury licht zijn keuze toe in een debat, waarna de winnaar van de Rotterdam Designprijs 2011 bekend wordt gemaakt.

Performance Boijmans in Staat van Verwarring

12, 19, 26 februari, 4 en 10 maart

Pieter Jouke en Ronald Sniijders geven performances en rondleidingen.

Theaterrondleiding

19 februari, 22 april, 27 mei en 24 juni

Een rondleiding ontwikkeld in samenwerking met het Ro Theater. Kinderen gaan met Sarah Sorgeloos op zoek naar haar man Simon die spoorloos is.

Rotterdamse Museumnacht

10 maart

De regie is deze nacht in handen van de Staat van Verwarring. De aftrap van Art Rocks! vindt plaats met optredens van Eric Vloeimans en Lucky Fonz III.

Workshops songwriting

25 en 31 maart, 6, 21 en 22 april

Songwriting workshops door Typ-hoon, Nijam Rosie, Giovanca, Elten Kiene en Mings Pretty Heroes in het kader van Art Rocks!.

Art Rocks! muzikale events en concerten

10 maart, 8, 14, 15, 22 april, 20 mei, 3 en 23 juni

Rap en spoken word performances door het HipHopHuis, optredens van Harm Goslink Kuiper en Janne Schra, live beats en rap door Michael Gomez en Git Hyper en een concert door Rass Motivated en deelnemers van Art Rocks!, een kindervoorstelling van het Rotterdams Philharmonisch Orkest, de kick-off en finale met optredens van Eric Vloeimans, Lucky Fonz III, Giovanca en de winnaars van Art Rocks!: Try Acrobatics.

Burenavond

13 april

Avondopenstelling voor buurtbewoners met workshops en rondleidingen.

Museumweekend

14 en 15 april

Tijdens het Museumweekend zijn er instaprondeleidingen voor het hele gezin en muzikale optredens van Harm Goslink Kuiper en Janne Schra.

Kunst4Kids

28 april – 6 mei, 16, 17, 25, 26 oktober

Bij de verkooptentoonstelling Kunst4Kids zijn in de meivakantie dagelijks gratis familierondleidingen. In de herfstvakantie geven Kunst4Kids-kunstenaars Tanja Smeets, Daan Botlek, Olaf Mooij en Andre van de Wijdeven workshops.

Droommozaïek

27 mei

Muzikale voorstelling in het museum in het kader van de Operadagen, in samenwerking met De Doelen.

Concerten in de Onderzeebootloods

2 juni t/m 30 september

Als onderdeel van de tentoonstelling *Ballads* wordt het carillon elke zondag bespeeld door beiaardiers Frank Steijns of Mathieu Polak. Ook zijn er een jazzconcert, een carillon- en pianoconcert en een carillon- en orgelconcert.

North Sea Jazz concerten

1 en 8 juli

Concerten op het binnenplein in het kader van North Sea Round Town door Margriet Sjoerdsma en Delmontis.

Jeugdvakantieland

30 juli – 10 augustus

Samen met Villa Zebra en het Fotomuseum Rotterdam realiseert Museum Boijmans Van Beuningen 'Het Museumplein' op het kinderevenement Jeugdvakantieland in Ahoy.

Workshops Jan Rothuizen

15 september en 7 oktober

Tijdens een workshop voor volwassenen en een voor kinderen leert Jan Rothuizen de deelnemers over zijn manier van observeren en tekenen met woorden.

24 uur cultuur

16 september

Tijdens 24 uur cultuur is er muziek van Ensemble Corona uit de tijd van de komende tentoonstelling *De weg naar Van Eyck* en zijn er rondleidingen en films over de komende tentoonstelling *Hand Made: lang leve het ambacht*.

Themamiddag Japalicious

6 oktober

Een themamiddag in samenwerking met CAMERA JAPAN festival, met lezingen van industrieel ontwerper Ushida Yuya, geurkunstenaar Ueda Maki en conservator Noor Mertens.

Symposium De weg naar Van Eyck

13 oktober

Met lezingen van Hugo van der Velden, Jos Koldewij, Katrin Dyballa, Stephan Kemperdick en Friso Lammertse. Moderator van het symposium is Bernhard Ridderbos.

Cursus De weg naar Van Eyck

26 oktober, 2 en 9 november

In drie bijeenkomsten leren deelnemers over leven en werk van Jan van Eyck.

Kerkdienst De weg naar Van Eyck

3 november

In samenwerking met het Laurens-beraad wordt een oecumenische kerkdienst gehouden over *De weg naar Van Eyck*.

Lezing De weg naar Van Eyck

11 november

Lezingen over *De drie Maria's aan het graf* door Annetje Boersma, Katrien Keune en Friso Lammertse.

Rondetafelgesprek Design Column

17 november

Conservator Annemartine van Kesteren in gesprek met kunstenaar Dadara en Sandra Smets. De gehele dag opereert *Exchanghibition Bank* van Dadara live in het museum.

Lezing Joost Grootens en Thonik

21 november

Vormgevers Joost Grootens van Studio Joost Grootens en Thomas Widdershoven van Thonik vertellen over hun werk.

Workshops oude schildertechnieken

24 en 25 november

Charlotte Caspers leert deelnemers over schildertechnieken uit de tijd van Van Eyck.

Concert De weg naar Van Eyck

9 december

Het Retorisch Kwartet brengt muziek uit de tijd van Van Eyck.

Personeel en organisatie

Aantal fte's	94
Aantal medewerkers	99

Kengetallen personele samenstelling

Aandeel mannen	46%
Aandeel vrouwen	54%
Aandeel 55+	33%
Aandeel 50 tot 55	22%
Aandeel 40 tot 50	19%
Aandeel 30 tot 40	17%
Aandeel tot 30 jaar	9%
Gemiddelde leeftijd is 47 jaar	

Ziekteverzuim

Het verzuimpercentage over 2012 is 7,74% en kent een daling van 2,75% ten opzichte van 2011 waarin het verzuimpercentage 10,49% was. De daling wordt veroorzaakt door langdurig zieke medewerkers die hersteld zijn gemeld, dan wel uit dienst zijn getreden. Het verzuimpercentage over 2012 bestaat voornamelijk uit (zeer) lang verzuim en dit verzuim is niet werkgerelateerd: het lange verzuim (43 tot 365 dagen) bestaat uit 1,83% en het zeer lange verzuim (> 365 dagen) uit 4,21%. Het korte verzuim (<8 dagen) is 1,13% en het middellange verzuim is 0,57% in 2012. Ziekteverzuimcijfers worden berekend exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof.

Kengetallen ziekteverzuim

Ziekteverzuimpercentage (exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof) is 7,74%.

Mobiliteit

Wegens vermindering van subsidie vanuit het college van B en W zijn in 2012 geen nieuwe contracten bij Stichting tot Beheer Museum Boijmans Van Beuningen afgesloten. Er is sprake van een normale uitstroom. Eind 2012 zijn 12 formatieplaatsen geschrapt en zijn 9 collega's boventallig verklaard.

Kengetallen mobiliteit

Instroom 0
Uitstroom 12

Personeelslijst

Naam	Functie	m/v	In dienst	Uit dienst	
M. Albers	medewerker bibliotheek	m	1/10/01		
P.A.B. Angela	medewerker technische dienst	m	1/01/93		
S. Atabay	medewerker kassa	v	1/12/82		
A.M. de Bakker	medewerker technische dienst	v	1/05/09		
J.M. van den Berg	behoudsmedewerker	v	1/01/11		
M.A.A. Bonten	medewerker restauratieatelier/papierrestaurator	v	1/10/07		
H.J.A. van Boxtel	hoofd bibliotheek	m	1/09/01		
W. Braber	hoofd huisvesting en onderhoud	m	1/04/81		
E.M. Breugem	managementassistent	v	15/04/11		
E. van Buchem	projectleider presentaties	v	20/03/06		
D. Carasso	hoofd relatiebeheer en filantropie	v	15/05/06		
S. Cohen	senior medewerker marketing en communicatie	v	1/10/09		
P.J.G. van der Coelen	conservator	m	1/08/03		
C.A. Cribbetier	algemeen medewerker	v	16/09/01		
M. Degenkamp	medewerker beveiliging	v	1/03/08		
F. Dieleman	medewerker educatie	v	1/08/08		
S. Dirghpal	medewerker kassa	v	1/01/07		
A.G.A. van Dongen	conservator	v	1/02/86		
S.C.J.M. van Dongen	hoofd marketing en communicatie	v	1/04/09		
R. Doornhein	medewerker beveiliging	m	1/10/07		
T.G. te Duits	conservator	m	1/12/95		
A.J. Elen	senior conservator	m	1/10/02		
J. van Es	hoofd collectie en onderzoek	v	15/05/06	25/11/2012 (overleden)	
K.M.T. Ex	directeur	m	1/05/04		
W. Frank	medewerker bibliotheek	v	1/07/97		
P. Gerritse	medewerker postkamer	m	1/02/98		
J. Giltaj	senior conservator	m	1/12/72	31/08/12	
R. J. Goedhart	medewerker technische dienst	m	1/03/08		
J. de Graaff	medewerker digitale collectieregistratie	m	1/11/87		
I.E. Guicherit	senior medewerker informatiebeheer	v	15/05/06		
J. Guliker	medewerker personeel en organisatie	v	1/02/08		
T.K. Haarsma	controller	m	1/07/06		
J.C.C. Haspers	medewerker beveiliging	m	16/01/73	30/06/12	
A.L. Hauck	medewerker beveiliging	v	1/01/07		
C. van Hees	hoofd conservering en restauratie	v	1/04/93		
E. van der Heiden	senior coördinator beveiliging	m	1/04/06		
M.A. Heikamp	medewerker relatiebeheer en ontvangsten	v	1/09/10		
A.M. van der Hek	medewerker financiële administratie	v	1/10/84		
R. Hendriks	systeem- en netwerkbeheerder	m	16/08/80		
E. Hoek	redacteur	v	1/05/11		
J.H. Hulsman	behoudsmedewerker	m	1/01/83		
C. Igesz	horecamanager	m	1/01/11		
C. Jacob	hoofd presentaties	v	1/04/08		
P.G. Jansen	medewerker restauratieatelier	m	1/02/01		
H.K. de Jong	medewerker bibliotheek/ documentalist	v	1/09/98		
S. de Jong	projectleider presentaties	v	11/05/98		
M. de Jong	medewerker publicaties en fondsen	v	1/09/11		
M. Kasanpawiro	medewerker beveiliging	v	1/03/92		
R.H. Kern	coördinator beveiliging	m	1/12/95		
B.M. Kramer	medewerker beveiliging	v	1/11/09	31/10/12	
J. Klavers	receptionist, telefonist, medewerker beveiliging	m	1/11/91		
F. Klijn	projectleider presentaties/ junior conservator	v	15/10/06		
F. Krieg	assistent-horecamanager	m	15/12/82		
J. Kroonen	medewerker beveiliging	m	1/01/07		
F. Lammertse	conservator	m	1/09/92		
E. de Langen	medewerker beveiliging	m	1/09/01		
G.I. Lansdorf	medewerker museumwinkel	v	1/04/01		
E. Leemans	hoofd beveiliging, bewaking en veiligheid	m	1/07/04		
T.A. Lemm	receptionist, telefonist	v	1/02/04		
B. van Lieshout	meewerkend voorman technische dienst	m	1/12/07		
A. van Lonkhuijsen	medewerker huisvesting en onderhoud	m	1/10/10		
W.L. Louman	hoofd technische dienst	m	1/03/05		
J.J.A Mast	secretaresse presentaties	v	1/02/02		
N. Mertens	medewerker beveiliging	m	1/11/96		
N. Mertens	junior conservator	v	1/08/11		
L.J. Morison	applicatiebeheerder TMS	v	1/10/09		
K. de Moor	senior edutief medewerker	v	1/06/07		
P. den Ouden	coördinator meldkamer	m	1/11/09		
J.M. den Ouden	medewerker beveiliging	m	1/11/09		
A.A.M. van Opdorp	medewerker museumwinkel	v	1/04/01		
I.S. Plet	medewerker kassa	v	1/04/97		
J. van der Poel	medewerker beveiliging	m	1/01/07		
W.J. Pullen	medewerker nachtbewaking	m	1/03/86		
J.G. Rapmund	registrar	v	1/07/91		
R. van Riemsdijk	medewerker beveiliging	m	1/01/07		
N. van Ruiven	medewerker beveiliging	v	1/01/07	12/01/12	
M.M. van Santen	informatiemanager	v	1/09/11		
H. Schmidt	medewerker technische dienst	m	1/03/91	31/10/12	
B.M. Schoonhoven	hoofd conservering en restauratie	v	1/03/10	29/02/12	
R. van der Schoot	medewerker beveiliging	m	1/11/09		
L. C. Schreuder	hoofd educatie en publieksbegeleiding	v	1/01/08		
J. Setoe	medewerker beveiliging	m	1/01/07		
M.W.F. Simon Thomas	senior conservator	v	1/04/93		
B.A. Slagman	senior medewerker financiële administratie	v	1/04/10		
D.S. van der Sluis	multimedia-producer	m	1/07/11	31/03/12	
M. Sparreboom	coördinator beveiliging	m	1/05/91		
T. van der Spoel	coördinator meldkamer	m	1/03/07		
J.V. Tatsakis	registrar	v	1/11/04		
G.R. Tel	medewerker onderhoud	m	1/11/96		
S. Terra	uitgever	v	1/12/05		
F.A. Terveer	helpdeskmedewerker	m	1/02/04		
P. van Velzen	medewerker beveiliging	v	1/11/09		
J.M. Verdonk	medewerker beveiliging	m	1/02/09	31/01/12	
I. Veldman	medewerker educatie	v	1/03/08		
G.J. Visser	floormanager	m	1/09/01		
W.H. de Vlioger	medewerker beveiliging	m	15/10/83		
D.A. van de Vrie	registrar	m	1/12/87		
D.D. de Vries	hoofd museumwinkel	m	14/10/02		
M. Wafelbakker	registrar	v	1/05/97		
P. Wageman	zakelijk leider, plaatsvervangend directeur	v	1/11/11		
N. van der Wal	hoofd documentatie, informatie en registratie	v	1/01/09		
R. de Zoete	medewerker bibliotheek	m	1/08/91		
C.E.M. Zwetsloot	directiesecretaresse	v	1/10/02		
M.C. Zwijnenburg	medewerker financiële administratie	v	1/09/09		

Payrollkrachten en overige inhuur

L. Akkerman	ondersteunend medewerker aanwinsten MK
S.Z. Annema	medewerker horeca
M. Arkesteijn	medewerker horeca
D. Baris	medewerker horeca
J.H.G. Beljon	medewerker horeca
F.M.H. Benschop	medewerker museumwinkel
L.Q. Beuger	medewerker horeca
J. Bobbe	medewerker horeca
E. des Bouvries	medewerker horeca
W.A. Bouman	medewerker museumwinkel
M.S. Burger	medewerker horeca
F.M.H. Burghout	medewerker glasproject
M.T. Carels	medewerker horeca
D. Coolegem	medewerker horeca
C. Dekker	medewerker horeca
R.N. Determan	medewerker horeca
S. Dikker	medewerker horeca
S. van Driel	medewerker horeca
M.E. Eeckelaer	medewerker marketing en communicatie
M. Erwich	medewerker financiële administratie
S. Fauconnier	projectleider ArtTube
T. Fonville	medewerker horeca
E. Francisco	medewerker horeca
M. Geuze	medewerker horeca
T. van den Gevel	depotmedewerker
I. Gort	medewerker horeca
M. Goverde	ondersteunend medewerker presentaties
J.H.G. Griepink	medewerker horeca
W.W. Grudzinski	medewerker horeca
M. Harder	medewerker horeca
J.B. van Harten	medewerker horeca
B. Hoevenaars	medewerker horeca
N. Holleman	medewerker horeca
M. Hol	medewerker museumwinkel
R. Hompe	ondersteunend medewerker
R. Horstmanshoff	medewerker vrienden
G. Huijzers	medewerker personeel en organisatie
M. van den Hul	medewerker horeca
A.M. Jacobs	cultuurcoach
J.A.E. Jonkman	tijdelijk depotbeheerder
S. van Kampen	conservator stadscollectie
B.J. Keijzer	medewerker horeca
J.H.M. Keizer	medewerker horeca
A.vanKesteren	conservator
M. Kiel	medewerker museumwinkel
T. Klok	medewerker horeca
A.A.M. Kloppenburg	medewerker horeca
M.F.H. Kluver	medewerker horeca
A. Krejza	medewerker horeca
L.M.R. Kruijswijk	medewerker presentaties
S.E. Kubic	behoudsmedewerker
M. Lagerwerf	medewerker financiële administratie
R. van Leenen	hoofd personeel en organisatie
H. Leijen	medewerker publicaties
N. Leijen	registrar
M.A. Lentz	medewerker horeca

M.L.M. Lenferink	medewerker postregistratie en archief
M. Manoudi	medewerker horeca
L. Meijer	medewerker educatie
I. Molenaar	medewerker horeca
D. Nesselaa	medewerker horeca
C. Osiecki	managementassistent
R. des Pee	medewerker horeca
W.A. Peters	medewerker horeca
M. Petitjean	medewerker horeca
J.C. Pires Barbosa Mendes	medewerker horeca
C. Pluim	medewerker horeca
M. Potuijt	medewerker marketing en communicatie
A.N. Read	medewerker horeca
C. van Regenmortel	multimedia producer - medewerker
D.S. Roig	medewerker horeca
R.S. Romijn	medewerker depot
J. de Ronde	medewerker horeca
R.R. Roukens	medewerker horeca
T.E. des Ruiten	medewerker horeca
R. Schoonderbeek	projectleider presentaties/medewerker educatie
R.L.H. Sie	medewerker horeca
I. Smit	medewerker horeca
S.L. Spruit	medewerker horeca
B. Spruit	medewerker horeca
C.L.L. Stoutjesdijk	projectmedewerker DCA
J.J. Tancak-Ong	medewerker horeca
M. Trakilovic	medewerker horeca
J.A.W. Troost	junior coördinator personeel en organisatie
F. Tuink	medewerker horeca
J.C.M. Vermetten	medewerker planning
M.M. Vink	medewerker horeca
F.H. Vos	medewerker marketing en communicatie
D.E. van de Vrie	junior medewerker collectieregistratie
T. des Vries	medewerker horeca
M.J.L. de Wit	medewerker horeca
A.K. Witte	medewerker horeca
W.M. van Zessen	medewerker horeca
I. Zolak	medewerker horeca

Freelancers Technische Dienst/ Presentaties

L.J.J. Duenk
B. van Deurloo
W. Eeken
D. Halbertsma
R.W. Knoop
D. Maroto Fernandez
M.S. Muller
E. Mulder
B.L. Shamier
F.A.M. Vroomans
A. Walter
A. Walter
M.A. Wijlacker

Freelance rondleiders

V. Bakhuizen
A. Blom
K. Burgmeijer
B.M. Derksen
P.D. van Gemert
F. Goedhart
C. Hendriks
M. Hoogewij
M. Immink
K. de Jonge
C.M. Koldewij
R.A. Lambou
M.J.A. Maatstap
L. Nauta
A.E. Oostdijk
L. Remie

M.J. van Schie
 J.L.M. Steendam
 P.M.L. Thissen
 J.L.M. van der Velde
 A.E. Wind
 H.M. Wijler-Knoet
 S.G. Willems
 S.S.A. Winklaar-de Prez

Freelance overig

R.W. Annema
 M.J. Claeijs
 A.E. Grochowska
 C.W. de Moor
 S. van Oortmerssen
 M. Schroder
 F. Stocchi
 M. Verbiessen
 L. de Vries

Stagiaires

M.R. Baars
 M. Bisambher
 K. Burgmeijer
 R.M. de Bruijne
 D.A.T.N. Driessen
 A. van den Enden
 D.M. van Geldere
 P.D. van Gemert
 A. van Ham
 W. de Heer
 I.L.J. de Jong
 M.J.L. de Jong
 L.N. Karsters
 N. Kastelein
 N.K. Keller
 E.M. Kiziltas
 M.A. Knepper
 F.C. Kooij
 A. Koolen
 A. Kremers
 C. de Manoudi
 R. Meijer
 R. Nieuwdorp
 H. Öztürk
 M. Prins
 S.A. Ramsey
 R. Sarac
 A.M. Satimin
 L.E. Silvius
 K. Streefkerk
 H. van Uffelen
 M. van den Ven
 J. Vuister
 J.J.L. Westphal
 J.J. Zijffers

Vrijwilligers informatiebalie

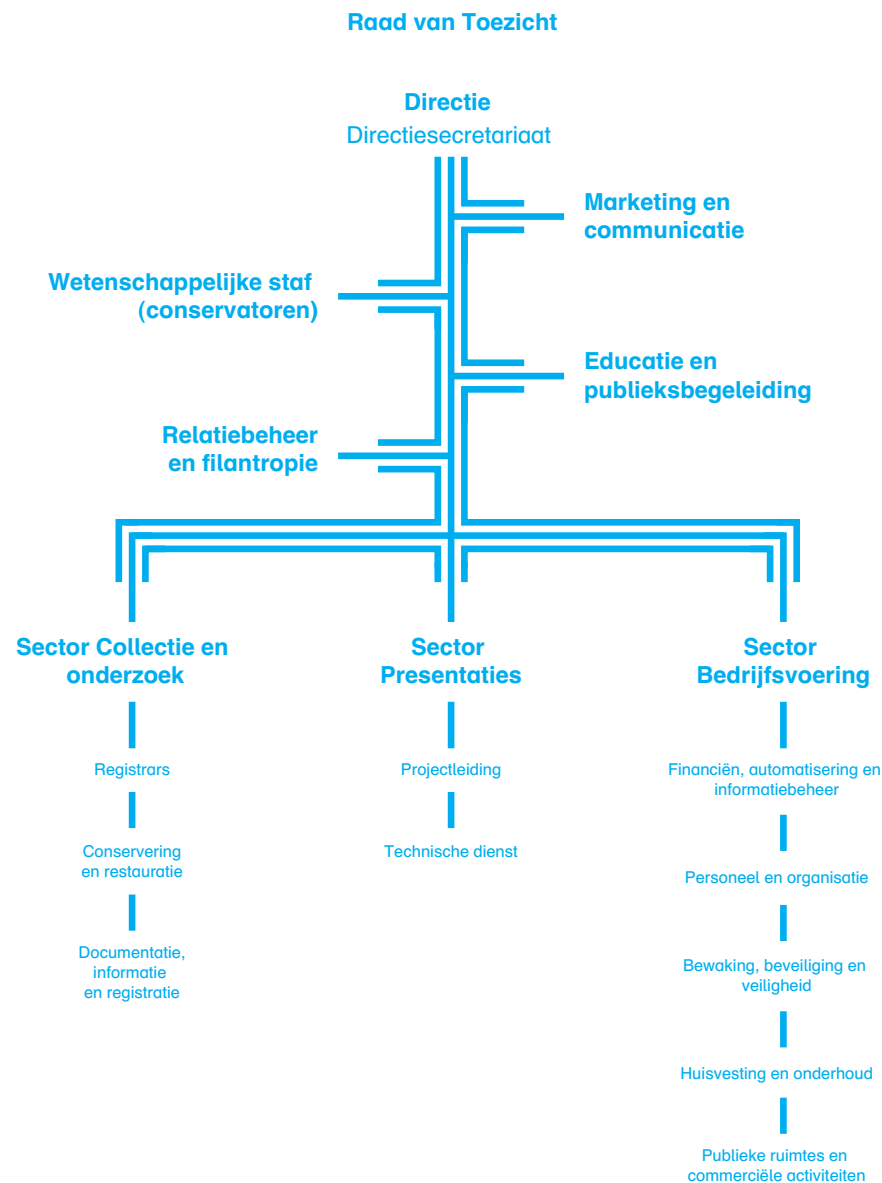
C.J.H Bongaarts
 I. van Broekhuizen
 G.C.C.M van Bueren
 F.A.G Claassen
 D. Evers
 S. de Groot
 K. van Haaren-Doek
 M. Hodde-Barendregt
 G. van't Hoff
 M. Krouwer
 I. Lamers-Hoogeweegen
 R. van Liedorp-Rijswijk
 G. van der Linde
 R. Maarse-Ubbink
 H. Ouwehand-Heemstra
 G.W. Pander Maat
 A. Peters-Barendse
 C.J.H Pimmelaar-Roest
 A. Smit
 E. van der Spek-Verhoef
 G. Teunis
 L.H.M. van Toledo-Snelders
 L. Visser-Isles
 M. de Vries Overleden
 M. Went-Salome
 W. Wijma

Vrijwilligers overig

V. Bakhuizen
 T. Bambagt
 R.M.C. van Beemen
 M.L. Borghgraef
 R.M.C. Busser
 M.L. Kaasenbrood
 J.L. Lansbergen
 M.B.C. van Mil
 J.L. Meijboom
 R. Meijer
 E. Nobbe
 I.J. Schouten
 R.M.C. Silva
 D.E. van de Vrie
 P.E.D. Wolters
 H.R.E. van Wijngaarden

Ondanks dat de lijst zorgvuldig is samengesteld, kan het voorkomen dat er onverhoopt iemand op de lijst ontbreekt.

Organogram

Bestuurlijke activiteiten en nevenfuncties directie

Sjarel Ex
Directeur

Bestuursfuncties (huis)stichtingen:

- Voorzitter Fonds Willem van Rede
- Secretaris Stichting Museum Boijmans Van Beuningen
- Secretaris Stichting Lucas van Leyden
- Deelnemer zonder bestuurslidmaatschap Stichting Willem van der Vorm

Externe bestuurslidmaatschappen:

- Bestuurslid Stichting Museumpark, Rotterdam
- Bestuurslid Stichting Beeldspoor (collectie Schouwburg, Rotterdam)
- Secretaris Stichting Paleis voor Volksvlijt, Amsterdam
- Secretaris Stichting Rotterdam Designprijs, Rotterdam
- Bestuurslid algemeen bestuur Vereniging Deltametropool
- Bestuurslid algemeen bestuur EDBR (Economic Development Board Rotterdam)
- Directeurenoverleg Rotterdamse culturele instellingen
- Miniconvent (overleg directeuren van de grote Nederlandse musea voor moderne kunst)
- CIMAM (International Committee of ICOM for Museums and Collections of Modern Art)
- Comité van aanbeveling Stichting VerBEELDing Charley Toorop
- Lid kunstcommissie Havenbedrijf Rotterdam
- Lid adviescommissie Stichting AVL Mundo, Rotterdam
- Adviseur Vereniging Rembrandt

Naast deze reguliere werkzaamheden incidenteel deelname aan stedelijke en landelijke adviescommissies, ad-hocadviezen voor cultuurfondsen enzovoort.

Patty Wageman
Zakelijk leider, plaatsvervangend directeur

- Adviseur kunstopdracht lustrumcommissie 400 jaar Rijksuniversiteit Groningen
- Lid Raad van Advies Kunstgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen
- Lid Raad van Toezicht, Stiftungsrat Kunsthalle Emden (Duitsland)
- Bestuurslid Metropolis M, Utrecht
- Lid Museumconvent, overleg zakelijke directeuren Nederlandse kunstmusea
- Lid World Music Forum NL, Amsterdam

Colofon

Redactie, tekst en productie

Medewerkers Museum Boijmans Van Beuningen

Interviews

Alex de Vries

Vertaling

Lynne Richards

Vormgeving

Thonik, Amsterdam

Druk

Joh. Enschedé, Amsterdam

Papier

Arctic Volume, Casing II

Uitgave

Museum Boijmans Van Beuningen

Museumpark 18/20

3015 CX Rotterdam

Postbus 2277

3000 CG Rotterdam

T +31 (0)10 4419400

F +31 (0)10 4360500

info@boijmans.nl

www.boijmans.nl

© 2013, Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

